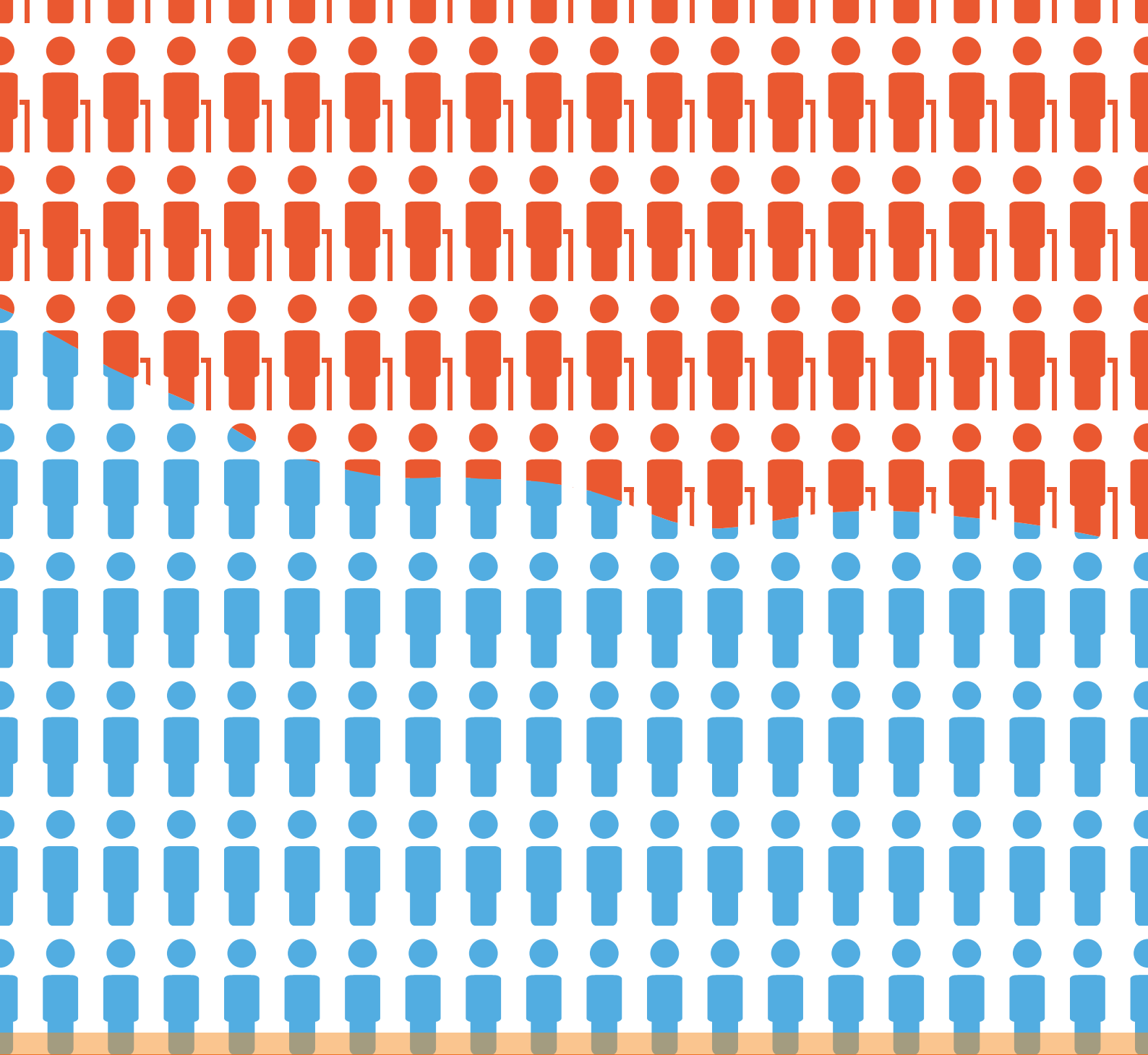

ORANGE RAPPORT 2014
Pensionssystemets årsredovisning

PENSIONS
MYNDIGHETEN

Vad är Orange rapport?

Orange rapport 2014 beskriver den *allmänna* inkomstgrundade pensionens finansiella ställning vid utgången av 2014, utvecklingen under 2014 samt tre scenarier för framtiden.

Utöver den allmänna pensionens inkomst- och premiepension finns också tjänstepension och pensioner som betalas ut från privata pensionsförsäkringar. För dessa finns än så länge bara uppgifter till och med 2013. Tabellen nedan visar avgiftsinkomster/premieinkomster och utbetalningar 2013 samt fonderat kapital vid utgången av 2013 för alla tre pensionslagen. Beloppen för tjänstepension och privat pension är dock ungefärliga. Tjänstepensioner kan tryggas på andra sätt än genom premieinbetalningar. Exempelvis kan arbetsgivaren redovisa tjänstepensionsrättigheter som en pensionsskuld i sin balansräkning. Dessutom finns medel avsatta för tjänstepension i ett stort antal pensionsstiftelser. Dessa medel ingår inte i tabellen nedan.

Totalt beräknas de årliga avgifterna och premierna till allmän pension, tjänstepension och privat pension till 429 miljarder kronor, varav den allmänna pensionens 263 miljarder kronor utgör 61 procent. Lönesumman i Sverige uppgick till ungefär 1 505 miljarder kronor 2013 (inklusive egenföretagarnas förvärvsinkomster). Det innebär att vi avsätter ett belopp som motsvarar 29 procent av våra löner till olika pensioner.

Det fonderade kapitalet i den allmänna pensionen uppgick till 1 706 miljarder kronor den 31 december 2013. Det motsvarar ungefär 42 procent av det totala fonderade pensionskapitalet i Sverige. Pensionsmyndigheten betalade ut 257 miljarder kronor i inkomst- och premiepension år 2013. Det motsvarar 71 procent av totalt utbetalda pensioner samma år enligt tabellen nedan.

Utöver inkomstpension och premiepension betalade Pensionsmyndigheten 2013 ut garantipension med 17 miljarder kronor. Andra pensionsrelaterade förmåner som betalas ut till äldre personer är inkomstgrundad änkepension med 13 miljarder kronor, bostadstillägg med 8 miljarder kronor och äldre-försörjningsstöd med 0,7 miljarder kronor. De förmånerna finansieras från statsbudgeten och ingår inte i redovisningen i Orange rapport.

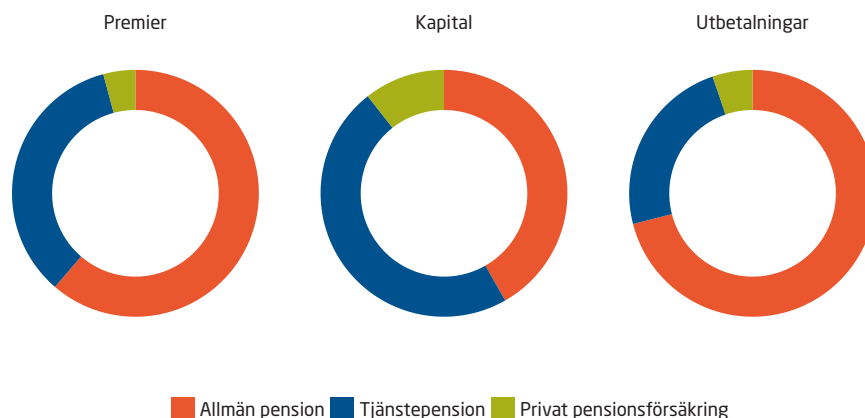
Orange rapport handlar om betydligt mer än hälften av Sveriges pensionsverksamhet vad gäller inbetalningar och utbetalningar men en något lägre andel vad gäller fonderat kapital. Det beror på att inkomstpensionssystemet är ett fördelningssystem med buffertfond och inte ett fullfonderat pensionssystem.

Sveriges pensioner 2013 *

miljarder kronor

	Premier	Kapital	Utbetalningar
Allmän pension	263 (61 %)	1 706 (42 %)	257 (71 %)
Tjänstepension	148 (35 %)	1 948 (48 %)	86 (24 %)
Privat pensionsförsäkring	18 (4 %)	433 (10 %)	19 (5 %)
Summa	429 (100 %)	4 087 (100 %)	362 (100 %)

* Utbetalningar för tjänstepension och privat pension avser endast personer 65 år och äldre.

ORANGE RAPPORT

Pensionssystemets årsredovisning 2014

Pensionsmyndigheten

Stockholm 2015

Mer information om pensionssystemet finns på Pensionsmyndighetens webbplats
www.pensionsmyndigheten.se.

För information om AP-fonderna – se respektive fonds webbplats
www.ap1.se, www.ap2.se, www.ap3.se, www.ap4.se och www.ap6.se.

Vi på Pensionsmyndigheten tackar de läsare som med sina frågor och synpunkter bidragit till att förbättra Orange rapport.

Utgivare: Pensionsmyndigheten
Redaktör: Estrella Zarate
Projektledare: Estrella Zarate
Teknisk projektledare: Love Hansson

Databearbetningar och analyser: Atosa Anvarizadeh, Birgit Axelsson, Lars Billberg, Karl Birkholz, Rasmus Bjälkeson, Charlotta Brisell, Anders Carlsson, Sten Eriksson, Kristina Ericsson-Kenttä, Stefan Granbom, Love Hansson, Nils Holmgren, Hans Karlsson, Karin Kolmodin, Danne Mikula, Bengt Norrby, Niklas Näsström, Cédric Perriard och Estrella Zarate
Medverkat har även: Anna Sköld, Sten Eriksson och Ole Settergren

Grafisk produktion: Cédric Perriard och Love Hansson, Pensionsmyndigheten
Fotograf sid 5: Magnus Glans
Tryckeri: DanagårdLiTHO AB, Ödeshög
Papper: Arctic Volume 250 gr (omslag), 115 gr (inlaga)

Omslag: Cédric Perriard och Love Hansson
Omslagsbilderna illustrerar en prognos över den demografiska utvecklingen i Sverige under åren 2014-2089. Framsidebilden visar kvoten mellan arbetande befolkning och pensionärer, medan baksidebilden visar den totala befolkningsutvecklingen uppdelad på befolkning i åldrarna 0-64 samt 65 och äldre. Bilderna är inte skalenliga.

Pensionsmyndigheten
Box 38190
100 64 Stockholm
Telefon: 0771-771 771
E-post: registrator@pensionsmyndigheten.se

ISSN 1654-126X

Innehåll

1 Pensionssystemets resultat i korthet	7
2 Resultat- och balansräkning	10
3 Redovisningsprinciper	13
4 Så fungerar den allmänna pensionen	19
5 Administrations- och kapitalförvaltningskostnader	35
6 Pensionssystemets värdeförändringar	43
7 Pensionssystemets framtid i tre scenarier	51
8 Noter och kommentarer	71
A Beräkningsfaktorer	93
B Matematisk beskrivning av balanstalet	103
C Ordlista	107

Förtroendet för pensionssystemet

En av Pensionsmyndighetens viktigaste uppgifter är att göra pensioner enklare. Det sker dels genom att förklara på ett enkelt sätt, dels genom att bidra till att förändra pensionssystemet där det behövs. Vi frågar också pensionärer och pensionssparare om hur enkelt det är att förstå systemet. Och det ser bra ut. Fler tycker att det är lätt att förstå pensioner, och färre tycker att det är svårt. Det gäller även de som har lägre intresse och kunskap i pensionsfrågor.

Förtroendet för pensionssystemet ökar också. Fler har förtroende, färre anger att de har lågt förtroende. Pensionärer har högre förtroende för pensionssystemet än de som fortfarande tjänar in till sin pension. 2014 har vi faktiskt haft ett trendbrott. Det är första gången som det är fler som påstår sig ha förtroende för systemet än de som säger att de känner lågt förtroende. Kanske anmärkningsvärt eftersom inkomstpensionen 2014 faktiskt sänktes med 2,7 procent.

Medborgarna måste kunna känna förtroende för fundamentala samhällsfunktioner som ett pensionssystem. Men det är också viktigt för vårt jobb. Pensionsmyndigheten har lättare att utföra sitt uppdrag om våra uppdragsgivare – pensionärer och pensionssparare – känner förtroende för både systemet och myndigheten, och tycker att pensioner är relativt lätta att begripa sig på.

Fortfarande är det så att en del blandar ihop myndigheten med reglerna. Men det blir bättre, och de allra flesta kan skilja på myndigheten och systemet, och ser att pensionssystemet är ett politiskt beslut. Det ser vi eftersom förtroendet för Pensionsmyndigheten är högre än för pensionssystemet.

Den här produkten är som bekant en årsredovisning över själva pensionssystemet. Vi är de första att poängtera att man måste se pensioner på lång sikt. En pensionssparare samlar ihop till sin pension i 35-45 år. Och det var bara häromåret som det kom rapport om att USA fortfarande betalade ut efterlevandepension från amerikanska inbördeskriget som tog slut 1865. Så är det när man arbetar med långa tidsperioder. I Orange rapport ägnar vi oss till ganska stor del åt de långa cyklerna mer för att beskriva hur systemet och pensionerna utvecklas vid olika förlopp, än för att vi tror att vi kan förutsäga hur det faktiskt kommer att bli.

Med detta sagt, så kan det ändå vara intressant att titta på vad som hänt under ett enskilt år som 2014. Det betalades in mer i avgifter 2014 än året innan, och värdeutvecklingen på buffertfonden – som förvaltas av AP-fonderna – var också god. Det visar att det var ett relativt bra år för svensk ekonomi. I sin tur innebär det att pensionerna och pensionsrätterna kan räknas upp, och enligt prognoserna kommer vi ur perioden av balansering något tidigare än vad vi tidigare räknat med. Under året har vi också sett till att pensionsspararna framöver som mest betalar 0,89 procent i fondavgift i premiepensionen.

Katrin Westling Palm
Generaldirektör Pensionsmyndigheten

1 Pensionssystemets resultat i korthet

Sveriges inkomstgrundade allmänna pensionssystem består av inkomst- och premiepension. Med inkomstpensionen avses i denna rapport även den tilläggpension som är under långsam utfasning. Inkomst- och premiepensionen är avgiftsbestämda, finansiellt stabila pensionssystem. Vanligen innebär en sådan utformning att skulder och tillgångar årligen förändras lika mycket, det vill säga varje års resultat är mer eller mindre noll. Detta gäller i princip helt för premiepensionen, medan inkomstpensionen tillåter stora årliga skillnader mellan skuldernas och tillgångarnas utveckling. Dock med den begränsningen att ackumulerade underskott inte tillåts kvarstå i systemet.

Inkomstpension

Inkomstpensionssystemet är ett fördelningssystem och inbetalda pensionsavgifter används för att betala samma års pensioner. De över- eller underskott som uppstår när pensionsavgifterna är större eller mindre än pensionsutbetalningarna hanteras av buffertfonden.

Tillgångarna i systemet är värdet av framtida pensionsavgifter, kallad avgiftstillgången, och buffertfonden. Avgiftstillgången beräknas genom att avgiftsinkomsten (utjämnade värden för de tre senaste åren) multipliceras med den tid som en krona i genomsnitt förväntas ligga i pensionssystemet, omsättningstiden.

Pensionsskulden består dels av en skuld till förvärvsaktiva, dels av en skuld till pensionerade. Skulden till aktiva är, till största del, summan av samtligas pensionsbehållning (slutraden i kontobeskedet i samtliga orange kuvert). Pensionsskulden till de pensionerade är summan av de pensioner som förväntas betalas ut till dagens pensionärer under återstoden av deras liv. Skulden förändras i huvudsak med den årliga indexeringen av pensionskontonas saldon och pensionerna. Indexeringen bestäms av förändringen av genomsnittsinkomsten i Sverige i kombination med balanstalet de år balanseringen är aktiverad.

Inkomstpensionssystemets resultat påverkas av ett stort antal samhällsekonomiska och demografiska faktorer. Kortsiktigt är sysselsättningens utveckling den viktigaste faktorn, men aktie- och obligationsmarknadernas påverkan på buffertfonden har också betydelse, framför allt vid stora förändringar. På lång sikt är demografiska faktorer viktigast.

Balanstalet mäter systemets finansiella ställning och beräknas som systemets tillgångar dividerat med pensionsskulden. Sedan 2008 beräknas dock buffertfondens värde som medelvärde av fondens marknadsvärde den 31 december de tre senaste åren. Om balanstalet understiger 1,0000, det vill säga om pensionssystemets skulder överstiger tillgångarna, aktiveras den så kallade balanseringen för att säkerställa systemets långsiktiga finansiella balans. Balanseringen är en del av indexeringen och innebär att indexeringen av pensionerna och pensionsbehållningarna minskas. Pensionsskulden räknas därmed upp i långsammare takt och pensionssystemet stärks. Eventuella överskott som uppstår efter att balanseringen har aktiverats används direkt för att så långt som möjligt öka indexeringen och på så vis återställa pensionernas värde.

Årets resultat 2014 uppgick till 296 miljarder kronor. Tillsammans med ett kapitalöverskott på 127 miljarder kronor från 2013 ger resultatet ett kapitalöverskott om 423 miljarder kronor vid utgången av 2014. Årets positiva resultat beror på att tillgångarna ökade mer än skulderna 2014. Tillgångarna överstiger skulderna med 5,2 procent. Systemets balanstal beräknas till 1,0375. Balans-

talet kommer att påverka omräkningen av pensionsbehållningarna och pensionsutbetalningarna årsskiftet 2015/2016.

Tillgångarna 2014 har under året ökat med 4,7 procent. Avgiftstillgången ökade med 257 miljarder kronor, eller 3,6 procent, till följd av ökade löner och andra pensionsgrundande inkomster. Den utjämnade omsättningstiden minskade dock, vilket minskade ökningen i avgiftstillgången med 8 miljarder kronor. Buffertfonden, det vill säga Första-Fjärde och Sjätte AP-fonden, ökade med 127 miljarder kronor, eller 12,0 procent. Avkastningen var 148 miljarder kronor, eller 12,1 procent i förhållande till ingående fondvärde. 2014 blev precis som 2013 ett år då fondernas utgifter, pensionsutbetalningar och administrationskostnader, översteg inbetalda pensionsavgifter till inkomstpensionssystemet. Skillnaden gav ett negativt bidrag på 21 miljarder kronor. Totalt ökade inkomstpensionens tillgångar med 384 miljarder kronor, eller 4,7 procent.

Pensionsskulden 2014 ökade under året med 88 miljarder kronor, eller 1,1 procent. Skuldomräkningen, indexeringen, ökade skulden till de aktiva med 124 miljarder kronor, medan omräkningen av skulden till pensionärerna innebar en minskning med 32 miljarder kronor. Totalt gav det en ökning av pensionsskulden med 88 miljarder kronor. Årets pensionsutbetalningar översteg årets intjänade pensionsrätter och ATP-poäng, inklusive vissa justeringar, vilket bidrog till en minskning av skulden på 4 miljarder kronor. Skulden till pensionerade påverkas av medellivslängdens förändring. Jämfört med 2013 har en 65-åringens genomsnittliga förväntade utbetalningstid (den ekonomiska medellivslängden) ökat med 29 dagar. Den längre förväntade utbetalningstiden medförde en ökad skuld på 20 miljarder kronor.

Flerårsöversikt

miljarder kronor

Beräkningsår	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Balanseringsår	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Buffertfonden, medelvärde ¹	811	810	865	908	963	1 067
Buffertfonden	827	895	873	958	1 058	1 185
Avgiftstillgång	6 362	6 575	6 828	6 915	7 123	7 380
Tillgångar	7 189	7 469	7 700	7 873	8 180	8 565
Pensionsskuld	7 512	7 367	7 543	7 952	8 053	8 141
Över-/Underskott	-323	103	157	-80	127	423
Balanstal	0,9549	1,0024	1,0198	0,9837	1,0040	1,0375
Finansiell ställning ²	0,9570	1,0140	1,0208	0,9900	1,0158	1,0520

¹ Medelvärde av fondvärdet 31/12 de senaste tre åren.

² Balanstal enligt tidigare definition (till och med beräkningsår 2007), enbart räknat på buffertfondens marknadsvärde per 31 december respektive år.

Premiepension

Premiepensionssystemet är ett fonderat system där pensionsspararna och pensionärerna själva kan välja hur premiepensionspengarna ska placeras. Pensionen betalas ut genom att det ackumulerade kapitalet säljs av. Tillgångarna utgörs av pensionsspararnas och pensionärernas placeringar i fonder. Pensionsskulden till aktiva och pensionerade för fondförsäkring är i huvudsak knuten till fondandelar. Förändringar i fondandelarnas värden påverkar pensionsspararnas och pensionärernas tillgångar direkt och lika mycket i systemet. Pensionsskulden för traditionell försäkring är värdet av återstående garanterade utbetalningar. Värdet beräknas med antaganden om framtida

avkastning, livslängder och driftskostnader. I premiepensionssystemet har i princip all in- och utbetalning till och från systemet och all värdeförändring samma påverkan på systemets tillgångar och skulder. Systemets positiva resultat tillhör pensionsspararna och pensionärerna och läggs i konsolideringsfonden i eget kapital. Medel i konsolideringsfonden, traditionell försäkring, utbetalas som återbäring i samband med pensionsutbetalningarna. Medel i konsolideringsfonden, fondförsäkring, avräknas mot nästkommande års avgiftsuttag för driftskostnader.

Värdet av pensionsspararnas och pensionärernas premiepensionstillgångar uppgick den 31 december 2014 till 812 146 miljoner kronor. Värdeutvecklingen för fondförsäkring var 20,7 procent.

Årets resultat 2014 uppgick till 2 491 miljoner kronor. Resultatet har, förutom ett positivt resultat från fondverksamheten på 165 miljoner kronor, påverkats med ett positivt resultat från den traditionella försäkringen med 2 343 miljoner kronor, ett negativt handelslagerresultat på -10 miljoner kronor och av ett negativt resultat för skuldförvaltningen (räntenetto) på -7 miljoner kronor.

Huvudorsaken till årets positiva resultat inom traditionell försäkring är en mycket god kapitalavkastning beroende på sjunkande räntor och stigande börskurser, att andelen pensionärer som valt traditionell försäkring har en större andel i premiepensionssystemet än föregående årskull. Resultatet påverkas även av att premieinbetalningarna är större än pensionsutbetalningarna.

Handelslagerresultatet består av ett fondkursresultat på -2 mkr och ett valutaresultat på -8 mkr. Nivån på handelslagerresultatet påverkas av handelsmodellens uppbyggnad, handelsvolym, samt hur fond-/valutakurser svänger medan ett fondbyte pågår.

Tillgångarna 2014 har under året ökat med 163 miljarder kronor. Förändringen av försäkrings-tillgångar avser i princip nyintjänade pensionsrätter, positiv värdeförändring, tilldelade förvaltningsavgifter och utbetalningar av pensioner som nämnts ovan.

Pensionsskulden 2014 ökade med 162 miljarder kronor. Förändringen av pensionsskulden avser i princip samma nyintjänade pensionsrätter, positiv värdeförändring, tilldelade förvaltningsavgifter och utbetalning av pensioner som nämnts ovan.

Flerårsöversikt

miljoner kronor

	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Fondförsäkring	341 371	409 640	394 468	472 437	603 540	761 156
Traditionell försäkring	2 212	4 953	8 870	10 868	12 907	18 091
Tillfällig förvaltning	27 584	28 652	30 191	31 455	32 039	32 899
Försäkringstillgångar	371 167	443 245	433 529	514 760	644 874	812 146
Pensionsskuld	370 502	441 576	431 144	511 522	643 889	805 187
Årets resultat	547	1 249	1 018	1 052	1 684	2 491

2 Resultat- och balansräkning

Inkomstpension, resultat- och balansräkning

Resultaträkning

miljoner kronor

	Not	2013	2014	Förändring
Förändring av fondtillgångar		99 561	126 903	27 342
Pensionsavgifter	1	227 370	235 526	8 156
Pensionsutbetalningar	2	-253 966	-255 111	-1 145
Avkastning på fonderat kapital	3	127 899	148 248	20 349
Administrationskostnader	4	-1 742	-1 760	-18
Förändring av avgiftstillgång		208 325	257 308	48 983
Värdet av förändring i avgiftsinkomst	5	214 619	265 772	51 153
Värdet av förändring i omsättningstid	6	-6 294	-8 464	-2 170
Förändring av pensionsskuld ¹		-101 067	-87 894	13 173
Nya pensionsrätter	7	-242 027	-230 335	11 692
Pensionsutbetalningar	2	253 960	255 102	1 142
Indexering	8	-96 141	-92 152	3 989
Värdet av förändringen i livslängd	9	-16 064	-19 816	-3 752
Uppkomna arvsvinster	10	12 055	11 711	-344
Fördelade arvsvinster	10	-14 264	-13 952	312
Avdrag för administrationskostnader	11	1 414	1 548	134
Årets resultat		206 819	296 317	89 498

1 Negativ post (-) innebär att pensionsskulden ökar och positiv post () innebär att pensionsskulden minskar med angivet belopp.

Balansräkning

miljoner kronor

	Not	2013	2014	Förändring
Tillgångar				
Fondtillgångar	12	1 057 551	1 184 454	126 903
Avgiftstillgångar	13	7 122 892	7 380 199	257 308
Summa Tillgångar		8 180 443	8 564 762	384 211
Skulder och resultat				
Utgående balanserat resultat		127 060	423 485	296 317
Ingående balanserat resultat		-79 759	127 060	206 819
Årets resultat		206 819	296 425	89 498
Pensionsskuld	14	8 053 383	8 141 277	87 894
Summa Skulder och resultat		8 180 443	8 564 762	384 211

Premiepension, resultat- och balansräkning

Resultaträkning

miljoner kronor

	Not	2013	2014	Förändring
Förändring av fondtillgångar		136 686	165 641	28 954
Pensionsavgifter	1	35 969	35 713	256
Pensionsutbetalningar	15	-3 197	-4 456	-1 259
Avkastning på fonderat kapital	16	104 278	134 777	30 499
Administrationskostnader	17	-363	-393	-30
Förändring av pensionsskuld ¹		-135 002	-163 150	-28 148
Nya pensionsrätter	18	-35 969	-35 713	256
Pensionsutbetalningar	15	3 197	4 456	1 259
Värdeförändring	16	-102 704	-132 435	-29 731
Uppkomna arvsvinster	19	1 152	1 447	295
Fördelade arvsvinster	19	-1 152	-1 447	-295
Avdrag för administrationskostnader	20	474	542	68
Årets resultat		1 684	2 491	807

1 Negativ post (-) innebär att pensionsskulden ökar och positiv post () innebär att pensionsskulden minskar med angivet belopp.

Balansräkning

miljoner kronor

	Not	2013	2014	Förändring
Tillgångar				
Försäkringstillgångar	21	648 481	812 146	163 665
Fondförsäkring		603 540	761 156	157 616
Traditionell försäkring		12 907	18 091	5 184
Tillfällig förvaltning		32 034	32 899	865
Övriga tillgångar	22	3 716	4 255	539
Summa Tillgångar		652 197	816 401	164 204
Skulder och resultat				
Utgående balanserat resultat	23	3 709	5 917	2 208
Ingående balanserat resultat		2 025	3 426	1 401
Årets resultat		1 684	2 491	807
Skulder		648 488	810 484	161 996
Pensionsskuld	24	643 889	805 543	161 654
Övriga skulder	25	4 599	4 941	342
Summa Skulder och resultat		652 197	816 401	164 204

Inkomst- och premiepension, resultat- och balansräkning**Resultaträkning**

miljoner kronor

	2013	2014	Förändring
Förändring av fondtillgångar	236 247	292 544	56 297
Pensionsavgifter	263 339	271 239	7 900
Pensionsutbetalningar	-257 163	-259 567	-2 404
Avkastning på fonderat kapital	232 177	283 025	50 848
Administrationskostnader	-2 105	-2 153	-48
Förändring av avgiftstillgång	208 325	257 308	48 983
Värdet av förändring i avgiftsinkomst	214 619	265 772	51 153
Värdet av förändring i omsättningstid	-6 294	-8 464	-2 170
Förändring av pensionsskuld ¹	-236 069	-251 044	-14 975
Nya pensionsrätter	-277 996	-266 048	11 948
Pensionsutbetalningar	257 157	259 558	2 401
Indexering/värdeförändring	-198 845	-224 587	-25 742
Värdet av förändringen i livslängd	-16 064	-19 816	-3 752
Uppkomna arvsvinster	13 207	13 158	-49
Fördelade arvsvinster	-15 416	-15 399	17
Avdrag för administrationskostnader	1 888	2 090	202
Årets resultat	208 503	298 808	90 305

1 Negativ post (-) innebär att pensionsskulden ökar och positiv post () innebär att pensionsskulden minskar med angivet belopp.

Balansräkning

miljoner kronor

	2013	2014	Förändring
Tillgångar			
Fondtillgångar	1 057 551	1 184 454	126 903
Försäkringstillgångar	648 481	812 146	163 665
Övriga tillgångar	3 716	4 255	539
Avgiftstillgångar	7 122 892	7 380 199	257 307
Summa Tillgångar	8 832 640	9 381 163	548 523
Skulder och resultat			
Utgående balanserat resultat	130 769	429 402	298 633
Ingående balanserat resultat ¹	-77 734	130 486	208 220
Årets resultat	208 503	298 916	90 413
Skulder	8 701 871	8 951 761	249 890
Pensionsskuld	8 697 272	8 946 820	249 548
Övriga skulder	4 599	4 941	342
Summa Skulder och resultat	8 832 640	9 381 163	548 523

1 Ingående balanserat resultat skiljer sig mot utgående balanserat resultat föregående år, se not 23.

3 Redovisningsprinciper

Uppgifter avseende inkomstpensionens finansiella ställning har tidigare presenterats i Pensionsmyndighetens årsredovisning. Vissa uppgifter var dock preliminära vid tidpunkten för Pensionsmyndighetens årsredovisnings fastställande och i Orange rapport har de i förekommande fall reviderats. Revisionen av uppgifterna i balans- och resultaträkningen görs i samband med fastställandet av Pensionsmyndighetens årsredovisning. Även uppgifter rörande premiepensionen har tidigare presenterats i Pensionsmyndighetens årsredovisning. Dock har vissa omarbetningar och förenklingar gjorts här av premiepensionens uppgifter för att underlätta jämförbarheten mellan de båda systemen.

Bestämmelser och riktlinjer

Pensionssystemets årsredovisning har upprättats i enlighet med 55 kap. 4 § socialförsäkringsbalken (2010:110) (SFB) och förordning (2002:135) om årlig redovisning av det inkomstgrundade ålderspensionssystemets finansiella ställning och utveckling.

Det inkomstgrundade ålderspensionssystemet omfattar förmånerna inkomst-, tillägs- och premiepension.¹

Inkomst- och tilläggspension är exempel på förmåner inom ett fördelningssystem. I fördelningssystemet fonderas inte avgifterna utan dessa används i princip direkt för att finansiera pensionsutbetalningar. AP-fonderna är buffertfonder som hanterar skillnader mellan avgiftsinbetalningar och pensionsutbetalningar. Liksom på andra ställen i redovisningen används här benämningen inkomstpension för hela fördelningssystemet, det vill säga benämningen avser ofta också tilläggspension. Av 58 kap. 14 § SFB framgår att de redovisade tillgångarna i fördelningssystemet utgörs av avgiftstillgången och värdet av tillgångarna hos Första–Fjärde och Sjätte AP-fonderna. Formler för beräkning av inkomstpensionens avgiftstillgång och pensionsskuld återfinns i förordning (2002:780) om beräkning av balanstal. Dessa formler återges även i bilaga B.

Premiepensionen är ett fullfonderat system där avgifterna investeras och pensionen utbetalas genom att det ackumulerade kapitalet säljs av.

I enlighet med förordning (2002:135) om årlig redovisning ingår i redovisningen en framskrivning av systemets antagna långsiktiga utveckling, se avsnittet Pensionssystemets framtid i tre scenarier.

I AP-fondernas årsredovisningar anges de principer som använts vid redovisningen. Dessa beskrivs därför inte här. Varje AP-fonds årsredovisning finns tillgänglig på respektive fonds hemsida: www.ap1.se, www.ap2.se, www.ap3.se, www.ap4.se och www.ap6.se. I Pensionsmyndighetens årsredovisning beskrivs de principer som använts för redovisning av premiepension, varför dessa endast kortfattat återges här. Mer information finns på www.pensionsmyndigheten.se under fliken Mer om myndigheten.

¹Garantipensionen, som är en del av den allmänna pensionen, är inte inkomstgrundad och belastar statsbudgeten. Garantipensionen ingår därför inte i redovisningen.

Varifrån kommer siffrorna?

Redovisningen av inkomstpensionen bygger på data från Pensionsmyndighetens intjänande- respektive utbetalningsregister.

I pensionssystemets årsredovisning har uppgifter som avser Första–Fjärde och Sjätte AP-fondens verksamhet i huvudsak tagits in från respektive fonds årsredovisning.² Buffertfonderna upprättar sina redovisningar enligt lag (2000:192) om allmänna pensionsfonder. Vidare har fonderna utifrån gällande föreskrifter för jämförbara finansiella företag utarbetat gemensamma redovisnings- och värderingsprinciper.

I pensionssystemets årsredovisning har uppgifter rörande premiepensionen tagits in från Pensionsmyndighetens årsredovisning som upprättats enligt bestämmelserna i förordningen (2000:605) om årsredovisning och budgetunderlag. Värdering av premiepensionssystemets placeringstillgångar (och motsvarande skulder) har skett enligt bestämmelserna i lagen (1995:1560) om årsredovisning i försäkringsföretag och enligt Finansinspektionens föreskrifter och allmänna råd om årsredovisning i försäkringsföretag. Premiepensionssystemets tillgångar och skulder ingår i Pensionsmyndighetens gemensamma balansräkning och premiepensionsverksamheten redovisas i ett separat avsnitt i resultaträkningen. Vissa omarbetningar, förenklingar och sammanslagningar av poster har gjorts här i syfte att göra sammanställningen mer jämförbar med sammanställningen för inkomstpensionen.

Tillgångar och skulder, som ingår i tillfällig förvaltning av inbetalda pensionsavgifter redovisas i Orange rapport som en försäkringstillgång och pensionsskuld. Detta är en avvikelse jämfört med Pensionsmyndighetens årsredovisning.

Redovisning av andel av Pensionsmyndighetens gemensamma tillgångar, skulder och resultat har förenklats genom att ett nettobelopp redovisas som ingår för att balansräkningen ska balansera.

Principer för värdering av tillgångar och skulder

Inkomstpensionens tillgångar och skulder värderas i stort sett endast utifrån verifierbara händelser och transaktioner som föreligger vid värderingstillfället. Att exempelvis avgiftsinkomsterna normalt förändras i takt med den ekonomiska tillväxten beaktas inte i beräkningen av avgiftstillgången. Att pensionsutgifterna, bland annat genom indexering, förändras i framtiden beaktas inte heller i värderingen av pensionsskulden. Principen att värdera tillgångar och skulder utan beaktande av framtiden har sin grund i att systemets finansiella ställning uteslutande bestäms av förhållandet mellan tillgångar och skulder, det vill säga den kvot som benämns balanstalet.

Genom inkomstpensionens konstruktion finns det en stark koppling mellan hur systemets tillgångar respektive skulder utvecklas. När balanseringen är aktiverad finns en i princip absolut koppling mellan skuldernas och tillgångarnas förändringstakt.³

Sättet att värdera inkomstpensionssystemets tillgångar och skulder utgår från att dessa förändras i samma takt från varje värderingstidpunkt. Samma sak annorlunda uttryckt: värderingsmetoden utgår från att systemets framtida internränta överensstämmer med pensionsskuldens framtida värdeförändring, trots att detta endast är säkert om balanseringen är aktiverad. När balanseringen inte är aktiverad kan internräntan både över- och understiga pensionsskuldens värdeförändring.

²Redovisningen av inkomstpensionssystemets finansiella ställning i Pensionsmyndighetens årsredovisning 2014 baserades på preliminära uppgifter avseende AP-fondernas verksamhet.

³Det sätt på vilket omsättningstiden beräknas innebär ett underförstått antagande om att den förvärvsaktiva befolkningens storlek kommer att vara konstant. Om befolkningen minskar finns därför en risk att redovisningen (något) överskattar systemets tillgångar i förhållande till dess skulder. Det är dock rimligt att utgå från att befolkningsminskningen vid någon tidpunkt upphör. Vid ett sådant förlopp kommer underskattningen, och det eventuella underskottet i buffertfonden som den medfört, att vara tillfällig. Buffertfonden kommer på sikt att återgå till en nivå om minst noll kronor.

Att värderingen av avgiftsflödet och pensionsskulden görs i stort sett enbart med utgångspunkt i de förhållanden som råder vid värderingstidpunkten är inte uttryck för en tro att alla dessa skulle vara helt beständiga. Utformningen av redovisningen innebär däremot att förändrade förhållanden införlivas i redovisningen först när förändringarna avspeglas i de händelser och transaktioner som redovisningen utgår från.

Så beräknas inkomstpensionens tillgångar

Avgiftstillgången värderas med utgångspunkt i hur stor pensionsskuld som bokslutsårets avgiftsinkomst, det vill säga inbetalade pensionsavgifter, skulle kunna finansiera om de förhållanden som råder vid tidpunkten för värderingen vore beständiga. De förhållanden som härvid avses är ekonomiska och demografiska samt pensionssystemets regler. De ekonomiska förhållandena utgörs av varje årskulls genomsnittliga pensionsgrundande inkomst och summan av dessa inkomster. De demografiska avser dödligheten i olika åldrar. De regler för pensionssystemet som avses är de som används för att beräkna och indexera inkomstpension, samt de som avgränsar avgifts- och pensionsunderlaget och som anger avgiften i procent. Avgiftstillgången beräknas i princip genom att multiplicera bokslutsårets avgiftsinkomster med samma års omsättningstid.⁴ Omsättningstiden visar hur lång tid det i genomsnitt förväntas ta från det att en krona i avgift betalas till systemet tills dess att den pensionsrätt som avgiften givit upphov till utbetalas i form av pension. Således speglar omsättningstiden den skillnad i ålder mellan den genomsnittlige avgiftsbetalaren och pensionären som skulle framkomma om bokslutsperiodens ekonomiska, demografiska och juridiska förhållanden vore konstanta.

Att värderingen av avgiftsflödet sker genom att multiplicera årets flöde med omsättningstiden är liktydigt med att avgiftsflödet värderas genom att en förmodad evig ström av avgifter, årligen lika stora som det gångna årets avgifter, diskonteras med en ränta som är ett (1) dividerat med omsättningstiden. Ökar omsättningstiden, sjunker diskonteringsräntan och värdet av avgiftsflödet ökar. Om omsättningstiden i stället sjunker, ökar diskonteringsräntan och värdet av avgiftsflödet sjunker.

För att minska rörligheten i balanstalet, vilket är liktydigt med att minska svängningarna i pensionssystemets årliga resultat, utjämnas det avgiftsflöde som ingår i beräkningen av avgiftstillgången. Utjämnningen följer den som sker i beräkningen av inkomstindex. Eftersom inkomstindex har stor påverkan på utvecklingen av pensionsskulden och därmed på balanstalets nämnare är det viktigt att också avgiftsflödet i balanstalets täljare följer den utjämnning som görs av inkomstindex. För att skapa denna följsamhet beräknas genomsnittet av de tre senaste årens avgiftsinkomster, varefter detta tal räknas upp med den genomsnittliga årliga procentuella förändringen av avgiftsflödet de senaste tre åren, efter att konsumentprisförändringen under samma period räknats bort. Därefter läggs det senaste årets förändring i konsumentpriserna tillbaka. Vidare, också för att minska rörligheten i balanstalet, används medianen av de tre senaste årens omsättningstider vid beräkningen av avgiftstillgången.⁵

AP-fondernas tillgångar värderas till så kallat verkligt värde. Med det avses att tillgångarna i första hand värderas till den senaste betalkursen under årets sista handelsdag, i andra hand till den senaste köpkursen. För att minska variationen används medelvärdet av de tre senaste årens tillgångar för AP-fonderna när balanstalet beräknas.

⁴Hur omsättningstiden räknas beskrivs av formel B.3.1 i bilaga B.

⁵Pensionsmyndigheten har visat att de utjämnningar som görs är ineffektiva och i vissa fall till och med kontraproduktiva, se rapporten "Fördjupad analys av vissa beräkningsregler i inkomstpensionssystemet", 2013-02-25. Regeringen har i promemorian "En jämnare och mer aktuell utveckling av inkomstpensionerna", föreslagit förändringar som är i linje med Pensionsmyndighetens förslag och som skulle minska problemen.

Så beräknas inkomstpensionens skulder

Inkomstpensionsskulden till personer som inte börjat ta ut ålderspension värderas till summan av alla försäkrades pensionsbehållningar. Inkomster intjänade det år redovisningen avser har inte hunnit fastställas när redovisningen görs. Till summan av de försäkrades pensionsbehållningar läggs därför en uppskattning av den pensionsrätt för inkomstpension som tjänats in samma år som redovisningen avser. Detta belopp utgör mindre än tre procent av den totala pensionsskulden. Skillnaden mellan skattad och fastställd pensionsrätt avräknas i följande årsredovisning.⁶

Pensionsskulden till pensionerade beräknas genom att multiplicera beviljade pensioner (årsbelopp) med det antal år som beloppet förväntas betalas ut. Antalet år diskonteras för att beakta att indexeringen av utbetalda belopp sker med ökningen i inkomstindex eller balansindex med ett avdrag på 1,6 procentenheter.⁷ Förväntat antal år med utbetalningar beräknas med utgångspunkt från mätningar av hur länge pensionsbeloppen i Pensionsmyndighetens register betalas ut, så kallade ekonomiska delningstal.⁸ I de ekonomiska delningstalen beaktas eventuella samband mellan pensionsbeloppens storlek och hur länge de betalas ut.

En princip för redovisningen är att endast inträffade och registrerade händelser eller transaktioner ska ligga till grund för den. I och med att tilläggspension kommer att tjänas in till och med år 2017 kan denna redovisningsprincip ännu inte tillämpas fullt ut. Det beror på att tilläggspensionsskulden till personer som inte börjat ta ut ålderspension inte kan beräknas utan antaganden om framtida ekonomisk och demografisk utveckling. Enligt förordning (2002:135) om årlig redovisning får skulden avseende tilläggspension för förvärvsaktiva därför beräknas utifrån vissa antaganden om framtida utveckling. Tilläggspensionsskulden avseende förvärvsaktiva beräknas enligt de grunder som är angivna i propositionen (2000/01:70) Automatisk balansering av ålderspensionssystemet. Dessa innebär att skulden till aktiva beräknas med samma medellivslängd som används för beräkningen av inkomstpensionsskulden och med ett antagande om två procents årlig tillväxt i inkomstindex.

Med dessa förutsättningar beräknas tilläggspensionsskulden per den 31 december redovisningsåret genom att skatta hur stor tilläggspension varje årskull kommer att få det år de fyller 65 år. Detta belopp multipliceras med redovisningsårets fastställda ekonomiska delningstal för 65-åringar. Personer äldre än 65 år som vid beräkningstidpunkten ännu inte tagit ut hela sin pension antas göra det nästföljande år. Därefter beräknas nuvärdet av de framtida pensionsbeloppen genom att de diskonteras med den antagna förändringen i inkomstindex om två procent per år från pensioneringsåret till redovisningsåret. Beloppet reduceras med det på samma sätt diskonterade värdet av individernas egna förväntade avgiftsinbetalningar fram tills de fyller 64 år. Inkomster intjänade efter denna ålder ger i sin helhet pensionsrätt enligt reglerna för inkomstpension.

Riksdagen har beslutat att pensionsrätter ska nedjusteras under balanseringsperioder (SFS 2014:1548). Därför är värdet av den skattade pensionsrätten som avser intjänandeåret 2014 nedjusterat med kvoten av det fastställda balansindexet för 2015 och det fastställda inkomstindexet för 2015. I nästa års årsredovisning kommer även den fastställda pensionsrätten för intjänandeåret 2014 att nedjusteras med samma kvot.

Värdering av premiepensionens tillgångar och skulder

Premiepensionens tillgångar värderas till verkligt värde eller upplupet anskaffningsvärde enligt Finansinspektionens föreskrifter och allmänna råd (FFFS 2009:12) om årsredovisning i försäkringsföretag. Tillgångar som värderas till verkligt värde värderas till balansdagens kurs under årets sista

⁶Se not 14, tabell A.

⁷Omräkningen av inkomstpension sker med kvoten mellan det nya och gamla inkomstindexet dividerat med 1,016. De år balanseringen är aktiverad ersätts inkomstindex med balansindex.

⁸Se formel B.6.4 i bilaga B.

handelsdag. Värdering av tillgångar till upplupet anskaffningsvärde innebär att skillnaden mellan anskaffningsvärde och inlösenpris periodiseras såsom ränteintäkt under resterande löptid.

Tillfällig förvaltning utgörs av pensionsavgifter som betalas in successivt under intjänandeåret och överförs till premiepensionssystemet när årets pensionsrätt har fastställts. Tillgångarna i den tillfälliga förvaltningen värderas till upplupet anskaffningsvärde.

Fondförsäkringstillgångarna utgörs av pensionsspararnas placeringar i fonder och avser inlösenpris för fondandelar. Pensionsskulden i fondförsäkring utgörs av fondförsäkringstillgångarna och likvida medel som ännu inte omvandlats till fondandelar. Försäkringstillgångar i traditionell försäkring är placerade i aktie- och räntefonder och värderas till verkligt värde.

Pensionsskulden för den traditionella försäkringen bestäms för varje försäkring som kapitalvärde av återstående garanterade utbetalningar. Värdet beräknas med antaganden om framtida avkastning, livslängder och driftskostnader. Avkastningen utgörs av marknadsräntan på statsobligationer med olika löptid. Marknadsräntan väljs med utgångspunkt från löptiden på garanterade utbetalningar. Marknadsvärdering av skulden innebär att livförsäkringsavsättningen påverkas av ränteförändringar. Inbetalda premier redovisas som engångspremier och höjer det garanterade beloppet. Antaganden om livslängder baseras på SCB:s befolkningsprognos från 2012. Driftskostnaden antas vara 0,1 procent av försäkringskapitalet. Detta sammantaget innebär att garanterade åtaganden i traditionell försäkring har värderats betryggande enligt vedertagna aktuariella metoder.

4 Så fungerar den allmänna pensionen

Principerna för inkomst- och premiepensionen är enkla. En del av din lön sätts varje år in på två olika konton. Pensionen beräknas utifrån hur mycket pengar du har på dina konton och hur många år du beräknas leva från det att du tagit ut pensionen. Detta avsnitt är till för den som vill ha en djupare kunskap än dessa enkla grunder.

Nästan som ett banksparande ...

Det allmänna pensionssystemet fungerar i stora stycken som ett vanligt banksparande. Det gäller systemets båda inkomstgrundade delar, inkomst- och premiepension. Varje år betalar de försäkrade, deras arbetsgivare och i vissa fall staten in pensionsavgifter. Avgifterna bokförs som pensionsrätter i den försäkrades "bankbok", det vill säga kontot för inkomst- respektive premiepension. Sparandet växer under åren i takt med avgiftsinbetalningarna och med den "ränta" som gäller. I det orange kuvertet kan den försäkrade följa hur de egna kontona för inkomst- och premiepension utvecklas år från år. När den försäkrade pensioneras vänds betalningsströmmarna och inkomst- respektive premiepension betalas ut till den försäkrade under återstoden av livet.

... men helt och hållet en pensionsförsäkring

I en pensionsförsäkring är sparandet låst. Man kan inte ta ut varken hela eller delar av sitt pensionssparande före den lägsta tillåtna åldern för uttag av pension. Inkomst- och premiepension kan tas ut först vid 61 års ålder.

Ett syfte med en pensionsförsäkring är att omfördela tillgångar från individer som lever kortare än genomsnittligt till dem som lever längre än så. Avlidna personers pensionstillgångar fördelas varje år på de överlevande i samma årskull. Sådana pengar kallas för *arvsvinst* (se bilaga A). Även efter det att man har börjat ta ut sin pension fördelas tillgångar från dem som lever kortare än genomsnittligt till dem som lever längre. Det sker genom att den månatliga pensionen beräknas med utgångspunkt från en genomsnittlig livslängd, men betalas ut så länge man lever. Följaktligen blir summan av pensionsutbetalningarna till dem som lever kort tid som pensionär mindre än vad de sparat till. De som lever längre än genomsnittligt får ut mer än de själva sparat till.

Saldot på det egna pensionskontot utgörs av summan av pensionsrätter (avgifter), förräntning och arvsvinster. Från kontot dras varje år en administrationsavgift.

En krona i avgift ger en krona i pensionsrätt

Pensionsavgiften är 18,5 procent av pensionsunderlaget. Pensionsunderlaget består av pensionsgrundande inkomster och belopp. Förutom lön räknas ersättning från social- och arbetslöshetsförsäkringarna som inkomster. Pensionsgrundande belopp är beräkningsunderlag, inte några inkomster i egentlig mening. Pensionsrätt för pensionsgrundande belopp tillgodoses vid sjuk- och aktivitetsersättning, år med små barn (barnår) och studier. Fram till 2010 tillgodoses pensionsgrundande belopp även vid plikttjänst. Pensionsunderlaget är maximerat till 7,5 inkomstbasbelopp (426 750 kronor år 2014). Pensionsrätten för inkomstpension motsvarar 16 procent av pensionsunderlaget och pensionsrätten för premiepension motsvarar 2,5 procent.¹

¹ Pensionsrätt för premiepension kan överföras mellan makar. Överfört kapital minskas med för närvarande 8 procent, eftersom det sker fler överföringar till kvinnor än till män och att kvinnor i medeltal lever längre än män.

Vem betalar avgiften?

Den försäkrade betalar allmän pensionsavgift till den allmänna pensionen på 7 procent av sin lön och av ersättningar från social- och arbetslöshetsförsäkringarna. Avgiften betalas för inkomster upp till 8,07 inkomstbasbelopp.² Inbetalningen sker tillsammans med preliminärskatten. Den allmänna pensionsavgiften på 7 procent ingår inte i pensionsunderlaget. Årsinkomsten är pensionsgrundande när den överstiger gränsen för deklarationsskyldighet, som från 2003 är 42,3 procent av det gällande prisbasbeloppet.³ När inkomsten har passerat denna tröskel är den pensionsgrundande från första kronan.

För sina anställda betalar arbetsgivare en pensionsavgift på 10,21 procent av varje anställds lön till pensionssystemet.⁴ Avgiften betalas även för inkomster ovanför 8,07 inkomstbasbelopp. Eftersom inkomster som överstiger 8,07 inkomstbasbelopp inte ger pensionsrätt är de avgifterna i själva verket en skatt. De förs därför som en skatt till statsbudgeten och tillfaller inte pensionssystemet.⁵

För de personer som får pensionsgrundande ersättning från social- och arbetslöshetsförsäkringarna betalar staten en avgift på 10,21 procent av ersättningen till pensionssystemet. För personer som tillgodoräknas pensionsgrundande belopp betalar staten en avgift till pensionssystemet på 18,5 procent av det pensionsgrundande beloppet. Dessa statliga ålderspensionsavgifter finansieras med allmänna skattemedel.

Pensionsavgiften summerar således till 17,21 procent av avgiftsunderlaget, samtidigt som pensionsrätten och pensionsavgiften är 18,5 procent av pensionsunderlaget. Skillnaden förklaras av att den allmänna pensionsavgiften, 7 procent, dras av från avgiftsunderlaget när pensionsrätten beräknas.⁶ Det innebär att maximalt pensionsunderlag är 93 procent av 8,07 inkomstbasbelopp, det vill säga 7,5 inkomstbasbelopp. Maximal pensionsrätt 2014 var 78 949 kronor.

Vart tar avgiften vägen?

Av pensionsavgiften på 18,5 procent går 16 procentenheter till inkomstpensionens fyra buffertfonder: Första, Andra, Tredje och Fjärde Allmänna Pensionsfonden.⁷ Varje fond får en fjärdedel av avgifterna och finansierar en fjärdedel av pensionsutbetalningarna. De inkomstpensioner som betalas ut varje månad kommer alltså från buffertfonderna. I princip är det samma pengar som betalades in under månaden som betalas ut i form av pension till pensionärerna.

De pengar som sätts av till premiepensionen, 2,5 procent av pensionsunderlaget, placeras i räntebärande tillgångar till dess att taxeringen är fastställd. Först då vet man hur mycket pensionsrätt för premiepension varje försäkrad har tjänat in. När pensionsrätterna är fastställda köps andelar i de fonder de försäkrade har valt. De som inte valt får sina pengar placerade i AP7 Såfa, Statens årskullsförvaltningsalternativ, som har en generationsfundsprofil. Vid årsskiftet 2014/2015 fanns inom premiepensionssystemet 851 fonder registrerade, förvaltade av 103 olika fondföretag. Vid varje pensionsutbetalning säljs fondandelar så att det räcker till månadsbeloppet.

²År 2014: $8,07 \times 56\,900 = 459\,183$ kronor

³År 2014: $0,423 \times 44\,400 = 18\,781$ kronor. Med gällande avrundningsregler, uppåt till närmsta hundratal kronor, utgår pensionsrätt om inkomst överstiger 18 800 kronor.

⁴Egenföretagare betalar allmän pensionsavgift om 7 procent och egenföretagaravgift om 10,21 procent.

⁵Denna skatt var 16,5 miljarder kronor 2014, se not 1.

⁶ $0,1721 / 0,93 \approx 0,185$

⁷Dessutom finns Sjätte AP-fonden som är en tillgång i inkomstpensionssystemet, men som inte tillförs några avgifter eller betalar ut några pensioner.

Antal fonder i premiepensionssystemet 2014 och förvaltad kapital 2010-2014

per den 31 december, miljarder kronor

	Antal registrerade fonder 2014	Förvaltad kapital				
		2010	2011	2012	2013	2014
Aktiefonder	572	214	159	193	240	295
Blandfonder	103	17	41	51	63	77
Generationsfonder	34	43	60	71	90	114
Räntefonder	142	24	28	24	27	27
AP7 Såfa/Premiesparfonden ¹		110	105	132	182	246
Summa	851	408	393	471	602	759

1 Premiesparfonden ersattes av AP7 Såfa från och med maj 2010. AP7 Såfa består av en del AP7 Aktiefond och en del AP7 Räntefond, som är registrerade som en aktiefond respektive räntefond i tabellen ovan.

Ränta på avgifterna som gav pensionsrätt

Den som sparar i bank får ränta på pengarna. Så fungerar även den allmänna pensionen. Räntan på inkomstpensionskontot bestäms som regel av genomsnittsinkomstens utveckling. Genomsnittsinkomsten mäts med *inkomstindex* (se bilaga A). Premiepensionskontots motsvarighet till ränta bestäms av värdeförändringen i de fonder den försäkrade valt.

Förräntningen av pensionsrätterna beror således på olika sidor av den ekonomiska utvecklingen. Inkomstpensionskontot förräntas med inkomstutvecklingen, priset på arbete om man så vill. Utvecklingen på premiepensionskontot följer av utvecklingen på de finansiella marknaderna som bland annat speglar priset på kapital. Ingen av räntorna är garanterade, de kan till och med vara negativa. Genom att fördela avgifterna till olika delsystem, vars ränta bestäms av delvis olika omständigheter, uppstår en viss riskspridning. Den genomsnittliga årsräntan i inkomstpensions-systemet (inkomst/balansindex) har sedan 1995 varit 2,4 procent.⁸ Premiepensionssystemet har under samma tid genererat en genomsnittlig årlig ränta på 6,4 procent.

Annan ränta än inkomstindex - balansering

Vid viss demografisk och ekonomisk utveckling är det inte möjligt att förränta inkomstpensionskontot och inkomstpensionen med genomsnittsinkomstens utveckling och samtidigt finansiera inkomstpensionerna med en fast avgift. För att kunna hålla avgiften fast vid nivån 16 procent måste i en sådan situation avsteg göras från inkomstindexeringen. Det sker genom att balanseringen aktiveras.

Systemets tillgångar dividerat med pensionsskulden ger ett mått på dess finansiella ställning, en kvot som kallas balanstalet (BT). Om balanstalet är större än talet ett är tillgångarna större än skulderna. Om balanstalet är mindre än talet ett är skulderna större än tillgångarna och balanseringen aktiveras. När balanseringen aktiveras indexeras pensionsbehållningar och pensioner med förändringen i ett *balansindex* i stället för med förändringen i inkomstindex. Balansindexets förändring bestäms av förändringen i inkomstindex och balanstalets storlek.

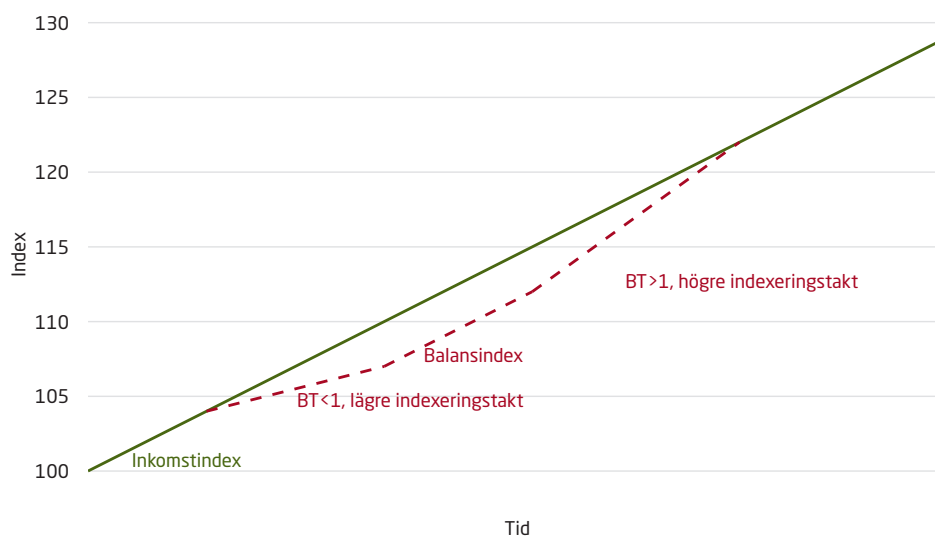
Ett exempel: Om balanstalet faller under 1,0000 till 0,9900 samtidigt som inkomstindex ökar från 100,00 till 104,00 räknar man fram ett balansindex genom att multiplicera balanstalet (0,9900) och inkomstindex (104,00). Balansindex blir då 102,96. Indexeringen av pensionsbehållningarna

⁸Kapitalviktad avkastning. För mer information se kapitel Pensionssystemets värdeförändringar, avsnitt Mått på värdeförändringar inom premiepensionssystemet.

blir då 2,96 i stället för 4 procent.⁹ Även indexeringen av pensionerna minskas i samma utsträckning.

Om balanstalet under en period då balanseringen är aktiv överstiger 1,0000 indexeras pensionsbehållningar och pensioner snabbare än vad inkomstindex ökar. När pensionerna återfår det värde de skulle ha haft om de enbart indexerats med inkomstindex, det vill säga när balansindex når inkomstindexets nivå, stängs balanseringen av och systemet återgår till att indexera med enbart förändringen i inkomstindex.

Figur 4.1 Balansering

Administrationskostnaderna minskar pensionen

Inkomstpensionens administrationskostnader dras varje år från pensionsbehållningen. Avdraget görs genom att pensionsbehållningarna multipliceras med en förvaltningskostnadsfaktor (se bilaga A). Kostnadsavdraget görs endast fram till det att pension börjar tas ut. Med nuvarande kostnadsnivå innebär kostnadsavdraget att inkomstpensionen blir cirka 1 procent lägre än om inget avdrag hade gjorts.

Premiepensionens administrations- och fondförvaltningskostnader dras på motsvarande sätt från premiepensionskapitalet. Här fortsätter dock avdraget även efter att pension har börjat tas ut. Nuvarande kostnadsavdrag är 0,35 procent av premiepensionskapitalet per år. Kostnaderna väntas dock sjunka och det genomsnittliga avdraget under de kommande 31 åren beräknas till 0,28 procent. Med denna kostnadsnivå blir premiepensionen cirka 8 procent lägre än om inget kostnadsavdrag hade gjorts. I syfte att sänka pensionsspararnas kostnader är de förvaltare som är anslutna till premiepensionssystemet förpliktade att lämna rabatt på fondernas ordinarie avgifter. De rabatter som återförts till fondspararna under 2014 motsvarar en sänkning av fondavgifterna med cirka 0,59 procentenheter. Utan rabatten skulle pensionerna bli cirka 18 procent lägre.

⁹Nästa års balansindex beräknas genom att multiplicera balansindexet (102,96) med kvoten mellan nytt och gammalt inkomstindex, multiplicerat med nytt balanstal.

Hur beräknas inkomstpensionen?

Inkomstpensionen beräknas genom att beloppet på inkomstpensionskontot divideras med ett delningstal (se bilaga A) vid pensionstillfället. Delningstalen är specifika för varje årskull och speglar dels återstående livslängd vid den ålder pensionen tas ut, dels en ränta om 1,6 procent. Den återstående livslängden avser ett genomsnitt för män och kvinnor. Räntan om 1,6 procent gör att delningstalet blir lägre än vad medellivslängden är och att begynnelsepensionen blir högre än vad den skulle ha varit utan ränta.

Ett exempel: En person som går i pension vid 65 års ålder har en förväntad återstående livslängd på cirka 20 år. Räntan om 1,6 procent gör att delningstalet sjunker till 17. Om personen har 2,5 miljoner på sitt inkomstpensionskonto får personen 147 059 kronor per år (2,5 mkr/17) i inkomstpension eller 12 255 kronor per månad.

Inkomstpensionen räknas årligen om med förändringen i inkomstindex med avdrag för den ränta på 1,6 procentenheter som tillgodoräknas i delningstalet, så kallad följsamhetsindexering.¹⁰ Det innebär att om inkomstindex ökar med exakt 1,6 procent *mer* än inflationen, mätt med konsumentprisindex, ökar pensionerna exakt med inflationen. Om inkomstindex ökar med mer än 1,6 procent utöver inflationen ökar pensionerna i fasta priser och tvärtom. När balanseringen är aktiverad ersätts inkomstindex med balansindex vid omräkningen av pensionerna.

Hur beräknas premiepensionen?

Premiepension kan tas ut antingen som traditionell försäkring eller fondförsäkring. I båda försäkringsformerna divideras beloppet på premiepensionskontot med ett delningstal på samma sätt som för inkomstpensionen för att få ut det årliga pensionsbeloppet. Premiepensionens delningstal bygger, till skillnad från inkomstpensionens delningstal, på prognostiserade framtida livslängder. Förskottsräntan är för närvarande 2,9 procent både i den traditionella försäkringen och i fondförsäkring, efter ett kostnadsavdrag om 0,1 procent.

Att ta ut premiepension i form av traditionell försäkring betyder att pensionen beräknas som ett livsvarigt garanterat nominellt månadsbelopp. Utbetalt belopp blir normalt sett högre än det garanterade beloppet genom tilldelning av återbäringsränta (se bilaga A). Vid en övergång till traditionell försäkring säljs den försäkrades fondandelar och Pensionsmyndigheten tar över investeringsansvaret m.m.

Fondförsäkring innebär att den försäkrade behåller sitt sparande i valfria premiepensionsfonder. I fondförsäkring räknas premiepensionens storlek årligen om med utgångspunkt från fondandelarnas värde i december. Det följande året säljs varje månad det antal fondandelar som krävs för att finansiera den beräknade premiepensionen. Ökar fondandelarnas värde säljs färre andelar, minskar fondandelarnas värde säljs fler andelar. Prisvariationerna påverkar värdet av följande års premiepension.

Premiepensionen kan tas ut med ett efterlevandeskydd under pensionstiden. Det innebär att premiepensionen betalas ut till endera av två makar eller sambor så länge någon av dem lever. Om man väljer att ha efterlevandeskydd blir månadspensionen lägre eftersom premiepensionsutbetalningen då förväntas betalas ut längre.

Garantipension¹¹

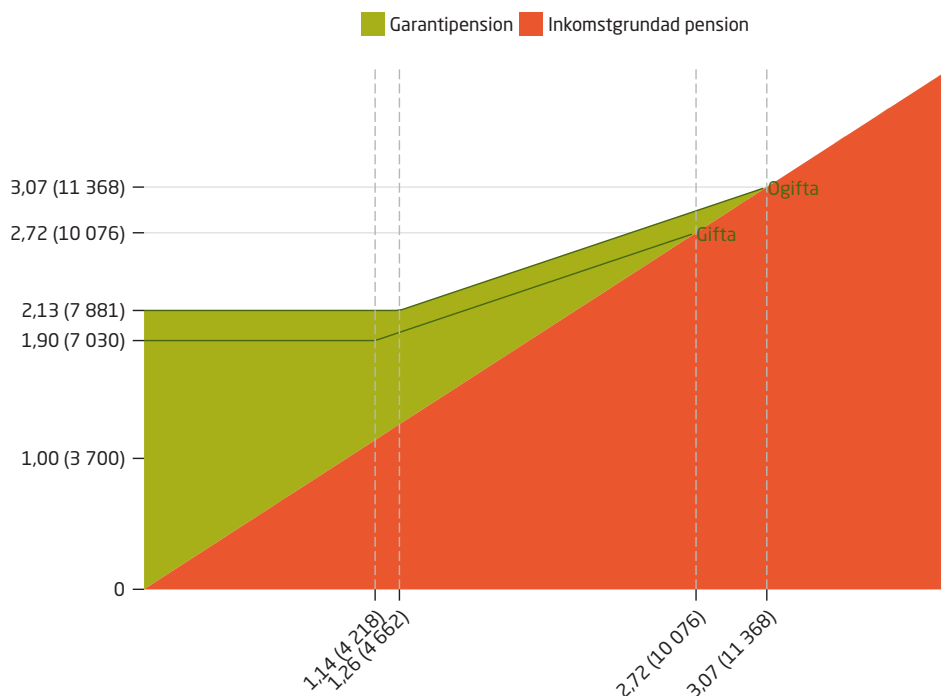
Garantipensionen är ett grundskydd för den som haft låg eller ingen inkomst. Garantipension kan betalas ut från 65 års ålder till den som är bosatt i Sverige. För att ha rätt till full garantipension mäs-

¹⁰Omräkningen av inkomstpension sker med kvoten mellan det nya och gamla inkomstindexet dividerat med 1,016. De år balanseringen är aktiverad ersätts inkomstindex med balansindex.

¹¹Beskrivningen avser garantipension till personer födda 1938 eller senare. För äldre personer gäller andra regler.

te den försäkrade, i princip, ha bott 40 år i Sverige från 25 års ålder. Bosättning i annat EU/EES-land kan också ge rätt till garantipension.

Figur 4.2 Inkomstgrundad pension och garantipension

Årlig inkomstgrundad pension i prisbasbelopp (månadspension i kr, 2014)

År 2014 var den maximala garantipensionen för en ensamstående pensionär 7 881 kronor per månad (2,13 prisbasbelopp¹²) och för en gift pensionär 7 030 kronor per månad (1,90 prisbasbelopp). Garantipensionen minskar för den som har en inkomstgrundad pension. Minskningen görs i två steg. För låga inkomster görs en avräkning krona för krona, för högre inkomster är det endast 48 procent som reducerar garantipensionen. Det innebär att till en ensamstående pensionär med en månatlig inkomstgrundad pension 2014 på 11 368 kronor eller mer utbetalades ingen garantipension. För en gift pensionär var motsvarande inkomstgräns 9 986 kronor.

Ett exempel: En ensamstående pensionär har en inkomstgrundad pension på motsvarande 2,26 prisbasbelopp. Garantipensionen avräknas först krona för krona mot inkomsten upp till 1,26 prisbasbelopp. Det återstående beloppet om 0,87 prisbasbelopp [=2,13-1,26] minskar därefter med 48 procent av inkomsten utöver 1,26 prisbasbelopp, vilket i detta exempel ger en garantipension på 0,39 prisbasbelopp [=0,87*0,48*(2,26-1,26)]. Inkomst- och garantipension blir därmed för detta exempel 2,65 prisbasbelopp [0,39+2,26].

När garantipensionen beräknas bortses från premiepensionen. I stället beräknas inkomstpensionen som om den tjänats in med 18,5 procent i stället för 16 procent. Ett skäl för dessa regler är att de underlättar administrationen av garantipensionen.

¹² År 2014 var prisbasbeloppet 44 400 kronor.

Garantipensionen finansieras med allmänna skattemedel över statsbudgeten och ingår därför inte i pensionssystemets resultat- och balansräkning.

Tilläggspension

Pensionärer födda före 1938 har inte tjänat in vare sig inkomst- eller premiepension. De får i stället tilläggspension, som beräknas enligt äldre regler. Tilläggspensionens nivå baseras på inkomsten för de 15 bästa åren och det krävs 30 inkomstår för oavkortad pension.

För personer som är födda 1938–1953 gäller särskilda övergångsregler. De får en viss del av sin inkomstgrundade ålderspension som tilläggspension och resterande del som inkomst- och premiepension. Ju yngre personen är desto mindre del betalas ut som tilläggspension. Pensionärer födda 1938 får 80 procent av tilläggspensionen, pensionärer födda 1939 får 75 procent och så vidare. Det finns ett garantitillägg som garanterar att deras pension inte blir lägre än den tilläggspension de tjänat in till och med 1994 – året då pensionsreformen principiellt beslutades. De som är födda 1954 och senare tjänar in hela sin pension enligt reglerna för inkomst- och premiepension.

Vid uttag före det år personen fyller 65 år prisindexeras tilläggspensionen. Om balanseringen är aktiverad det år individen fyller 65 år räknas tilläggspensionen om enligt särskilda regler. Omräkningen görs den månad personen fyller 65 år och innebär att tilläggspensionsbeloppet multipliceras med samtliga tidigare fastställda balanstal under den aktuella balanseringsperioden. Från och med efterföljande årsskifte följsamhetsindexeras tilläggspensionen på samma sätt som inkomstpensionen.

Andel som nybeviljats allmän pension i olika åldrar* procent

Årskull	61	62	63	64	65	66	67	68	69	70	71	72	73	74	75
1938	3,6	2,3	2,3	2,1	77,3	4,1	3,2	0,8	0,3	0,3	0,1	0,1	0,1	0,1	0,0
1939	3,9	1,9	2,1	2,3	75,5	6,5	2,3	0,8	0,3	0,3	0,2	0,1	0,1	0,1	0,0
1940	3,0	2,1	2,5	3,1	75,8	5,0	2,6	0,8	0,4	0,5	0,2	0,1	0,1	0,1	
1941	2,9	2,2	3,0	3,7	73,1	6,3	2,8	0,8	0,5	0,4	0,2	0,1	0,1		
1942	3,4	2,9	3,4	3,9	70,8	6,2	3,4	1,2	0,5	0,4	0,2	0,1			
1943	3,9	3,1	3,6	5,3	66,4	7,1	4,4	1,2	0,4	0,5	0,2				
1944	4,7	3,4	4,7	5,9	63,1	7,9	4,0	1,1	0,5	0,5					
1945	5,1	4,2	5,3	6,1	61,6	7,2	4,0	1,3	0,5						
1946	6,0	4,8	5,4	6,7	59,3	6,7	4,3	1,2							
1947	6,3	4,6	6,0	7,5	57,0	7,0	4,7								
1948	6,0	5,0	6,7	7,9	55,1	7,4									
1949	5,9	5,5	7,0	8,8	53,0										
1950	5,9	5,5	7,8	9,3											
1951	6,6	6,4	8,2												
1952	6,9	6,9													
1953	7,8														

* Andelarna avser nya pensionärer i relation till möjliga pensionärer i december 2014. Åldrarna avser åldern 31 december aktuellt år som pensionären tog ut sin inkomstpension/garantipension

Det allmänna pensionssystemet 2014 - i bilder och siffror

I detta avsnitt beskrivs pensionssystemet i figurer. Figurerna som visar intjänande av pension och pension, figur 4.3–4.7, har beräknats utgående från samtliga 5 548 000 individer som intjänade

pensionsrätt 2013. Pensionsrätter som tillgodoräknades pensionskontona 2014 avser inkomster intjänade 2013.

Inkomster, pensionsrätter och utbetald pension

I figur 4.3 framgår att genomsnittsinkomsten stiger fram till omkring 45 års ålder, eller mer korrekt, fram till den årskull som år 2014 fyllde 45 år. För åldrar/årskullar därefter är genomsnittsinkomsten mer eller mindre densamma som för 45-åringarna, för att falla kraftigt från omkring 60 års ålder. En orsak till fallet är ökningen av andelen personer med sjukersättning (förtidspensionärer) i dessa åldrar och deras lägre genomsnittsinkomster. En annan orsak till fallet i genomsnittsinkomst är att vissa personer minskat sin arbetstid eller helt gått i pension under året.

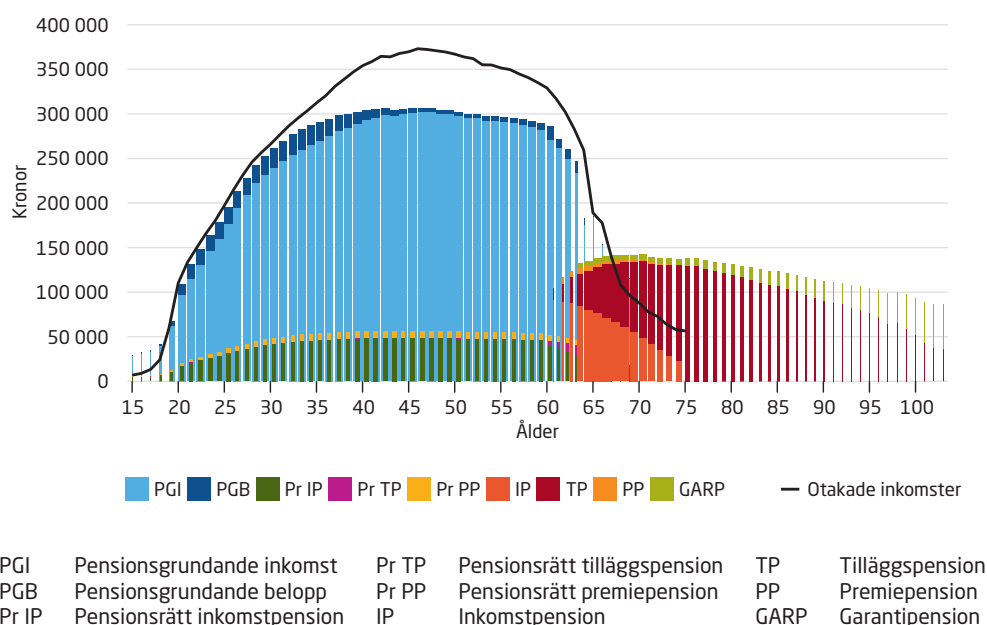
Betydelsen av taket för intjänade av pensionsrätt framgår av figuren – den genomsnittliga pensionsgrundande inkomsten (PGI) skulle följa linjen *Otakade inkomster* om det inte funnits något tak.

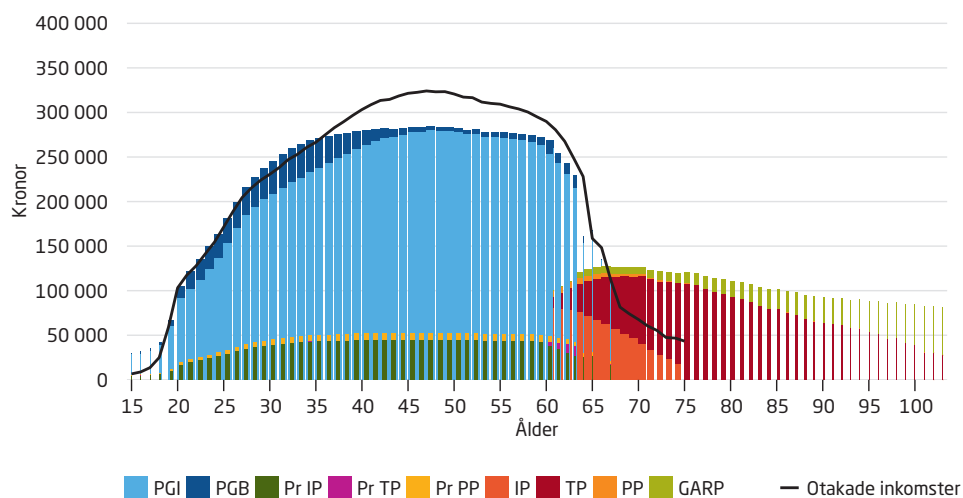
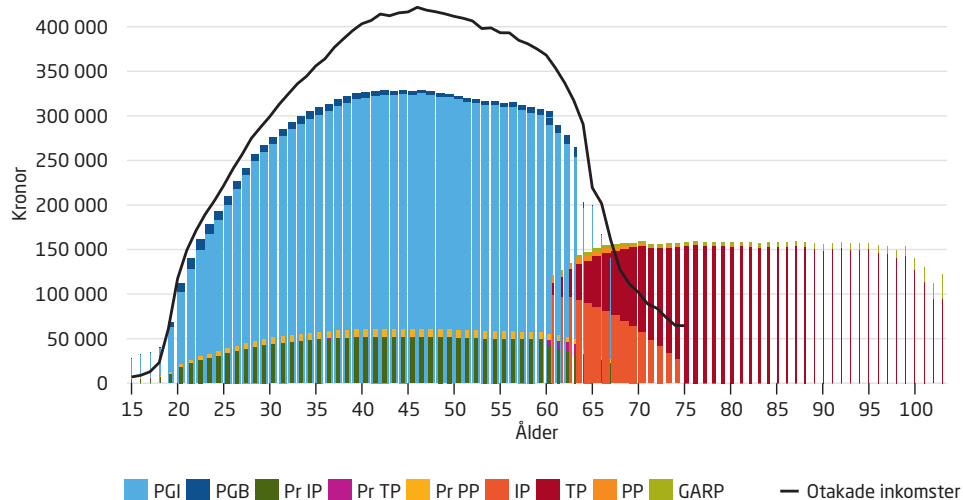
Den andel av löneutrymmet om 17,21 procent, som avgiften till inkomst- respektive premiepension tar i anspråk redovisas i staplarna.

Figuren ger en övergripande information om nivån på ersättningarna till de 2 097 000 personer som i december 2014 hade någon ersättning från det allmänna pensionssystemet. Vidare framgår att nuvarande pensionärer i huvudsak fått sin pension beräknad enligt reglerna för tilläggs pension. Samtidigt framgår garantipensionens stora betydelse – särskilt för de äldre årskullarna. Att inkomstpension börjar ersätta tilläggs pension för årskullar födda 1938 och senare framgår. Premiepensionens likaledes växande betydelse framgår inte lika tydligt – men också den utvecklingen finns i bilden.

Staplarnas bredd speglar antalet personer i årskullen, varvid födda 1948 varit normerande.

Figur 4.3 Genomsnittlig inkomst, intjänad pensionsrätt samt utbetald pension

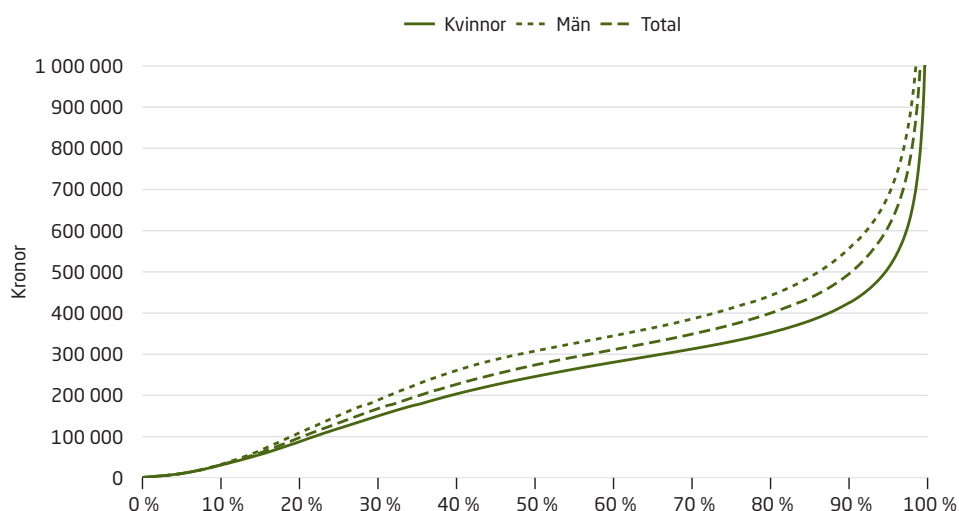
Figur 4.4 Genomsnittlig inkomst, intjänad pensionsrätt samt utbetald pension för kvinnor**Figur 4.5** Genomsnittlig inkomst, intjänad pensionsrätt samt utbetald pension för män

Av figurerna 4.4 och 4.5 framgår att kvinnor i genomsnitt har lägre inkomster än män. Likaså framgår att intjänadetak har större negativ påverkan för männens genomsnittliga pensionsgrundande inkomster än vad det har för kvinnor, beroende på att en större andel av männens inkomster ligger över taket. Att kvinnor får mer av de pensionsgrundande beloppen än vad män får framgår av att kvinnor har mer mörkblått i sina pensionsgrundande inkomster än männen – mer detaljer om de pensionsgrundande beloppen finns i figur 4.8. Vidare har kvinnor i genomsnitt lägre pension och betydligt mer garantipension än vad män har.

Förvärvsinkomsterna

I figur 4.6 och 4.7 nedan visas förvärvsinkomster uppdelat på kvinnor och män. Inkomster upp till 8,07 inkomstbasbelopp (456 800 kronor för inkomståret 2013) ligger till grund för den allmänna pensionen. I diagrammet nedan är inkomsterna för inkomståret 2013 fördelade i stigande storleksordning (totalt 5 382 000 personer, 2 643 000 kvinnor och 2 739 000 män). Av dessa hade 4 628 000 en inkomst under avgiftstaket (2 427 000 kvinnor och 2 201 000 män).

Figur 4.6 Förvärvsinkomster för kvinnor och män, intjänandeår 2013

Avser taxerad förvärvsinkomst (löner, inkomst av aktiv och passiv näringsverksamhet, sjukpenning, föräldrapenning, sjuk- eller aktivitetsersättning, arbetslöshetsersättning med mera). Inkomsten är före avdrag för allmän pensionsavgift och redovisas för personer med inkomster över gränsen för deklarationsskyldighet om 42,3 procent av prisbasbeloppet. Den horisontella linjen vid NA kronor avser avgiftstaket.

Cirka 538 000 män eller 20 procent av männen hade en inkomst över intjänandetaket. Motsvarande andel för kvinnor var 8 procent eller cirka 216 000 kvinnor. I tabellen nedan redovisas genomsnittlig taxerad förvärvsinkomst och pensionsgrundande inkomst för kvinnor och män. Av tabellen framgår att kvinnors inkomster är lägre än mennens (77 procent av taxerade inkomsten och 84 procent av pensionsgrundande inkomsten).

Genomsnittliga förvärvsinkomster och pensionsgrundande inkomster, intjänandeår 2013

kronor

	Taxerad förvärvsinkomst	Pensionsgrundande inkomster
Kvinnor	244 400	232 900
Män	315 700	277 000
Totalt	280 700	255 300

Pensionsrätter till inkomst- och premiepensionen

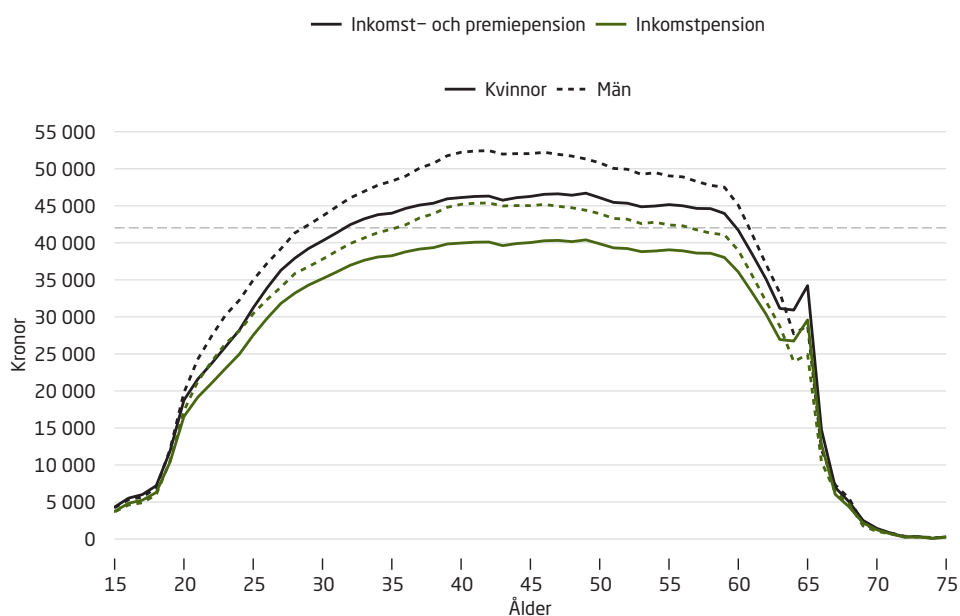
Den genomsnittliga tillgodoräknade pensionsrätten för inkomst- och premiepensionen 2014 uppgick till 42 100 kronor, lägre för kvinnor (39 900 kronor) och högre för män (44 000 kronor), se tabellen nedan.

Genomsnittlig pensionsrätt, intjänad 2013

kronor

	Inkomstpension	Premiepension	Summa
Kvinnor	34 700	5 200	39 900
Män	38 100	5 900	44 000
Totalt	36 500	5 600	42 100

Figur 4.7 Genomsnittligt pensionsrätt för kvinnor och män, intjänad 2013

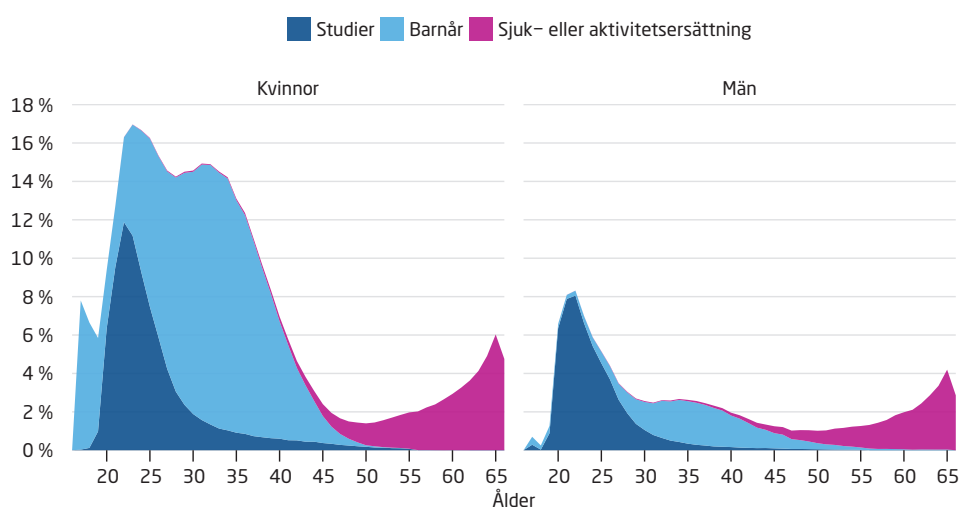
Den horisontella linjen vid 42 000 kronor avser genomsnittet för samtliga individer.

Av tabellen och figuren ovan framgår att kvinnornas medelbelopp är cirka 9 procent lägre än männens. Den genomsnittliga intjänade pensionsrätten till inkomst- och premiepension går upp något från 64 till 65 års ålder (ålder vid årets slut). Det beror på att vid 65 år och senare räknas hela underlaget för inkomsten in i inkomst- och premiepensionssystemet. Före 65 års ålder har dessa kohorter en viss andel av den inkomstgrundande ålderspensionen som tilläggspension och resterande andel som inkomst- och premiepension (tjugondelsinfasningen).

Pensionsgrundande belopp

Pensionsgrundande belopp ger pensionsrätt under speciella skeden i livet, som till exempel vid vård av små barn och vid studier. År 2014 utgjorde pensionsgrundande belopp 7 procent av det totala tillgodoräknade pensionsunderlaget för kvinnor och cirka 2 procent för männen. Den största delen för kvinnorna, drygt 4 procent av det totala underlaget, utgjordes av barnår. För männen utgjorde sjuk- och aktivitetsersättningen den största delen, knappt 1 procent av det totala pensionsunderlaget. Sett över livsryckeln erhålls i unga åldrar pensionsgrundande belopp för studier och barnår och i senare del av livet erhålls belopp för sjukersättning.

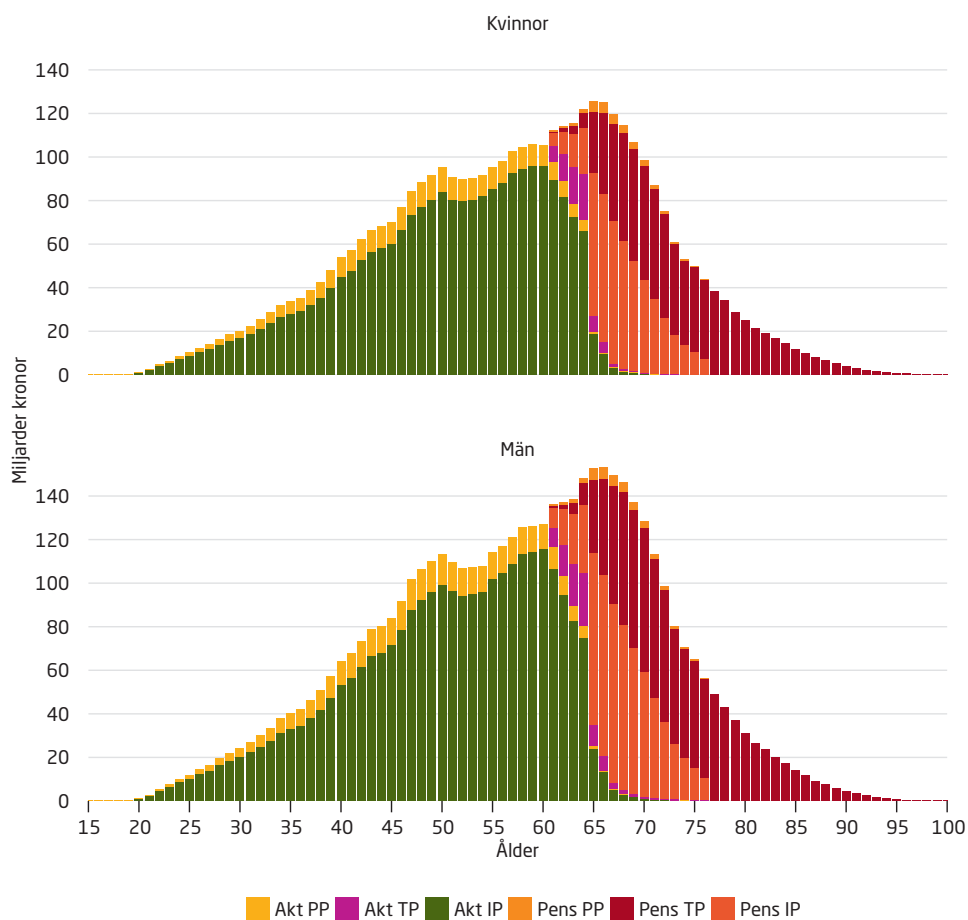
Figur 4.8 Pensionsgrundande belopp, intjänandeår 2013
procent av pensionsunderlaget

Pensionsskulden

Pensionsskulden i inkomst- och premiepensionssystemet var 8 946 miljarder kronor den 31 december 2014. Den skulden, fördelad på kvinnor och män, för varje ålder 15 till 100 år framgår av figur 4.9. Att kvinnor har lägre intjänat pensionskapital framgår. Vidare framgår att tilläggspensionen är den viktigaste pensionstillgången för de som nu är pensionärer, men att tilläggspensionen snart är helt borta för de förvärvsaktiva årskullarna. År 2017 är det sista år som tilläggspension kan intjänas – och det kommer då att intjänas med ett mycket litet belopp. För de förvärvsaktiva dominerar inkomstpensionen, samtidigt som premiepensionens ökande betydelse kan spåras. Om man utgår från att de första inkomsterna kommer vid 20 årsålder har alla som 2014 var 39 år eller yngre intjänat inkomst- och premiepension i hela sitt yrkesverksamma liv sedan avsättningarna började 1995. De som är äldre än så har istället intjänat mer till sin inkomstpension.

Figur 4.9 Pensionsskulden kvinnor och män, vid utgången av 2014

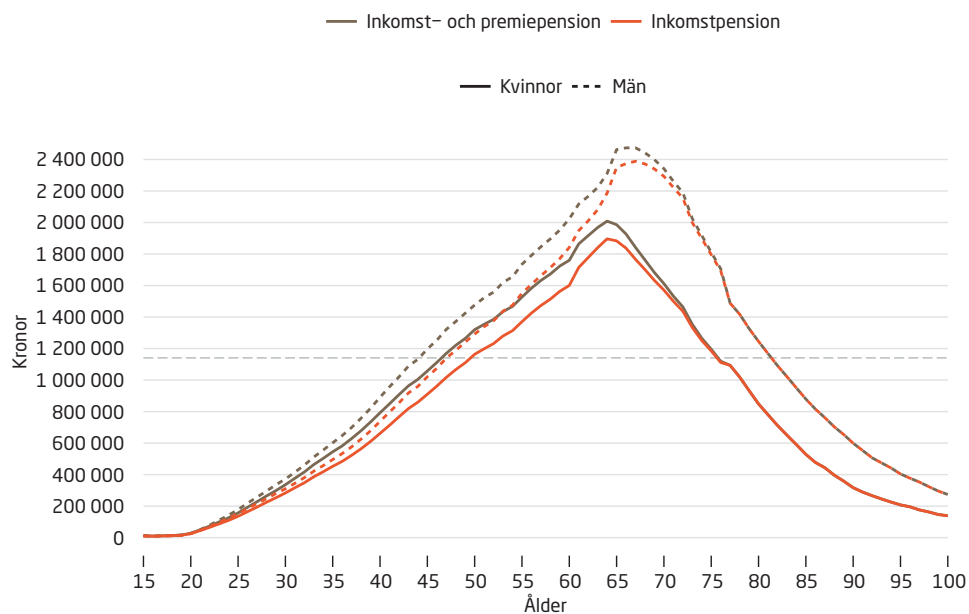
Akt PP	Premiepension aktiva	Pens PP	Premiepension pensionerade
Akt TP	Tilläggspension aktiva	Pens TP	Tilläggspension pensionerade
Akt IP	Inkomstpension aktiva	Pens IP	Inkomstpension pensionerade

Den genomsnittliga pensionsskulden (summa av alla års intjänade pensionsrätter för inkomst- och premiepension) var vid utgången av 2014 drygt en miljon kronor, se tabellen nedan.

Genomsnittlig pensionsskuld, 2014
kronor

	Inkomstpension	Premiepension	Summa
Kvinnor	931 700	106 700	1 019 066
Män	1 154 600	124 400	1 260 031
Totalt	1 044 300	115 800	1 140 809

Figur 4.10 Genomsnittlig pensionsskuld, 2014

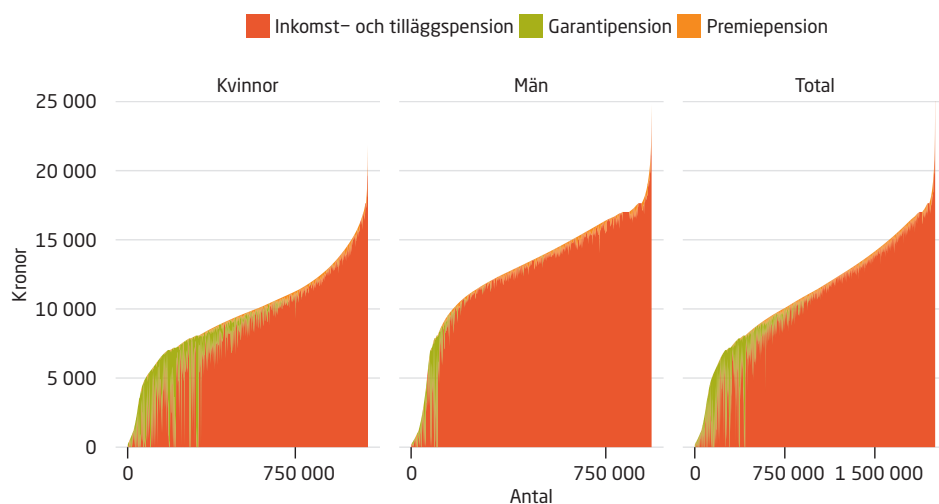
Den horisontella linjen vid 1 140 809 kronor avser genomsnittet för samtliga individer.

Av figuren ovan framgår att den genomsnittliga skulden ökar med stigande ålder fram till och med 65 års ålder. Därefter minskar skulden, eftersom många gått i pension.

Utbetald pension

I figurerna nedan är utbetalningarna av den allmänna pensionen i december månad 2014 för kvinnor och män födda 1949 eller tidigare ställda i stigande storleksordning (1 120 000 kvinnor och 978 000 män). För totalt utbetald pension under 2014, se not 2 i kapitlet Noter och kommentarer.

Figur 4.11 Utbetald pension, kvinnor och män, december 2014

Skillnaden i nivå och sammansättningen av olika pensionsdelar för män och kvinnor är det som är mest slående i figuren. Kvinnors snittpension – inkomstgrundad och garantipension var 9 700 kronor, motsvarande belopp för männen var 12 800. Av kvinnornas allmänna pension utgjordes 90 procent av inkomstgrundad pension, 10 procent av garantipension – hela 56 procent av kvinnorna hade dock någon andel garantipension. Att andelen som har garantipension ökar kraftigt med åldern framgår inte av diagramet. Av männens allmänna pension utgjordes 98 procent av inkomstgrundad pension, 2 procent av garantipension. 16 procent av männen hade någon andel garantipension. Vare sig änkepension eller bostadstillägg, som enbart respektive till övervägande del betalas till kvinnor, finns med i figuren.

De mönster som framskymtar i figuren – med stråk av personer som enbart har garantipension – är tydligast vad gäller en grupp, mestadels kvinnor, som har maximal garantipension med 40/40-delar garantipension. Detta förklarar koncentrationen av grönt vid max garantipension för gifta (7 030 kronor per månad 2014) och för ogifta (7 881 kronor per månad). De med lägre garantipension, men också helt utan inkomstgrundad pension har färre bosättningsår. Endast personer födda 1938 eller senare kan få premiepension baserat på eget intjänande och den har då endast intjänats sedan 1995. Det gör att premiepensionen ännu har så liten omfattning att den är svår att se i figuren. Premiepensionens betydelse växer dock för varje ny årskull som tar ut pension. De fåtal personer med en allmän pension överstigande 20 000 kronor per månad har nått den nivån på sin pension bland annat genom att senarelägga pensionsuttaget. Maximal allmän pension som utbetalades 2014 var 32 100 kronor per månad. Det är en person född senare än 1938 som har fortsatt att arbeta efter 65 års ålder.

5 Administrations- och kapitalförvaltningskostnader

I pensionssystemets resultaträkningar för inkomst- och premiepensionen framgår de kostnader som Pensionsmyndigheten och AP-fonderna redovisar som kostnader i sina egna resultaträkningar, ”bruttoredovisade kostnader”. De kapitalförvaltningskostnader i AP-fonderna och premiepensionssystemet som ”nettoredovisas”¹ mot intäkt och fondavkastning framgår inte av pensionssystemets resultaträkning.

I det här avsnittet sammanställs de brutto- och nettoredovisade kostnaderna samt även sådana transaktionskostnader som AP-fonderna och Pensionsmyndigheten endast delvis kan fänga. Syftet är att ge en så fullständig bild av ålderspensionssystemets totala kostnader som möjligt. Viktigt att ha i åtanke är att de kostnader som benämns nettoredovisade i detta avsnitt samt transaktionskostnader redan har påverkat fondernas intäkter negativt.

Effekten för de försäkrade av de nettoredovisade kostnaderna är olika för premie- och inkomstpensionen. Inom premiepensionssystemet minskar dessa kostnader avkastningen eller dras av från premiepensionskontot genom ett kostnadsavdrag. Kostnaderna reducerar således tillgångarna och därmed den framtida premiepensionen för den försäkrade. AP-fondernas nettoredovisade kostnader ingår däremot inte i den kostnad som dras av från inkomstpensionskontot. AP-fondernas nettoredovisade kostnader påverkar i stället direkt AP-fondernas tillgångar och avkastning. Genom att endast inkomstpensionssystemets tillgångar och inte dess skulder minskas av dessa kostnader påverkar de inkomstpensionssystemets resultat negativt. Det innebär att balanstalet påverkas negativt. Eftersom de nettoredovisade kostnaderna är mycket små i förhållande till pensionsskulden är dock effekten på balanstalet liten. När balanseringen är aktiverad påverkar de nettoredovisade kostnaderna indexeringen av inkomstpensionerna och inkomstpensionskapitalet.

Total kostnadsredovisning

Den sammanlagda kostnaden för pensionssystemets försäkringsadministration och kapitalförvaltning samt övriga avgifter uppgår till 6,0 miljarder kronor, varav 2,1 miljarder kronor redovisas i pensionssystemets resultaträkning. De 2,1 miljarderna är summan av försäkringsadministration (1 276 miljoner) och AP-fondernas rörelsekostnader (865 miljoner). Se tabellen Ålderspensionssystemets totala kostnader och avgifter.

För inkomstpensionen uppgick de kostnader som redovisas i resultaträkningen 2014 till 1 736 miljoner kronor, där 871 miljoner kommer från försäkringsadministration och 865 miljoner kommer från AP-fondernas rörelsekostnader. Utöver de 865 miljonerna i rörelsekostnader hade AP-fonderna fasta förvaltningsarvoden om 828 miljoner kronor. Summan av redovisade kapitalförvaltningskostnader som framgår i AP-fondernas resultaträkningar uppgick därmed till 1 693 miljoner kronor. Prestationsbaserade arvoden och transaktionskostnader, som till exempel courtage, redovisas inte som direkta kostnader hos AP-fonderna utan påverkar i stället avkastningen negativt. Prestationsbaserade arvoden är inte en vanlig förvaltningskostnad utan ett sätt för AP-fonderna att dela risk och avkastning med sina externa förvaltare. Totalt betalade AP-fonderna 289 miljoner i

¹ Begreppet nettoredovisade kostnader används här för sådana kostnader som i AP-fondernas redovisning består av fasta förvaltningsarvoden och som i premiepensionssystemets redovisning används för nettot av de poster som benämns förvaltningsavgifter och rabatter på förvaltningsavgifter.

prestationsbaserade arvoden och 256 miljoner kronor i courtage och andra transaktionskostnader. När dessa kostnader och avgifter inkluderas blir summan av kostnaderna totalt för inkomstpensionen 3 109 miljoner kronor.

I Pensionsmyndighetens resultaträkning för premiepensionssystemet redovisas administrationskostnaden till 393 miljoner kronor. I beloppet ingår inte kostnader för försäkringsadministrationen avseende traditionell försäkring på 9,5 miljoner kronor. Denna kostnad netto redovisas genom att avkastningen på fonderat kapital minskas (se not 17). Inte heller ingår avbetalningen på uppbyggnadskostnaden av premiepensionssystemet. Denna kostnad uppgick 2014 till 165 miljoner kronor och belastar premiepensionssystemets sparare och pensionärer genom myndighetens avgiftsuttag. Den totala kostnaden för premiepensionens försäkringsadministration uppgår till 405 miljoner kronor, se Summa försäkringsadministration i tabellen nedan. Inkluderar man avbetalning summeras myndighetens kostnader för premiepensionssystemet till 559 miljoner kronor se tabell nedan.

För premiepensionssystemets del avser posten Fasta förvaltningsarvoden både de fasta och prestationsbaserade avgifter som premiepensionsfonderna (inkl. 7:e AP-fonden) tar ut efter att rabatter återförts till premiepensionsspararna. Brutto var premiepensionsfondernas förvaltningsarvode 5 750 miljoner kronor. Av denna bruttoavgift återbetalade fonderna totalt 3 882 miljoner kronor i rabatt. Avgifterna kan sålunda nettosummeras till 1 868 miljoner kronor. Den 1 januari 2015 trädde en ny rabattmodell i kraft som begränsar det maximala avgiftsuttaget i procent ur fonderna. För aktiefonder begränsas avgiften till maximala 0,89 procent efter återförd rabatt, räntefonder begränsas till 0,42 procent och bland- och generationsfonder begränsas till 0,62 procent. Den nya rabattmodellen kommer att bidra till att rabatterna ökar kommande år. Utöver de 1 868 miljonerna i fasta förvaltningsarvoden visas även ett estimat på premiepensionsfondernas transaktionskostnader. Transaktionskostnaderna består främst av det courtage som fonderna erlägger som en del av köp/sälj likviden när fonderna handlar värdepapper och estimerades 2014 till 650 miljoner kronor.

Avgiftsuttagets likvidmässiga användning miljoner kronor

	2012	2013	2014
Avgiftsuttag	436	489	559
Förvaltningskostnad Pensionsmyndigheten	-307	-292	-323
Ränta avseende skuld i RGK	-23	-16	-7
Ersättning till andra myndigheter	-59	-59	-64
Residual att använda för återbetalning till RGK	-47	-122	-165

Ålderspensionssystemets totala kostnader och avgifter, 2014

miljoner kronor

	Inkomstpension	Premiepension	Summa
Försäkringsadministration			
Avgiftsuppbörd med mera (Skatteverket)	408	64	472
Pensionsadministration ¹	463	341	804
Summa Försäkringsadministration	871	405	1 276
Kapitalförvaltningskostnader och avgifter			
Redovisade kapitalförvaltningskostnader	1 693	1 868	3 561
AP-fondernas rörelsekostnader (bruttoredovisade)	865		865
Fasta förvaltningsarvoden (nettoredovisade)	828	1 868	2 696
Prestationsbaserade arvoden ²	289		289
Transaktionskostnader ³	256	650	906
Summa Kapitalförvaltningskostnader och avgifter	2 238	2 518	4 756
Summa	3 109	2 923	6 032

1 Beloppet för inkomstpension avser faktisk kostnad medan beloppet i not 4 avser beslutad administrationskostnadsersättning från AP-fonden.

2 Detta är avgifter som AP-fonderna endast betalar om en viss förvaltare lyckats uppnå ett visst överenskommet resultat.

3 Med transaktionskostnader avses här courtage och clearingavgifter som tas ut på aktie- och derivatmarknaden. Dessa avgifter läggs direkt på transaktionen och påverkar fondernas avkastning negativt. Ränte- och valutatransaktioner betalas genom skillnaden mellan köp- och säljkurs och redovisas inte som en separat avgift. Premiepension: Här redovisas endast kostnader i de fonder som rapporterar så kallad totalkostnadsandel (TKA) till Pensionsmyndigheten. Dessa fonder innehar cirka 84 procent av kapitalet i premiepensionssystemet. Beloppet inkluderar också räntekostnader och kupongskatt i fonderna.

Kostnadernas utveckling 2010-2014

Nedan visas kostnadsposterna för de senaste fem åren. Kostnaderna redovisas i miljoner kronor och i kronor per antal försäkrade, det vill säga antalet personer som har ett pensionskonto, inklusive pensionärer.

Inkomstpensionens kostnader

miljoner kronor

	2010	2011	2012	2013	2014
Försäkringsadministration					
Avgiftsuppbörd med mera (Skatteverket)	402	377	380	380	408
Pensionsadministration ¹	568	506	491	449	463
Summa Försäkringsadministration	970	883	871	829	871
Kapitalförvaltningskostnader och avgifter					
Redovisade kapitalförvaltningskostnader	1 297	1 228	1 351	1 499	1 693
AP-fondernas rörelsekostnader (bruttoredoisade)	820	791	845	820	865
Fasta förvaltningsarvoden (nettoredoisade)	477	437	506	679	828
Prestationsbaserade arvoden	368	241	209	315	289
Transaktionskostnader ²	186	179	192	209	256
Summa Kapitalförvaltningskostnader och avgifter	1 851	1 648	1 752	2 023	2 238
Summa	2 821	2 531	2 623	2 852	3 109

1 Beloppet för inkomstpension avser faktisk kostnad medan beloppet i not 4 avser beslutad administrationskostnadsersättning från AP-fonden.

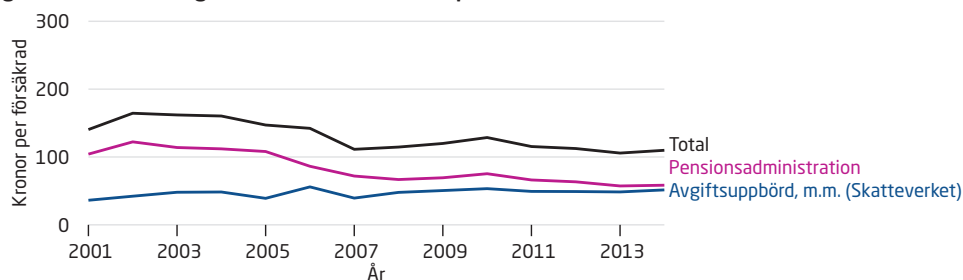
2 Se förklaring i tabellen Ålderspensionssystemets totala kostnader och avgifter.

Premiepensionens kostnader

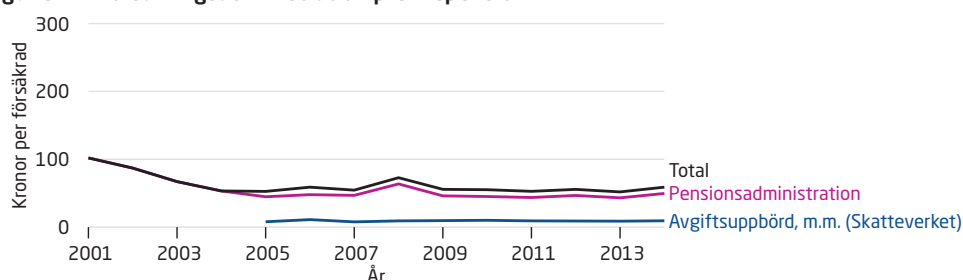
miljoner kronor

	2010	2011	2012	2013	2014
Försäkringsadministration					
Avgiftsuppbörd med mera (Skatteverket)	63	59	59	59	64
Pensionsadministration	283	281	307	291	341
Summa Försäkringsadministration	346	340	366	350	405
Kapitalförvaltningskostnader och avgifter					
Redovisade kapitalförvaltningskostnader	1 141	1 155	1 371	1 646	1 868
Fasta förvaltningsarvoden (nettoredoisade)	1 141	1 155	1 371	1 646	1 868
Transaktionskostnader	663	645	635	527	650
Summa Kapitalförvaltningskostnader och avgifter	1 804	1 800	2 006	2 173	2 518
Summa	2 150	2 140	2 372	2 523	2 923

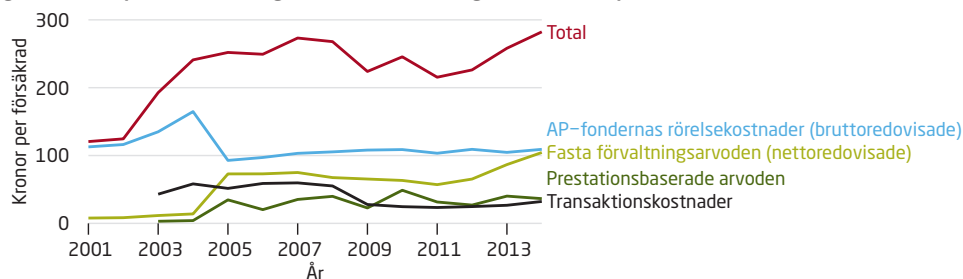
Figur 5.1 Försäkringsadministration inkomstpension

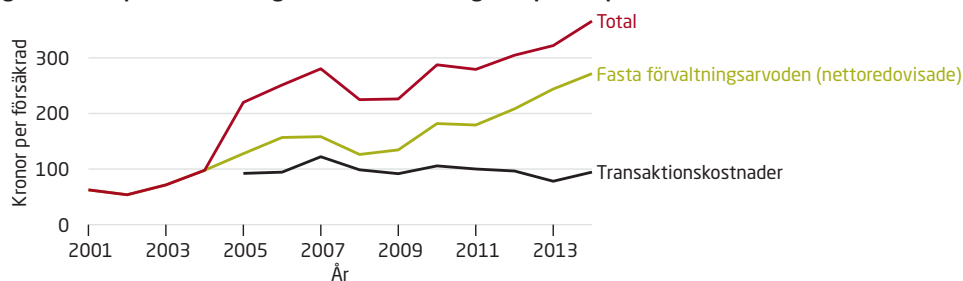
Figur 5.2 Försäkringsadministration premiepension

Figur 5.3 Kapitalförvaltningskostnader och avgifter inkomstpension

Figur 5.4 Kapitalförvaltningskostnader och avgifter premiepension

I tabellerna ovan framgår att inkomstpensionens kostnader har ökat något under det senaste året. Premiepensionens kostnader har också ökat från 2013 till 2014. Utvecklingen av kapitalförvaltningskostnaderna och avgifterna beror i huvudsak på hur genomsnittligt förvaltad kapital utvecklas eftersom kapitalförvaltningskostnaderna tas ut i procent av förvaltad kapital.

Inom försäkringsadministrationen finns flera kostnadsposter som är gemensamma för inkomst- och premiepensionen. Som exempel kan nämnas framställning och distribution av orange kuvert och Skatteverkets kostnadsersättning för avgiftsuppbörd med mera. Sådana kostnader fördelas på respektive försäkringsgren i förhållande till andel försäkrade, avgiftsandel eller annan fördelningsnyckel. Inkomstpensionens kapitalförvaltningskostnader avser Första–Fjärde AP-fonden samt Sjätte AP-fonden. Premiepensionens kapitalförvaltningskostnader består av de avgifter premiepensionsfonderna, inklusive Sjunde AP-fonden, tagit ut efter rabatter. Inom premiepensionen är förvaltad kapital stigande och kostnaderna i kronor är därför också stigande eftersom den procentuella avgiften inte sjunker i den takt som krävs för ett oförändrat avgiftsuttag i kronor per försäkrad.

Kapitalförvaltningskostnaderna i förhållande till förvaltad kapital

Inkomstpensionens kapitalförvaltningskostnader avser Första–Fjärde AP-fonden samt Sjätte AP-fonden. Premiepensionens kapitalförvaltningskostnader avser de avgifter premiepensionsfonderna, inklusive Sjunde AP-fonden, tagit ut efter rabatter samt premiepensionssystemets kapitalförvaltningskostnader för den traditionella livförsäkringen. År 2014 var summan av kapitalförvaltningskostnader för Första–Fjärde AP-fonden, samt den betydligt mindre Sjätte AP-fonden, 0,15 procent av förvaltad kapital. AP-fondernas prestationsbaserade arvoden uppgick till 0,03 procent, transaktionskostnader uppgick till 0,02 procent vilket gjorde att summan av kapitalförvaltningskostnader och avgifter uppgick till 0,20 procent av förvaltad kapital. Premiepensionens kapitalförvaltningskostnader avser de kostnader som premiepensionsfonderna tar ut. I kronor styrs kostnaden av respektive fonds procentuella avgift och den av spararnas valda fördelning mellan premiepensionsfonderna. Inom premiepensionen finns en av marknadens kraftigaste rabattmodeller, som innebär att fonderna i efterhand måste betala tillbaka en stor del av sina uttagna avgifter till myndigheten, för vidare distribution till spararna och pensionärerna. Redovisade kapitalförvaltningskostnader för ca 850 fonderna inom premiepensionssystemet uppgick efter rabatt till 0,28 procent, därtill uppskattas fondernas transaktionskostnader till 0,10 procent och summan av kapitalförvaltningskostnader och avgifter således till 0,38 procent av förvaltad kapital. Kostnadsskillnaderna i procent mellan inkomstpensionens fonderade medel och premiepensionsfonderna förklaras dels av skalfördelar inom inkomstpensionen, dels av att inkomstpensionens fonder investerar cirka 39 procent av sitt kapital i obligationer eller liknande tillgångar med i förhållande till aktier låga förvaltningskostnader. Inom premiepensionssystemet är cirka 17 procent av tillgångarna investerade i denna typ av tillgångar.

Genomsnittligt förvaltad kapital

miljarder kronor

	2010	2011	2012	2013	2014
Inkomstpension	861	884	915	1 008	1 121
Premiepension	353	385	429	527	662

Kapitalförvaltningskostnaderna i förhållande till förvaltad kapital procent

	2010	2011	2012	2013	2014
Inkomstpension					
Redovisade kapitalförvaltningskostnader	0,15	0,14	0,15	0,15	0,15
AP-fondernas rörelsekostnader (bruttoredo- visade)	0,10	0,09	0,09	0,08	0,08
Fasta förvaltningsarvoden (netto- redovisade)	0,06	0,05	0,06	0,07	0,07
Prestationsbaserade arvoden	0,04	0,03	0,02	0,03	0,03
Transaktionskostnader	0,02	0,02	0,02	0,02	0,02
Summa Inkomstpension	0,21	0,19	0,19	0,20	0,20
Premiepension					
Redovisade kapitalförvaltningskostnader	0,32	0,30	0,32	0,31	0,28
Fasta förvaltningsarvoden (netto- redovisade)	0,32	0,30	0,32	0,31	0,28
Transaktionskostnader	0,19	0,17	0,15	0,10	0,10
Summa Premiepension	0,51	0,47	0,47	0,41	0,38

Kostnader för försäkringsadministration i förhållande till förvaltad kapital

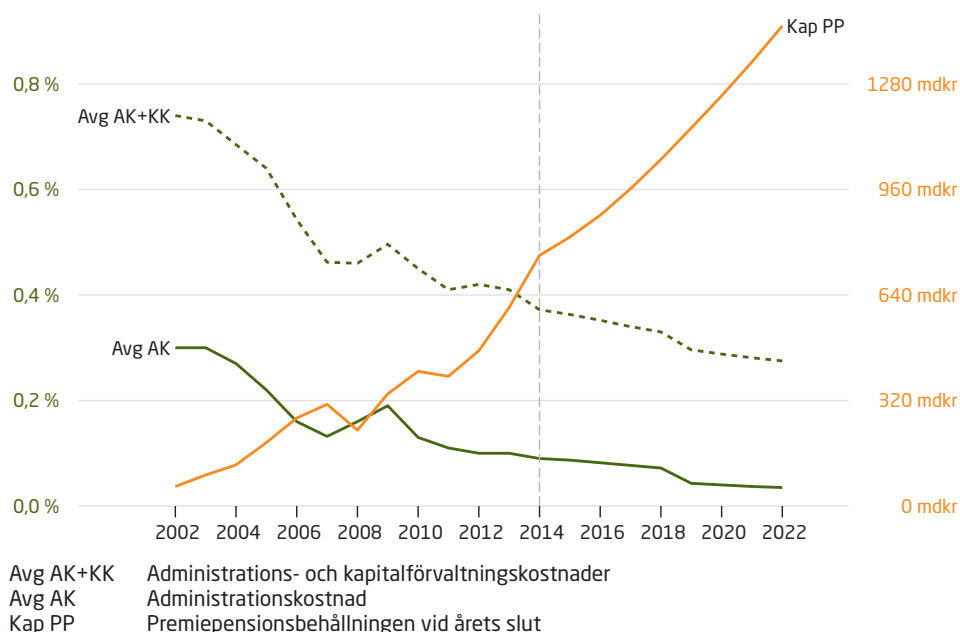
För att täcka de försäkringsadministrativa kostnaderna för inkomstpensionen görs varje år ett kostnadsavdrag från pensionsbehållningarna. För år 2014 var inkomstpensionens kostnadsavdrag från pensionsbehållningarna 0,03 procent. Kostnadsavdraget görs endast fram till det att pension börjar tas ut. Varken de fasta förvaltningsarvodena på 0,07 procent av förvaltad kapital, de prestationsbaserade arvoden på 0,03 procent av förvaltad kapital eller transaktionskostnaderna på 0,02 procent av förvaltad kapital belastar pensionsspararna genom kostnadsavdrag. Den kostnad som dras av från inkomstpensionskontona ska motsvara den kostnad som tas upp i inkomstpensionens resultaträkning. Detta belopp delat med inkomstpensionsskulden – de försäkrades saldon på sina inkomstpensionskonton – som inte börjat utbetalas skulle vara kostnadsavdraget uttryckt som en andel. Ett skäl till att så inte är fallet avser systemets infasning; fram till år 2021 ökas kostnadsavdraget stegvis, se not 11. Ett annat är att det är budgeterade kostnader som dras av från kontona. De (små) avvikelser mellan avdragen och faktisk kostnad som därmed uppstår följs upp och korrigeras i påföljande års kostnadsavdrag.

Avdraget för premiepensionens administrationskostnader var i snitt 0,09 procent 2014. Maximalt uttagen kostnad i kronor för 2014 var 120 kronor per kontoinnehavare. Premiepensionen har motsvarande små periodiska avvikelser mellan den avgift som tas ut och den faktiska kostnaden. Även dessa avvikelser korrigeras löpande.

Kostnader försäkringsadministration procent

	2010	2011	2012	2013	2014
Inkomstpension	0,0343	0,0340	0,0300	0,0307	0,0326
Premiepension	0,16	0,11	0,10	0,10	0,09

Figur 5.5 Premiepensionens kostnader

Vad betyder kostnaderna för pensionens storlek?

Kostnadernas storlek är en viktig faktor för den framtida pensionen. En till synes låg årlig avgift kan minska pensionen med en avsevärd andel eftersom den betalas över lång tid. Av de faktorer som påverkar pensionskapitalet är kostnadernas storlek den faktor som de ansvariga myndigheterna har störst kontroll över. Vissa kostnader för premiepensionen kan även den försäkrade påverka.

Följande förenklade beräkningssätt ger en ganska precis uppfattning om vad en viss kostnadsprocent innebär för den utbetalade pensionens storlek. Den genomsnittliga tid som en inbetalad avgift ligger i inkomstpensionssystemet innan den börjar betalas ut är cirka 21 år. Om inkomstpensionens kostnad är 0,04 procent, kommer avdraget att minska inkomstpensionen till $(1-0,0004)^{21} \approx 99$ procent av vad den skulle ha varit utan kostnadsavdrag. Kostnaden minskar inkomstpensionen med cirka 1 procent. Om premiepensionens kostnader sjunker till, säg 0,3 procent, kommer avdraget att minska premiepensionen till $(1-0,003)^{33} \approx 91$ procent av vad den skulle ha varit utan kostnadsavdrag. Kostnaden minskar premiepensionen med 9 procent. Anledningen till att avdraget sker i 33 år är att i premiepensionssystemet görs kostnadsavdraget också under den tid pensionen betalas ut samt att den förväntade avkastningen är något högre vilket ger en längre omsättningstid. En inte ovanlig fondförvaltningsavgift i Sverige för sparande utanför det allmänna pensionssystemet är omkring 1 procent – ofta högre. En avgift på 1 procent under samma tid som i exemplet ovan innebär att det sparade kapitalet blir 72 procent av vad det skulle ha varit i förhållande till om avgiften varit 0 procent, 28 procent försvinner i avgifter.

6 Pensionssystemets värdeförändringar

Den allmänna pensionen består till huvuddelen av inkomstgrundad pension. Varje år under det aktiva livet betalar de förvärvsarbetande en viss del av inkomsten som pensionsavgift. Större delen av avgiften går till systemet för inkomstpension och en mindre del till premiepensionssystemet. Pensionen tjänas ofta in under lång tid, 40–45 år eller ännu längre. Därför är det viktigt för pensionens framtida storlek vilken värdeförändring som de inbetalda avgifterna får. Exempelvis får en person som sätter in ett konstant belopp varje år under 40 års tid med en årlig ränta på 2 procent hela 54 procent större slutbehållning än en sparare utan årlig avkastning.

I inkomstpensionssystemet bestäms värdeförändringen normalt av den procentuella ökningen i inkomstindex. Detta index följer i sin tur den genomsnittliga utvecklingen av de förvärvsarbetandes inkomster. I premiepensionssystemet bestäms värdeförändringen av avkastningen på pensions-spararnas fonder. För de pensionärer som valt traditionell försäkring bestäms värdeutvecklingen av utvecklingen på de tillgångar Pensionsmyndigheten investerat i. Nedan redogörs fortsättningsvis för utvecklingen inom fondförsäkringen. En viktig skillnad mellan inkomstpensions- och premiepensionssystemen är att värdeförändringen i inkomstpensionen är lika för alla, medan den för premiepensionen kan variera från person till person, beroende på vilken typ av fonder som valts. Även om den årliga förändringen inom inkomstpensionen är lika för alla har pensionsrätter som fastställdes under en balanseringsperiod fått del av en positiv balansering trots att de inte fullt ut tagit del av den negativa balanseringen, detta ändras från och med 2015.

Värdeförändringar under 2014

Pensionsbehållningen i inkomstpensionen skrivs normalt upp i takt med inkomstindex. Värdeförändringarna görs bara vid årsskiftena för inkomstindex till skillnad mot i premiepensionssystemet där förändringarna sker på daglig basis. Eftersom den så kallade balanseringen trädde i kraft år 2010 är det emellertid relevant att mäta värdeutvecklingen med balansindex, som är det index som används så länge balanseringen är i funktion. Balansindex sjönk 2010 med 1,4 procent och 2011 med 2,7 procent. Åren 2012 och 2013 höjdes i stället balansindex med 5,2 respektive 5,8 procent. År 2014 sjönk åter balansindex med 1,1 procent för att sedan 2015 stiga med 2,5 procent, se tabell nedan. Det är alltså med dessa procenttal som de förvärvsarbetandes intjänade inkomstpensionsrätter förändrades vid årsskiftena.

För pensionärerna räknas inkomst- och tillägspensionerna varje år om med förändringen i inkomst-/balansindex minskat med 1,6 procent. Minskningen beror på att en ränta på 1,6 procent redan har tillgodoräknats inkomstpensionen i delningstalet.¹

Under en balanseringsperiod påverkas inkomstpensionen av utvecklingen på kapitalmarknaderna eftersom AP-fondernas värde ingår i beräkningen av balanstalet. Eftersom AP-fonderna endast motsvarar cirka 14 procent av alla tillgångar är påverkan inte så omfattande. Nedgången i placeringarnas marknadsvärden under 2008, orsakade av ett stort börsfall, var dock en viktig orsak till att balanseringen trädde i kraft år 2010.

Premiepensionssystemets värdeförändring bestäms helt av utvecklingen på kapitalmarknaderna. Såväl den globala som den svenska aktiemarknaden utvecklades positivt under 2014 liksom

¹För en mer utförlig beskrivning av inkomst- och balansindex, se kapitlet Så fungerar den allmänna pensionen

under föregående år. Värdeförändringen i premiepensionsfonderna 2014 blev 20,7 procent, att jämföra med förra årets avkastning, 21,1 procent.

Årlig indexering av inkomstpensionen respektive premiepensionsavkastning procent

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Inkomst-/balansindex	1,4	2,9	5,3	3,4	2,4	2,7	3,2	4,5
Premiepensionsindex ¹	-4,5	-11,1	-31,2	17,8	8,8	30,6	12,1	5,7
	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	
	6,2	-1,4	-2,7	5,2	5,8	-1,1	2,5	
	-34,2	34,7	12,2	-10,7	12,1	21,1	20,7	

1 Premiepensionsindex mäter hur ett belopp som satts in i systemet vid en viss tidpunkt har förändrats under en viss period (så kallad tidsviktad avkastning). I detta fall är perioden lika med kalenderår. Enskilda pensionssparare har normalt haft en annan avkastning beroende på vilka fonder de valt.

Mått på värdeförändringar inom premiepensionssystemet

Värdeförändringen inom premiepensionssystemet kan mätas på flera sätt. De som redovisas i detta kapitel är så kallad tidsviktad avkastning och kapitalviktad avkastning. Ett annat namn för kapitalviktad avkastning är internränta.

Den tidsviktade avkastningen används för att beskriva en fonds eller ett index värdeförändring. Tidsviktad avkastning visar avkastningen på en krona som sattes in i början av perioden. Hänsyn tas inte till om insättningar eller uttag har gjorts under perioden.

Den kapitalviktade avkastningen kan användas för att utvärdera premiepensionen i stort, men även för enskilda konton. Hänsyn tas till tidpunkten och storleken på alla insättningar och uttag på kontot, samt behållningen i slutet av perioden. Den kapitalviktade avkastningen svarar mot den genomsnittliga årsräntan under perioden.

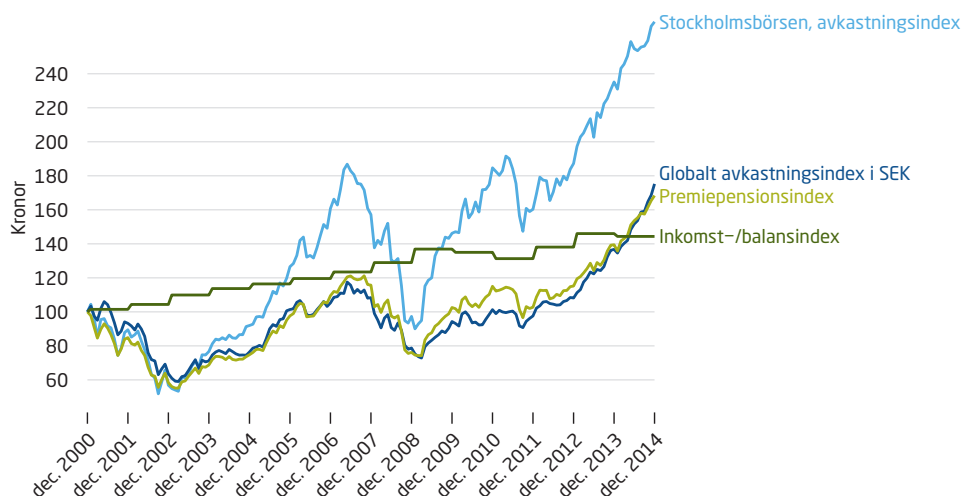
I avsnittet Inkomst- och premiepension som komplement till varandra används tidsviktad avkastning, medan kapitalviktad avkastning används i avsnittet Värdeförändring på pensionsspararnas konton. (För mer utförlig beskrivning av tids- och kapitalviktad avkastning, se bilaga A.)

Inkomst- och premiepension som komplement till varandra

Ett av syftena med att inrätta premiepensionen som komplement till inkomstpensionen var att variationer över åren i löneinkomsternas tillväxt och i kapitalavkastningen från i huvudsak aktiemarknaden skulle kunna jämna ut varandra. Utvecklingen under de senaste åren är exempel på att denna riskspridning fungerat som tänkt. Under 2008 kompenserade den relativt stora ökningen i inkomstindex den negativa utvecklingen av premiepensionsindex och gav en relativt god samlad förräntning i pensionssystemet. Under 2009 och 2010 utvecklades premiepensionsindex positivt medan den negativa räntan på inkomstpensionskontot under samma period bidrog till den balansering som skedde år 2010 och 2011. År 2011 steg balansindex, vilket resulterade i uppskrivning av inkomstpensionerna samtidigt som avkastningen i premiepensionssystemet var negativ. År 2012 steg balansindex igen samtidigt som avkastningen i premiepensionssystemet var positiv. År 2013 gick de båda indexen åter åt olika håll, för att sedan utvecklas positivt under 2014.

Betydelsen av riskspridningen kan öka i framtiden, när premiepensionsfondernas andel av det totala pensionskapitalet blir större. Det kommer inte alltid att vara så att riskspridningen fungerar, vissa år kommer nedgångar i premiepensionens tillgångsvärden att sammanfalla med nedgångar i inkomst-/balansindex.

Figur 6.1 Värdet av 100 kronor

Värdet av 100 kronor som sattes in i december 2000 i inkomstpensionssystemet (inkomst/balansindex) och i premiepensionssystemet (premiepensionsindex) samt i en genomsnittlig aktieportfölj på Stockholmsbörsen respektive på den globala aktiemarknaden.

Avkastningsindex för Stockholmsbörsen enligt OMX, globalt aktieavkastningsindex enligt Morgan Stanley Capital International Inc., omräknat till SEK. För samtliga serier har måttet tidsviktad avkastning använts.

I december år 2000 kunde premiepensionsspararna börja placera sitt kapital i systemets fonder. Dessförinnan hade kapitalet, bestående av pensionsrätter från och med intjänandeår 1995, förvaltats tillfälligt på räntebärande konto hos Riksgälden. Värdet av ett belopp som sattes in vid starten år 2000 har varierat kraftigt under åren.

Avkastningsindex på Stockholmsbörsen steg betydligt mer än premiepensionsindex 2003–2007, och föll därefter kraftigare under 2008. Återhämtningen 2009–2010, liksom tillbakagången 2011, var också betydligt större på Stockholmsbörsen än i premiepensionsindex. Detsamma gäller för år 2012 och 2013 då Stockholmsbörsen steg mer än premiepensionsindex. År 2014 steg premiepensionsindex och den globala aktiemarknaden över 20 procent, vilket var mer än Stockholmsbörsen. Utvecklingen för premiepensionsindex styrs av att premiepensionsspararna mest har placerat i utländska aktier där kursutvecklingen under 2014 fick en kraftig positiv effekt av att den svenska kronan försvagades.

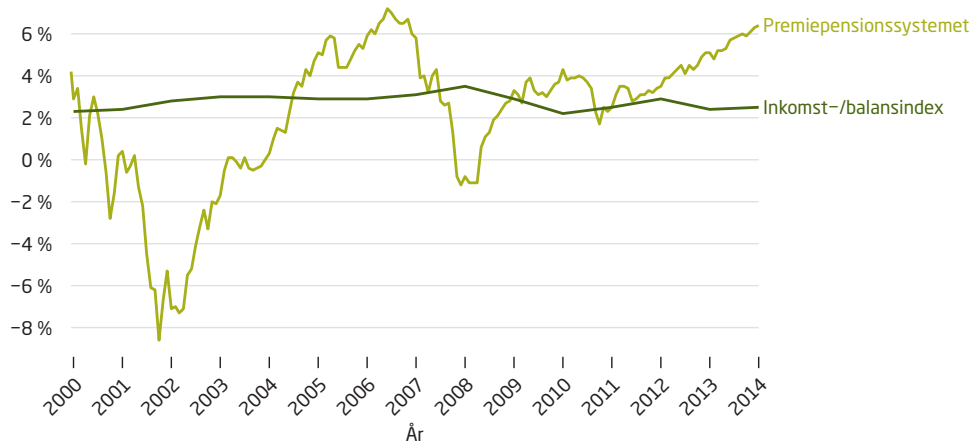
De som har avstått från att välja fonder, och därmed haft sina medel placerade i Premiesparfonden och AP7 Såfa, Statens årskullsförvaltningsalternativ, har den 31 december 2014 överträffat den genomsnittliga fondspararen (premiepensionsindex, vari AP7 Såfa ingår) med 42 procentenheter avseende medel som sattes in i december 2000.

Värdeförändring på pensionsspararnas konton

Den tidsviktade avkastningen som redovisas i ovanstående avsnitt tar inte hänsyn till att framförallt insättningar, men även utbetalningar, har gjorts under sparperioden. För de individuella spararna, men även för premiepensionssystemet i stort, är det viktigt att redovisa kapitalviktad avkastning. En anledning till att så är fallet är att de samlade insättningarna på pensionsspararnas konton vuxit kraftigt sedan starten, eftersom systemet är under uppbyggnad. Vid slutet av år 2007 fanns ett sex gånger så stort kapital i fonderna som vid slutet av 2000. Det var alltså ett betydligt större belopp som exempelvis kunde dra nytta av 2005 års mycket höga positiva avkastning än det belopp som

drabbades av 2002 års lika stora negativa avkastning. Den kapitalviktade avkastningen tar hänsyn till detta genom att ge 2005 en större vikt än 2002. I Pensionsmyndighetens beräkning av den kapitalviktade avkastningen tas dessutom hänsyn till förvaltningsavgifter, rabatter och arvsvinster.

Figur 6.2 Genomsnittlig kapitalviktad avkastning per år för alla premiepensionssparare under åren 2000-2014

Varje punkt på kurvan visar den genomsnittliga årliga kapitalviktade avkastningen från 1995 fram till tidpunkten i fråga.

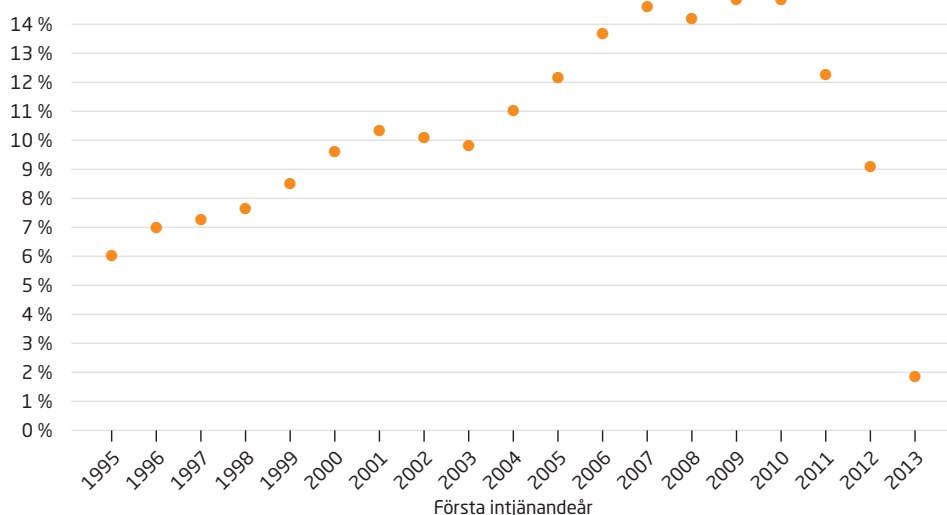
I figur 6.2 redovisas dels den genomsnittliga kapitalviktade avkastningen för premiepensionen per år fram till olika tidpunkter, dels motsvarande avkastning om premiepensionen i stället utvecklats som inkomst-/balansindex. Den genomsnittliga kapitalviktade avkastningen fram till slutet av 2014 skulle med inkomst-/balansindexets utveckling ha uppgått till 2,5 procent per år. Detta kan jämföras med den faktiskt uppnådda årliga genomsnittliga kapitalviktade avkastningen i premiepensionen på 6,4 procent fram till slutet av 2014. Av diagrammet kan utläsas att motsvarande beräkning fram till och med 2008 blev minus 0,8 procent i premiepensionssystemet och plus 3,5 procent om premiepensionen i stället utvecklats som inkomst-/balansindex. Observera att kurvan inte visar inkomstpensionsspararnas faktiska kapitalviktade avkastning, eftersom inkomstpensionens kapitalstruktur är väsentligt annorlunda.

Figur 6.1 och 6.2 speglar två synsätt för spararen, baserat på tidsviktad respektive kapitalviktad avkastning förklarar ovan. I det första diagrammet sätts en hundralapp in i premiepensionssystemet i december 2000 och är värd cirka 168 kronor sista december 2014. Som lägst var de hundra kronorna värda 55 kronor under 2002–2003. För att ta hänsyn till att premiepensionsspararna sätter in pengar varje år i systemet och att sparandet är långsiktigt visar det andra diagrammet den genomsnittliga årliga kapitalviktade avkastningen fram till en viss tidpunkt. Den genomsnittliga årliga kapitalviktade avkastningen på insatta medel i premiepensionssystemet var 6,4 procent i december 2014. Den genomsnittliga kapitalviktade årliga avkastningen var som lägst under 2001 med drygt -8,5 procent och som högst under 2007 med cirka 7 procent. Allt eftersom premiepensionssystemet mognar kommer den årliga variationen i kapitalvägd avkastning att minska. Denna minskning framgår tydligt i diagrammet.

I figur 6.3 redovisas pensionsspararnas genomsnittliga årliga kapitalviktade avkastning uppdelat efter första intjänandeår till premiepensionssystemet. Skillnaden i avkastning minskar ju längre årskullarna varit med och betalat in till systemet. Samtliga grupper har i genomsnitt en positiv vär-

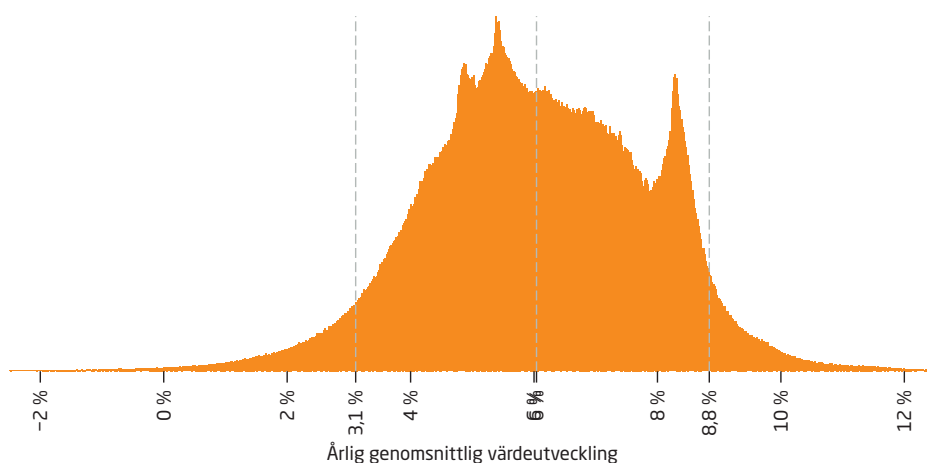
utveckling på sitt premiepensionssparande. Individer som har 2013 som sitt första intjänandeår har vid slutet av 2014 inte fått sina pensionsrätter placerade i fonder, utan den kapitalviktade avkastningen beror endast av räntan från den tillfälliga förvaltningen.

Figur 6.3 Genomsnittlig kapitalviktad avkastning per år från spararens första intjänandeår

Spridningen i kapitalviktad avkastning mellan pensionssparare som varit med i systemet lika länge framgår av figur 6.4. Bland de pensionssparare som började tjäna in pensionsrätter 1995 och som sedan placerades i fonder år 2000 hade drygt 99 procent en positiv värdeförändring vid slutet av 2014. Den spetsiga toppen kring 8,5 procent i figuren nedan utgörs huvudsakligen av individer som har sitt kapital placerat i det statliga förvalsalternativet.

Figur 6.4 Pensionssparare som började tjäna in pensionsrätter till premiepensionssystemet 1995, fördelade efter årlig kapitalviktad avkastning fram till och med 2014

De streckade linjerna indikerar medianen samt percentilerna för 5 och 95 procent.

Eftersom uppgifterna avser personer som varit med ända från 1995, är orsaken till spridningen inte att de kommit in vid olika tidpunkter. Jämför figur 6.3 som visar fördelningen per första intjänandeår. Det är i stället valet av fonder med olika avkastningsutfall som är huvudorsaken till spridningen.

Nedanstående tabell sammanfattar den genomsnittliga årliga värdeförändringen för tids- och kapitalviktad avkastning under den period premiepensionen funnits. Från år 1995 gjordes avsättningar till premiepensionen, men först i december år 2000 placerades pengarna i fonder. Under perioden 1995–2000 var pengarna placerade i räntebärande tillgångar.

Nominell genomsnittlig årlig värdeförändring och inflation
procent

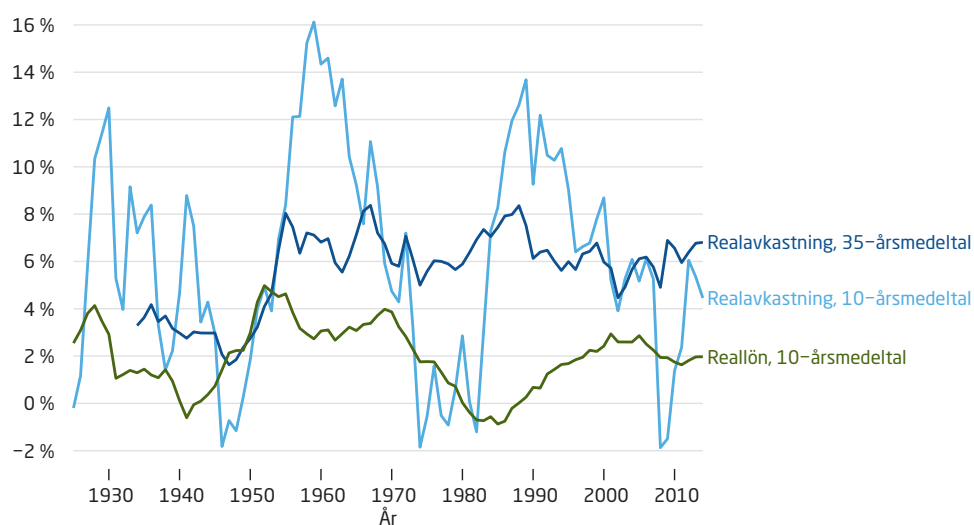
	1995-2014	2000-2014
Premiepensionsindex (tidsviktad)	4,0	3,8
Premiepension (kapitalviktad)	6,4	6,6
Inkomst-/balansindex (tidsviktad)	2,6	2,7
Inkomst-/balansindex (kapitalviktad)	2,5	2,5
Inflation	1,1	1,3

Långsiktighetens betydelse

De sidor av pensionssystemet som har att göra med dess värdeförändring kan inte utvärderas utifrån värdeförändringarna under några få år. Betydelsen av långsiktighet underskattas lätt, både under upp- och nedgångstider. Under 90-årsperioden 1924–2014 var den genomsnittliga reala avkastningen globalt sett 6,1 procent per år. Detta betyder inte att man med stor säkerhet kan vänta sig sådana avkastningstal på 10 års, eller ens 20 eller 30 års sikt. Realavkastningen har under olika 10-årsperioder sedan 1930 varierat kraftigt, på Stockholmsbörsen från 23 procent per år (1980–1989) ned till negativa tal under vissa andra perioder. Stora förskjutningar mellan näraliggande 10-årsgenomsnitt har ofta skett, både på Stockholmsbörsen och globalt.

En slutsats är att "lång sikt" inte är 5–7 år, eller ens 10 år, som det ibland sägs, utan att man bör när det gäller aktieavkastning tänka sig en betydligt längre period. I pensionssammanhang kan det för yngre personer vara rimligt att ha ett 30–40-årigt perspektiv. Historiskt sett har också den reala värdeutvecklingen under 35-årsperioder varit betydligt stabilare, som framgår av diagrammet. I diagrammet kan man jämföra den reala löneutvecklingen (per anställd) under 10-årsperioder med den reala globala aktieavkastningen under 10- respektive 35-årsperioder. Att den globala avkastningen används i detta fall beror på att det mesta av premiepensionskapitalet är placerat i utländska aktier. Övervägande delen av AP-fondernas aktiekapital består också av utländska aktier.

Först på 35 års sikt är den reala värdeutvecklingen för globala aktier jämförbar i stabilitet med de reala svenska lönernas utveckling på 10 års sikt. Reallöneutvecklingen är den faktor som framför allt är styrande för inkomstpensionernas värdeutveckling. Den reala lönen per anställd ökade under perioden 1918–2012 med uppskattningsvis 2,1 procent per år, således betydligt långsammare än den reala aktieavkastningens 6,1 procent per år. Skillnaden var mest markant under 1980- och 1990-talen.

Figur 6.5 Global real avkastning och Sveriges reala löneutveckling per anställd

Kurvorna visar för varje år den reala totalavkastningen per år (inklusive utdelningar) sedan 10 respektive 35 år tillbaka i tiden och den procentuella förändringen per år i den reala lönen per anställd sedan 10 år tillbaka i tiden.

7 Pensionssystemets framtid i tre scenarier

För att belysa hur olika utvecklingsförlopp på lång sikt kan påverka det allmännapensions-systemets finansiella ställning och pensionernas storlek presenteras framskrivningar av pensionssystemets utveckling på 75 års sikt.

Inkomstpensionssystemets långsiktiga finansiella ställning beskrivs i tre olika utvecklingsförlopp, tre scenarier. De tre scenarierna benämns basscenario, optimistiskt scenario och pessimistiskt scenario. Tre aspekter på den finansiella ställningen tas upp:

- avgiftsnettot
- fondstyrkan
- balanstalet

Avgiftsnettot är skillnaden mellan systemets avgiftsinkomster och pensionsutbetalningar. I framtidsscenarierna har, för bättre jämförelse, avgiftsnettot uttryckts i procent av summan av inbetalda avgifter, vilket innebär att volymeffekten av den långsiktiga tillväxten i ekonomin rensas bort. Idag uppgår avgiftsnettot till -7,5 procent, det vill säga avgifterna underskrider pensionsutgifterna med cirka åtta procent.

Inkomstpensionssystemets finansiella sparande *

miljarder kronor

	2014
Primärt finansiellt sparande	
Avgiftsnetto	-19
Avgifter	236
Pensioner	-255
Förvaltningskostnader med mera	-2
Summa Primärt finansiellt sparande	-21
Avkastning	
Räntor	2
Aktieutdelning	17
Summa Avkastning	19
Finansiellt sparande	-2

* Vissa smärre avvikelser från nationalräkenskapernas bokföring kan förekomma.

Avgiftsnettot motsvarar (efter avdrag för förvaltningskostnader med mera) systemets *primära* finansiella sparande. Det totala finansiella sparandet innefattar därtill AP-fondernas avkastningsnetto, som består av ränteinkomster och aktieutdelningar.

Det finansiella sparandet bidrar till förändringen i AP-fondernas storlek. Härtill kommer emellertid förändringar i värdepapprens marknadsvärden, vilka ibland är av betydande storlek, uppåt eller nedåt. År 2014 ökade buffertfondens (Första–Fjärde samt Sjätte AP-fonden) tillgångar med totalt 148 miljarder kronor.

Fondstyrkan är det marknadsvärderade buffertfondkapitalet dividerat med årets pensionsutbetalningar. Fondstyrkan visar hur många års pensionsbetalningar som fonden kan finansiera. År 2014 uppgick fondstyrkan till 4,7.

Balanstalet är ett sammanfattande mått på inkomstpensionssystemets finansiella ställning. Balanstalet är kvoten mellan systemets totala tillgångar och dess skulder. Tillgångarna utgörs av avgiftstillgången med tillägg av AP-fondernas marknadsvärden. (Se närmare Så fungerar den allmänna pensionen och bilaga B). Balanstalet beräknat på tillgångar och skulder 2014-12-31 uppgick till 1,0375.

Inkomstpensionssystemets framtida finansiella ställning beror på utvecklingen av flera faktorer av demografisk och ekonomisk natur. De tre scenarier som studeras skiljer sig åt i följande avseenden:

- Den demografiska utvecklingen
- Förändring av genomsnittsinkomsten
- Avkastningen på AP-fonderna

De detaljerade antagandena för scenarierna redovisas sist i detta kapitel under rubriken Beräkningsantaganden i de tre scenarierna.

Antalet **avgiftsbetalare** bestäms av antalet personer i förvärsaktiv ålder och andelen av dessa som har förvärsinkomst eller annan pensionsgrundande och avgiftsbelagd inkomst. Utvecklingen av antalet personer i förvärsaktiv ålder beror främst på nettoinvandringens storlek och – på längre sikt – födelsetalen. Utvecklingen av antalet avgiftsbetalare har betydelse för systemets finansiella ställning. Pensionerna och de förvärsarbetandes intjänade pensionsrätter skrivs årligen upp med förändringen av genomsnittsinkomsten (inkomstindex alternativt balansindex de år balanseringen är aktiverad). Om antalet personer som har inkomst och betalar avgift växer, blir resultatet att såväl avgiftsnettot, buffertfonden och balanstalet ökar.

Förändringen i de förvärsaktivitas **genomsnittsinkomst** spelar en begränsad roll för pensionssystemets finansiella sparande. Pensionerna knyts till inkomstindex, som följer genomsnittsinkomsten. En förändrad medelinkomst medför en motsvarande förändring av både avgiftsinflödet och pensionsutbetalningarna. Följaktligen får ändrad medelinkomst i princip ingen effekt på avgiftsnettot. Till följd av konstruktionen med tidsförskjutna värden på inkomstförändringarna i inkomstindex uppstår ändå vissa skillnader vid ändrad genomsnittsinkomst, vilka återverkar på balanstalet. Däremot påverkas naturligtvis inkomstpensionens nivå i hög grad av förändringen av inkomstindex.

Avkastningen på AP-fonderna påverkar AP-fondernas storlek och därmed fondstyrkan och balanstalet. Den negativa effekten på fondstyrkan och balanstalet av en svag utveckling av avgiftsnettot kan kompenseras av hög avkastning på fondkapitalet. I basscenariot antas en årlig real avkastning på 3,25 procent, i det optimistiska scenariot 5,5 procent och i det pessimistiska scenariot 1,0 procent. För fondstyrkan och balanstalet är differensen mellan avkastningen och genomsnittsinkomstens utveckling av betydelse. Det beror på att både pensionsutbetalningarna och systemets pensionsskuld växer i takt med genomsnittsinkomsten, samtidigt som AP-fondernas marknadsvärden växer med avkastningen och ingår i täljaren både för måttet på fondstyrka och i balanstalet, se bilaga B.

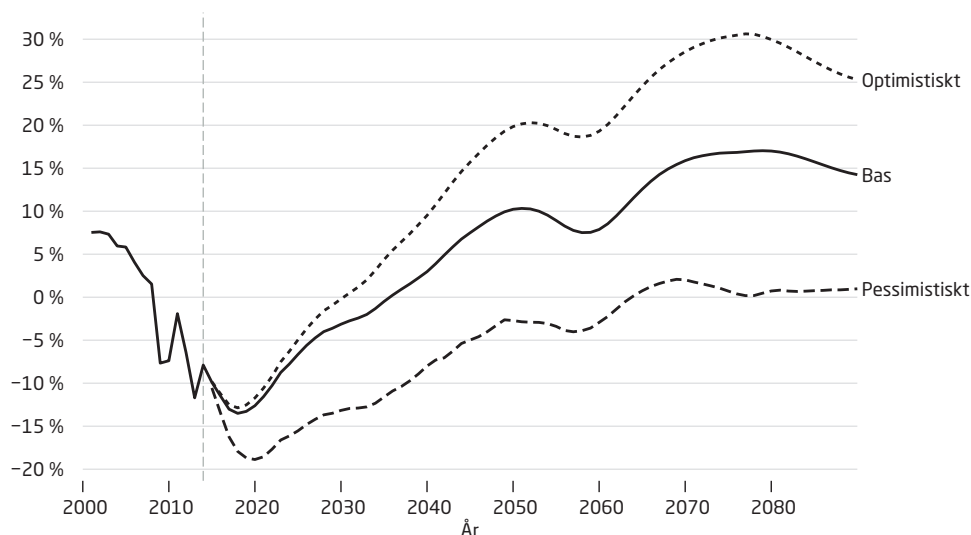
Sammanfattningsvis kan sägas att i alla tre scenarierna är avgiftsnettot negativt under många år framöver. Pensionsutbetalningarna beräknas således överstiga avgiftsinkomsterna. Riksdagen har

beslutat att från 1 januari 2015 ska även pensionsrätter nedjusteras under balanseringsperioder (SFS 2014:1548). De nya reglerna som beskrivs i balansstalets avsnitt leder i det pessimistiska scenariot till att buffertfonden inte töms i slutet av framskrivningsperioden som det gjorde i tidigare prognoser. Effekten för pensionssystemet blir att pensionsskulden blir mindre vilket påverkar den finansiella styrkan positivt och minskar risken för balansering.

Avgiftsnettot

Avgiftsnettot är som tidigare nämnts differensen mellan avgiftsinkomsterna och pensionsutbetalningarna i relation till avgifterna. Eftersom årskullarna i befolkningen är olika stora och i viss utsträckning har arbetat olika mycket, kommer systemets avgiftsinkomster och pensionsutgifter att variera över tiden. För att de tre framtidsscenariernas avgiftsnetton bättre ska kunna jämföras med varandra har avgiftsnettot dividerats med scenariots influtna avgifter. Därmed elimineras den volymeffekt som de olika tillväxttakterna har på avgiftsnettot uttryckt i kronor.

Figur 7.1 Avgiftsnetto

Influtna avgifter minus pensionsutbetalningar som andel av influtna avgifter i procent.

Avgiftsnettot blev negativt första gången år 2009 och beräknas vara så under många år framöver. Skälet är att 1940-talets stora årskullar i stor utsträckning lämnat arbetskraften och gått i pension. Balanseringarna 2010 och 2011 syns i diagrammet i form av en förbättring av avgiftsnettot. Omkring 2025 avtar försvagningen och så småningom minskar avgiftsunderskottet. Efter 2036 är inkomsterna större än utgifterna i basscenariot. Den främsta anledningen till detta är att 1990- och 2010-talets stora årskullar är i yrkesverksam ålder samtidigt som antalet 1960-talister med pensionsutbetalningar sjunker, se figur 7.12 i slutet av kapitlet. Demografins påverkan avspeglas också i krönen och dalarna i figuren ovan. Att tidpunkterna för krön och dalar skiljer sig mellan det pessimistiska och de övriga scenarierna beror på olika livslängds- och sysselsättningsantaganden. I det optimistiska scenariot är avgiftsnettot negativt fram till 2031 och det pessimistiska fram till 2064.

Årets simuleringar visar förbättrade utfall, jämfört med tidigare år. En bidragande orsak är främst nya skattningar av modellens övergångssannolikheter. Den relativt stabila utvecklingen

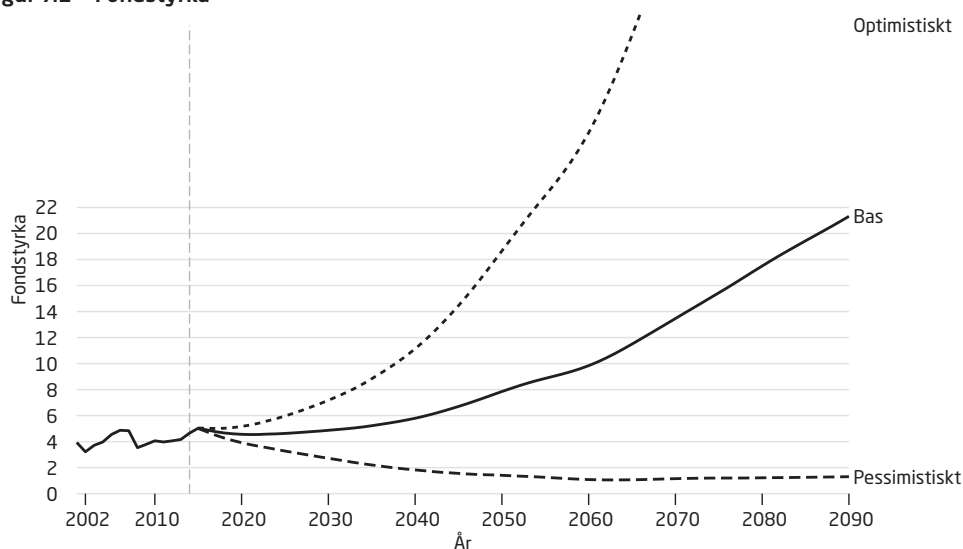
efter krisen 2009 börjar dominera. Genom att modellen härmar detta förlopp blir framtidsbilden något ljusare. En annan orsak är anpassningar av modellens startår till observerade värden och förbättringar av flera av modellens beräkningsregler.

Buffertfonden - fondstyrkan

Buffertfondens storlek uttrycks i termer av fondstyrka, det vill säga fondkapitalet vid årets slut dividerat med årets pensionsutbetalningar. Fondstyrkan visar hur många års pensionsutbetalningar som fonden, utan framtida avgiftstillskott eller avkastning, kan finansiera. Att buffertfonden utvecklas olika i de tre framtidsscenarierna beror på skillnaderna i avgiftsnetto och skillnaderna i antagen fondavkastning.

I genomsnitt har fondstyrkan varit 4–5 år sedan 1990. Vid utgången av 2014 var fondstyrkan drygt 4 år och 7 månader.

Figur 7.2 Fondstyrka

Buffertfondens storlek i relation till årets pensionsutbetalningar.

I **basscenariot** medför avgiftsunderskottet att fondstyrkan knappt minskar alls längre. Detta beror på att buffertfonderna har haft ett bättre resultat än förväntat vilket medfört ett kapitalöverskott om 423 miljarder kronor vid utgången av 2014. Fondstyrkan är som lägst omkring 2021 och motsvarar strax under 4,5 års utbetalningar tidigare 2,6 år. Efter detta ökar fondstyrkan i basscenariot vilket beror på positivt avgiftsnetto och att fondens avkastning (3,25 procent) överstiger ökningen i genomsnittsinkomst (1,8 procent). Utöver det förbättrade avgiftsnettot tillfaller också en förändrad princip för det innevarande året. Fram till april, när dessa framskrivningar utfördes, hann AP-fonderna prestera en mycket god värdeutveckling. Ett schablonmässigt antagande om buffertfondens reala avkastning på 3,25 % skulle i praktiken medföra att AP-fonderna måste uppvisa kraftig negativ avkastning under återstoden av 2015. Därför ansluter sig modellen till de antaganden som används i ordinarie korttidprognos, det höjer fondens startvärde jämfört med om tidigare princip använts i framskrivningen.

I **det optimistiska scenariot** växer fondstyrkan varje år, vilket förklaras av att avgiftsnettots försämring är mindre än i basscenariot och av att fondavkastningen är hög (5,5 procent) i förhållande

till genomsnittsinkomstens utveckling (2,5 procent). År 2030 motsvarar fondens storlek cirka 7 års pensionsutbetalningar för att därefter kontinuerligt växa ytterligare.

I **det pessimistiska scenariot** minskar fondstyrkan successivt under hela framskrivningsperioden. De nya reglerna kring balansering leder till att buffertfonden inte längre töms i framtiden.

Balanstalet

Inkomstpensionens finansiella ställning uttrycks genom en kvot: systemets tillgångar i förhållande till pensionsskulden. Se avsnitt Annan ränta än inkomstindex – balansering i kapitel 4. Så fungerar den allmänna pensionen. När kvoten är mindre än ett är skulderna större än tillgångarna. En kvot på 2,0 innebär att tillgångarna är dubbelt så stora som skulderna och systemet är då i princip fullfonderat, det vill säga buffertfonden, avgiftstillgången och pensionsskulden är lika stora.

2010 aktiverades balanseringen för första gången vilket innebar att indexeringen av pensionerna och pensionsbehållningen minskade. Balanseringen är fortfarande aktiv och kommer att fortlöpa tills dess att systemets indexering kommer i kapp den nivå som indexeringen skulle ha varit på om balanseringen inte aktiverats. När balanseringen är aktiverad "förräntas" pensionerna och pensionsbehållningen med förändringen i inkomstindex och balanstalet. Så länge balanseringen är aktiv är den ackumulerade indexeringen lägre än vad indexeringen skulle ha varit utan balansering. Men enskilda år under en balanseringsperiod kan balanseringen medföra högre indexering, det sker de år då balanstalet är större än ett, skulle ha varit utan balansering.

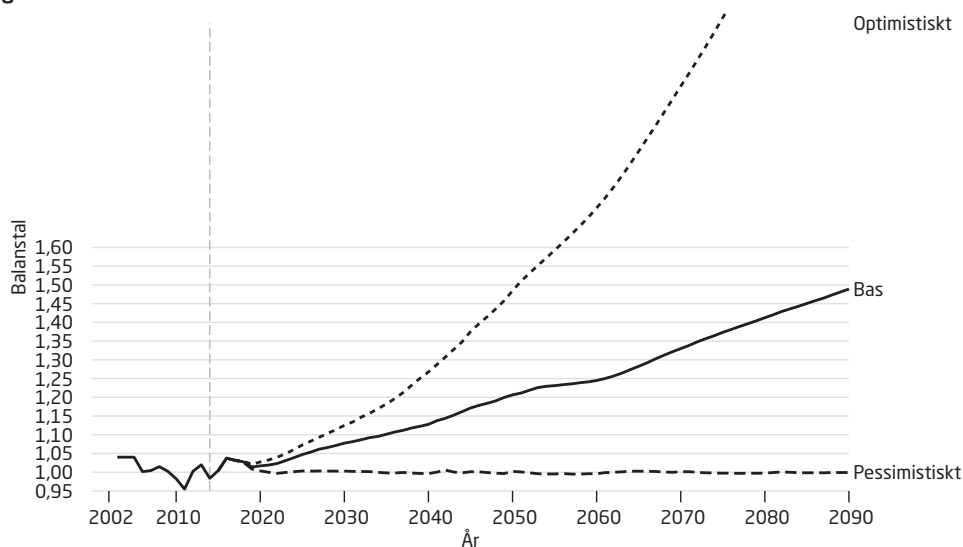
Ackumulerad balanstalsprodukt *

År	Bas	Optimistiskt	Pessimistiskt
2009	1,0000	1,0000	1,0000
2010	0,9826	0,9826	0,9826
2011	0,9383	0,9383	0,9383
2012	0,9406	0,9406	0,9406
2013	0,9592	0,9592	0,9592
2014	0,9436	0,9436	0,9436
2015	0,9474	0,9474	0,9474
2016	0,9830	0,9830	0,9830
2017	1,0000	1,0000	1,0000
2018	1,0000	1,0000	1,0000
2019	1,0000	1,0000	1,0000
2020	1,0000	1,0000	1,0000
2021	1,0000	1,0000	0,9999
2022	1,0000	1,0000	0,9968
2023	1,0000	1,0000	0,9962
2024	1,0000	1,0000	0,9976
2025	1,0000	1,0000	1,0000

* Den ackumulerade balanstalsprodukten under den pågående balanseringen. När produkten når 1,0000 är balanseringen slut. Från och med 2016 baseras balanstalen på prognoser.

Den bästa prognosen över balanstalet på kort sikt redovisas i Pensionsmyndighetens senaste rapport "Anslagsbelastningen och prognos för anslag inom Pensionsmyndighetens ansvarsområde".

Figur 7.3 Balanstal

(Avgiftstillgång + treårigt medelvärde av buffertfond) / Pensionsskuld

I **basscenariot** är balanstalet över ett under hela framskrivningsperioden. I basscenariot förstärks balanstalet successivt på grund av demografiska faktorer och genom att buffertfonden ger bättre avkastning än inkomstindexet. Balanstalet når nivån 1,1 omkring 2035, en nivå som enligt förslaget i "Utdelning av överskott i inkomstpensionssystemet" (SOU 2004:105) skulle innebära att utdelningsbara överskott föreligger. Något sådant förslag har dock inte lämnats till Riksdagen.

I **det optimistiska scenariot** är balanstalet också över ett under hela framskrivningsperioden. Från och med 2028 överstiger balanstalet 1,1.

I **det pessimistiska scenariot** är balanstalet under ett under vissa perioder (se figur). Efter år 2072 hamnar systemet i balansering och ligger i balansering resten av framskrivningsperioden.

Eftersläpningen i inkomstindex med mera orsakar en cyklisk volatilitet i balanstalet som är synlig de första 20 åren i diagrammet. Pensionsmyndigheten har i sin rapport "Fördjupad analys av vissa beräkningsregler i inkomstpensionssystemet", 2013-02-25, lämnat förslag som tar bort denna volatilitet. Detta har senare vidareutvecklats i Socialdepartementets promemoria Ds 2015:6.

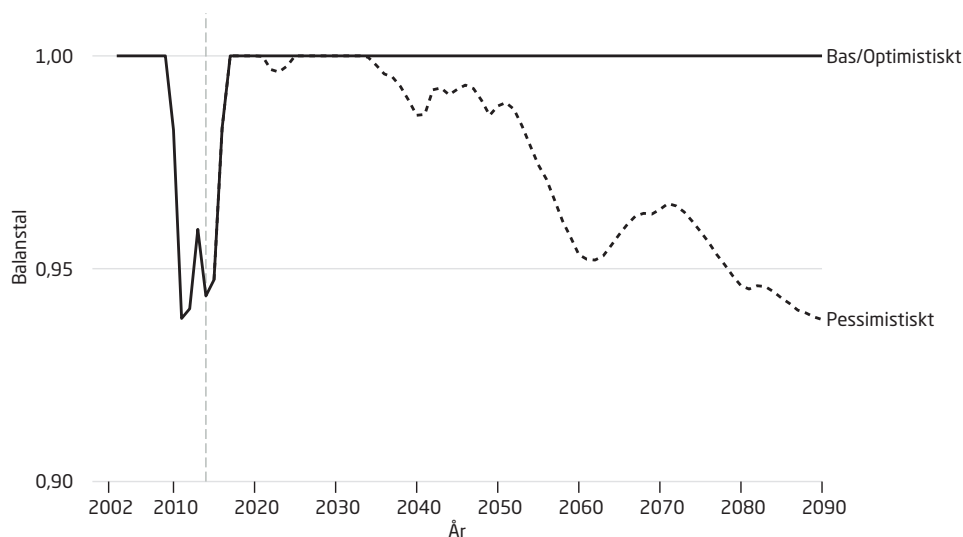
Effekter av lagändringen som eliminerar "överkompensationsproblemet"

Riksdagen har beslutat att från 1 januari 2015 ska även pensionsrätter nedjusteras under balanseringsperioder (SFS 2014:1548). I och med de nya reglerna kommer nyintjänade pensionsrätter, som fastställs under en balanseringsperiod, minskas i samma utsträckning som pensionsbehållningen dittills har minskat under balanseringsperioden. På så sätt läggs nya pensionsrätter till kontot med ett reducerat värde som motsvarar det värde pensionsrätterna skulle ha haft om de legat på kontot hela tiden. Minskningen kommer att ske genom att den fastställda pensionsrätten, innan den läggs till inkomstpensionskontot, multipliceras med kvoten mellan det balansindex och det inkomstindex som har fastställts för samma år.

Av de tre simulerade alternativen är endast det pessimistiska scenariot som berörs i nämndvärd omfattning av den nya regeln. I verkligheten kan reglerna komma att användas vid många mindre negativa förlopp på grund av den underliggande stokastiska variationen av ingående komponenter. Effekten blir då kortvarig och påverkar endast de som befinner sig i utbetalningsfasen. Det aktuella

pessimistiska scenariot utsätter pensionssystemet för en ständig påfrestning vilken på sikt leder till att alla nästkommande intjänande pensionsrätter kommer att reduceras med ungefär fem procent innan de läggs till behållningen (se figur 7.4). I praktiken kommer avgiftsatsen på 14,88 procent ge pensionsrätt för 14,1–14,2 procent i alla fall så länge utvecklingen förblir så pass negativ. Det nya förslaget ger en mer rättvis fördelning av anpassningsbördan mellan generationerna.

Figur 7.4 Inkomstjusterat Balansindex

Balansindex / Inkomstindex

Premiepensionen

Förutom framskrivningar av fördelningssystemets utveckling har Pensionsmyndigheten, beräknat premiepensionens utveckling under samma förlopp. Scenarierna är desamma: bas, optimistiskt och pessimistiskt.

Kalkylen utgår, något förenklat, från att premiepensionens avkastning är likformigt fördelad för olika åldrar, samt att den är konstant under hela simuleringsperioden. Det är naturligtvis inte realistiskt, variationen år från år kommer sannolikt påminna om den höga variation som varit historiskt. Eftersom kalkylens syfte är att påvisa långsiktiga, genomsnittliga egenskaper bortses ändå från den förväntade volatiliteten.

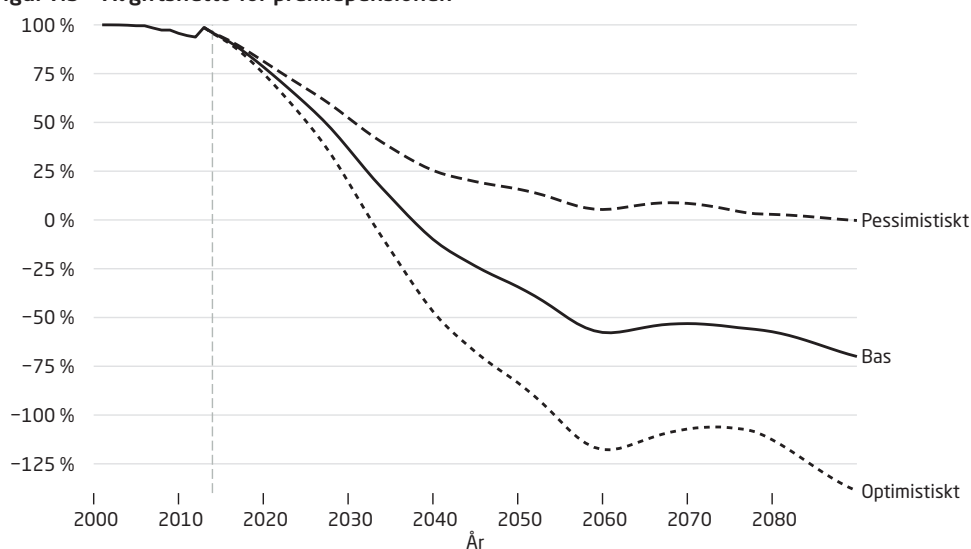
Fondavkastningen antas vara densamma som i respektive scenarios antagande om den reala AP-fondavkastningen. Det innebär 3,25 procent för bas, 5,5 procent för det optimistiska och 1,0 procent för det pessimistiska scenariot. Till detta kommer inflation på 2,0 procent. Förutom avkastningen på premiereserven finns ett antagande om den årliga räntan i den så kallade tillfälliga förvaltningen, tiden från det pensionspremier betalas av arbetsgivaren eller staten tills den place-ras på pensionssparares konto. Det rör sig om ett ungefärligt tidsspänn på 18 månader. Räntan i den tillfälliga förvaltningen är nominellt 2,0 procent i bas, 3,0 procent i det optimistiska och 1,0 procent i det pessimistiska scenariot. Utöver avkastningen på kapital belastas premiepensionskon-tona med en administrationsavgift som i långa loppet antas stabiliseras på 0,28 procent per år av premiepensionskapitalet.

Som pensionssystem är premiepensionen relativt ungt. Intjänandet började först 1995. Endast personer födda 1938 eller senare har kunnat tjäna in premiepension och de äldsta gjorde det med

ett avgiftsuttag på endast 0,5 istället för 2,5 procent. Systemet växer dock snabbt. Personer födda 1970 var 25 år när inbetalningar till systemet påbörjades. När dessa närmar sig pensionsåldern omkring 2035–2040 kommer de ha kunnat tjäna in premiepension mer eller mindre hela sin aktiva tid. Omkring 2060 kommer de flesta som är pensionärer att ha kunnat intjäna premiepension hela sitt yrkesversamma liv och premiepensionen kommer då in i sin mogna fas.

Ett illustrativt mått på systemets mognadsfas är avgiftsnettot, det vill säga skillnaden mellan systemets inkomster och pensionsutbetalningar. Detta divideras på samma sätt som tidigare med avgifterna själva.

Figur 7.5 Avgiftsnetto för premiepensionen

Influtna avgifter minus pensionsutbetalningar som andel av influtna avgifter i procent.

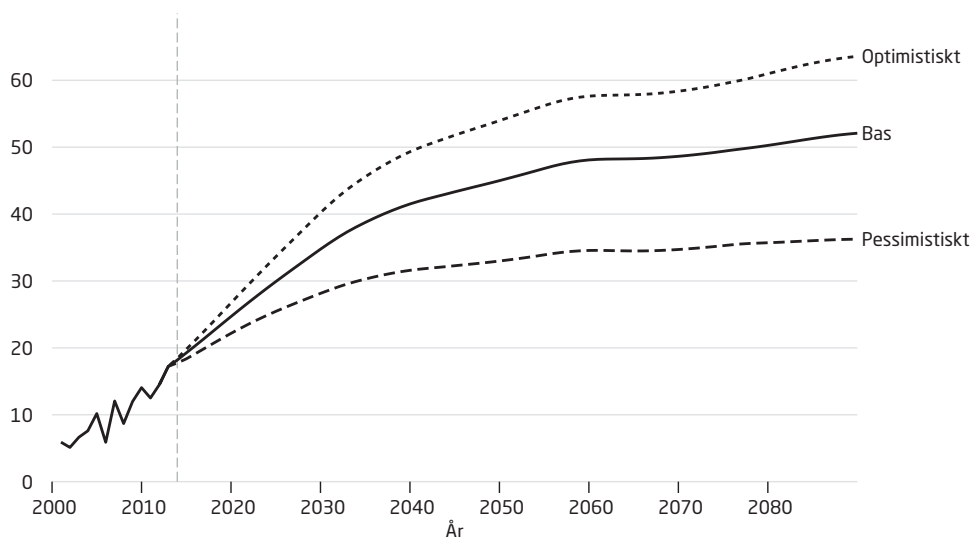
Avgiftsnettot är nästan 100 procent i början, eftersom den utbetalda volymen är försvinnande liten. Ju fler av dagens yngre årskullar som börjar pensioneras, desto större blir de utbetalningar som kommer att belasta nettot.

När systemet är infasat, omkring år 2060, kommer det pessimistiska scenariot att börja pendla runt noll. I scenariot ges ingen avkastning utöver lönetillväxten (överavkastning), variationerna i avgiftsnettot följer den demografiska variationen av olika årskullar. Vid antaganden om en större avkastning än lönetillväxten kommer premiepensionssystemet att betala högre pensioner än de avgifter som flyter in. Ju större avkastning desto större möjliga pensionsutbetalningar och därmed mer negativt avgiftsnetto. Avkastningen är ett extra inflöde av medel som betalas ut. I det optimistiska scenariot är överavkastning cirka 3,2 procent ($5,5 - 2,0 - 0,28$) per år. Under förutsättning av ett livslångt sparande blir då varje premieinbetalning värd 2–3 gånger mer än utan överavkastningen. Den höga avkastningen som vanligtvis är kopplad till ett högt risktagande framgår inte här. En mer komplett bild skulle visa även effekten av variationerna i avkastning. Verklighetens höga volatilitet kan leda till att individerna riskera negativ avkastning på sitt sparande över livsryckeln även om den långsiktiga trenden kan vara mer eller mindre gynnsam.

Ett annat sätt att betrakta systemets mognad är att studera premiefondernas samlade storlek. Under uppbyggnadsfasen är fonden relativt liten. För en årskull är systemet moget om individerna kunnat intjäna premiepensionsrätt i hela sitt yrkesversamma liv. Systemet är moget i sin helhet

när det helt består av sådana årskullar. Ifall alla årskullar hade samma storlek, samma inkomster i förhållande till rådande inkomstnivå, följde varandras mortalitetsmönster och om deras överavkastning utöver lönetillväxten motsvarade den avdragna administrationsavgiften, skulle årliga pensionsutbetalningar vara lika stora som den sammanlagda årliga pensionspremien. Fondtillgången skulle då stabilisera sig på cirka 32–33 gånger årlig premieinbetalning. Det närmaste vi kan komma denna situation representeras i figur 7.6 av det pessimistiska scenariot. Befolkningstillväxten är dämpad och överavkastningen är noll. 33 årsavgifter motsvarar den förväntade genomsnittliga tiden som varje avgift ligger i fonden mellan inbetalning och utbetalning. Fonden kan ses som en 33-årig lång rad av årliga inbetalningar vilka växer endast med den allmänna lönetillväxten. Samma summa som betalas in för varje år lämnar fonderna i form av utbetalningar. Då alla individer förr eller senare övergår från en yrkesaktiv period till livet som pensionär överförs årligen från sparfasen till utbetalningsfasen ungefär lika mycket som in- och utbetalas.

Figur 7.6 Premiefondernas storlek i relation till influtna avgifter under motsvarande år

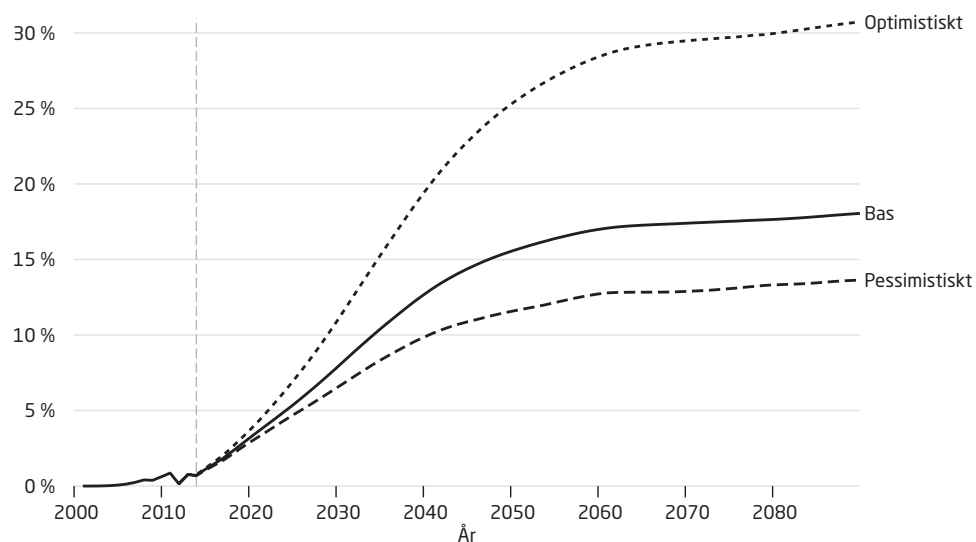
Både bas- och det optimistiska scenariot leder till en betydligt större fond. Denna härrör från de högre överavkastningsantagandena. Fonden växer snabbare än avgiftsinkomsterna. Detta kommer att leda till högre utbetalningar av pension vilket framgick av figur 7.5.

Figur 7.6 kan sägas visa en fondstyrka, fondernas storlek i förhållande till inbetalningarnas storlek. I ett tidigt skede av premiepensionssystemets historia utan utbetalningar och utan överavkastning motsvarar fonderna i princip antalet inbetalningsår. Kurvornas startvärde har sin utgångspunkt i antalet år sedan systemets start, den varierande historiska avkastningen samt avgiftsatsens historiska förändring.

Ett annat sätt att presentera premiepensionens framtida roll är att åskadliggöra den som en andel av den totala allmänna pensionen. Intjänande till premiepensionen började först 1995. Detta gör att de årskullar som pensioneras idag endast får en lite del av sin pension från den fonderade delen. Infasningen kommer pågå fram till 2040–2050 vilket medför att en allt större andel av pensionen kommer att utbetalas från premiepensionsfonderna. Av dagens avgifter går 13,5 procent till premiepensionen. Utan överavkastning resulterar detta i att också pensionsutbetalningarna kom-

mer att betalas med samma inbördes proportion. Vid antagandet om en överavkastning förändras bilden. I det optimistiska scenariot utgör premiepensionen drygt 30 procent.

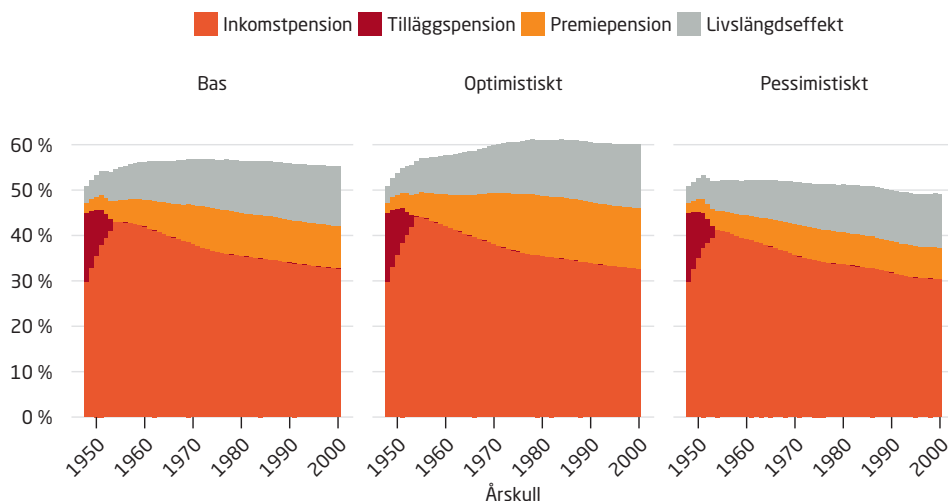
Figur 7.7 Premiepensionen som en andel av den inkomstgrundade allmänna pensionen

Pensionsnivåns utveckling för typfall

I detta avsnitt redovisas hur pensionsnivån vid 65 års ålder utvecklas för typfall födda 1948–2000 i de tre olika scenarierna. Scenariernas effekt på pensionsnivån har renodlats genom att pensionerna har beräknats för en individ som har arbetat i 42 år innan pensioneringen vid 65 års ålder med en inkomst som ökar i takt med den allmänna inkomstillväxten. Pensionsnivån beräknas som nybeviljad inkomstgrundad allmän pension vid 65 års ålder i relation till slutlönen.

Figur 7.8 Pension som andel av slutlön uppdelat på olika årskullar

Scenariernas pensionsnivåer vid 65 års ålder beskrivs i figurerna ovan, ett för varje scenario. I figurerna redovisas en livslängdseffekt som är den totala allmänna pension som fås om typfallen senarelägger sin pensionering i den utsträckning som krävs för att kompensera för livslängdsökningen. Det går även att utläsa tilläggspensionens utfasning och inkomst- och premiepensionens infasning.

Ett förlängt arbetsliv ger högre pension både genom att nya pensionsrätter intjänas och att ett lägre delningstal används vid beräkningen av pensionen. Av den totala ökningen av livslängden behöver cirka två tredjedelar läggas till arbetslivet för att få samma pensionsnivå medan en tredjedel av livslängdsökningen kan läggas till åren som pensionär. Den pensionsålder som krävs för att pensionsnivån inte ska minska till följd av livslängdsökningen redovisas i tabellen i nästa avsnitt Livslängdseffekt och alternativ pensionsålder. I figuren har den pensionsnivå som typfallen får vid sin högre, alternativa pensionsålder markerats med ljusgrått.

I **basscenariot** sjunker pensionsnivån successivt vid 65 års ålder från 50 procent av slutlönen för årskullen födda 1948 till cirka 42 procent för årskullen född 2000. Denna minskning beror bland annat på den förväntade ökningen av medellivslängden. Om förvärvslivet förlängs så att livslängdsökningens effekt på pensionsnivån neutraliseras, stabiliseras pensionsnivån på omkring 55 procent av den tidigare förvärvsinkomsten. Skälet till den ökade pensionsnivån är bland annat premiepensionen som ger en avkastning utöver lönetillväxten med 1,45 procentenheter. Denna överavkastning leder till att premiepensionens andel av den allmänna pensionen blir större än vad som motsvaras av dess avgifter¹.

För de yngsta årskullarna uppgår premiepensionen vid 65 års ålder till cirka 9 procent av slutinkomsten och inkomstpensionen till omkring 33 procent. Vid den alternativa pensionsåldern är motsvarande siffror 12 procent respektive 43 procent.

I de **optimistiska och pessimistiska scenarierna** är tillväxten i genomsnittsinkomst högre respektive lägre än i basscenariot. Även avkastningen på premiepensionen skiljer sig åt.

¹Ett annat skäl till att den nybeviljade premiepensionen är förhållandevis större är att förskottsrentan i delningstalet är högre för premiepensionen än för inkomstpensionen, se kapitlet Så fungerar den allmänna pensionen och bilaga A.

När balanseringen inte är aktiverad förräntas (indexeras) inkomstpensionerna med förändringen i medelinkomst och inkomstpensionerna förändras i samma takt som denna. Förhållandet mellan inkomstpension och slutlönen påverkas i så fall inte av reallönetillväxten, och inkomstpensionen i procent av inkomsten förblir oförändrad. Däremot blir naturligtvis inkomstpensionen lägre uttryckt i kronor vid lägre tillväxt respektive högre vid högre tillväxt.

Förhållandet mellan premiepensionssystemets avkastning och ökningen av genomsnittinkomst påverkar premiepensionens relativa storlek. Ju större den positiva skillnaden är mellan avkastningen och lönetillväxten, desto större andel kommer premiepensionen att utgöra.

Pensionsnivån ökar för typfallen om de antas ha tjänstepension. Ökningen är omkring 15–20 procentenheter vid 65 års ålder och cirka 20 procentenheter vid den alternativa pensionsåldern.

Livslängdseffekt och alternativ pensionsålder

I tabellen nedan redovisas bland annat förväntad medellivslängd för de som når 65 års ålder för årskullar födda 1930–1995. Den förväntade genomsnittliga återstående livslängden vid 65 års ålder ökar från 17 år och 5 månader för personer födda 1930 till 24 år och 2 månader för personer födda 1995, en ökning av den förväntade återstående livslängden med nästan 7 år. Om de som är födda 1995 ska få samma pensionsnivå som de skulle ha fått om livslängden inte hade ökat måste en del av den ökade livslängden efter 65 år bestå av ytterligare arbete. För årskullen född 1995 måste arbetslivet förlängas till 69 år och 4 månader. Samtidigt kommer de födda 1995 trots en sådan högre pensionsålder kunna se fram emot att vara pensionärer 3 år och 2 månader längre än de födda 1930.

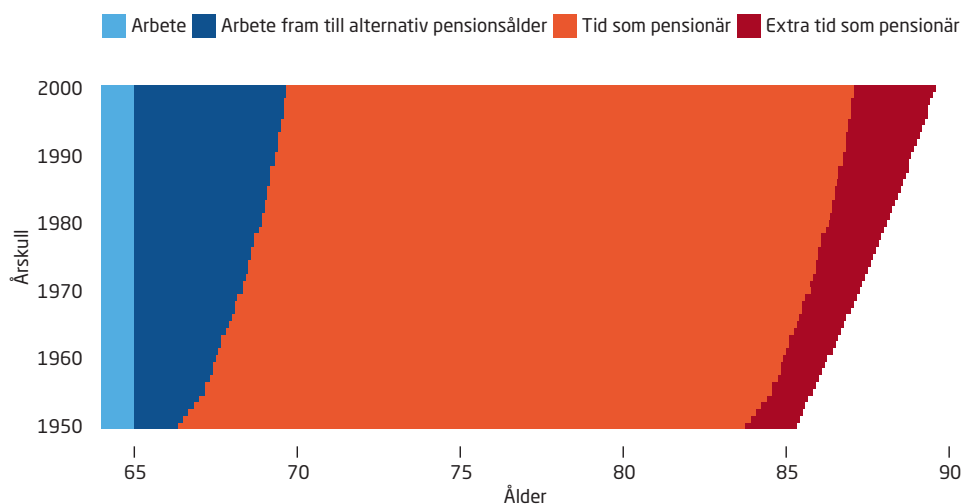
Alternativ pensionsålder och tid som pensionär *

Årskull	... fyller 65 år	Förväntad livslängd vid 65	Alternativ pensionsålder	Tid som pensionär	... jämfört med årskull 1930
1930	1995	82 år 5 mån	65 år 0 mån	17 år 5 mån	0 år 0 mån
1940	2005	84 år 0 mån	65 år 2 mån	18 år 10 mån	1 år 5 mån
1945	2010	84 år 8 mån	66 år 4 mån	19 år 3 mån	1 år 10 mån
1950	2015	85 år 4 mån	66 år 4 mån	19 år 4 mån	1 år 11 mån
1955	2020	85 år 10 mån	67 år 2 mån	19 år 2 mån	1 år 9 mån
1960	2025	86 år 3 mån	67 år 6 mån	19 år 5 mån	2 år 0 mån
1965	2030	86 år 9 mån	67 år 11 mån	19 år 6 mån	2 år 1 mån
1970	2035	87 år 3 mån	68 år 4 mån	19 år 8 mån	2 år 3 mån
1975	2040	87 år 8 mån	68 år 7 mån	19 år 10 mån	2 år 5 mån
1980	2045	88 år 1 mån	68 år 11 mån	19 år 11 mån	2 år 6 mån
1985	2050	88 år 6 mån	69 år 1 mån	20 år 2 mån	2 år 9 mån
1990	2055	88 år 10 mån	69 år 4 mån	20 år 3 mån	2 år 10 mån
1995	2060	89 år 3 mån	69 år 6 mån	20 år 5 mån	3 år 0 mån

* Tid som pensionär avser förväntad återstående livslängd vid alternativ pensionsålder.

Figur 7.9 visar en grafisk representation av samma trend. Som framgår av den mörkröda delen av grafen förväntas de yngre generationerna ha en väsentligt längre tid som pensionärer än de födda 1930. Den alternativa pensionsåldern innebär för födda 1954 och senare, det vill säga de som omfattas helt av det nya pensionssystemets regler, att i genomsnitt 2/3 av medellivslängdsökningen tas i anspråk för arbete och 1/3 till ökad tid som pensionär.

Figur 7.9 Alternativ pensionsålder

Den allmänna pensionens nivå i orange kuvertets prognos

I det orange kuvertet görs varje år pensionsprognoser för varje försäkrad med utgångspunkt från individens faktiskt intjänade pensionsrätt. När kuvertet skickas i februari/mars finns inkomststopp-gifter fram till och med kalenderåret två år före det år kuvertet skickas. 2015 års kuvert utgår således från alla inkomster varje individ intjänat till och med 2013. I prognosen tas hänsyn till balanseringen 2015, men inte till eventuell positiv eller negativ balansering för kommande år. Prognosen beräknas med noll procents tillväxt för kommande år, såväl vad gäller individens egna inkomst som den allmänna genomsnittsinkomsten.

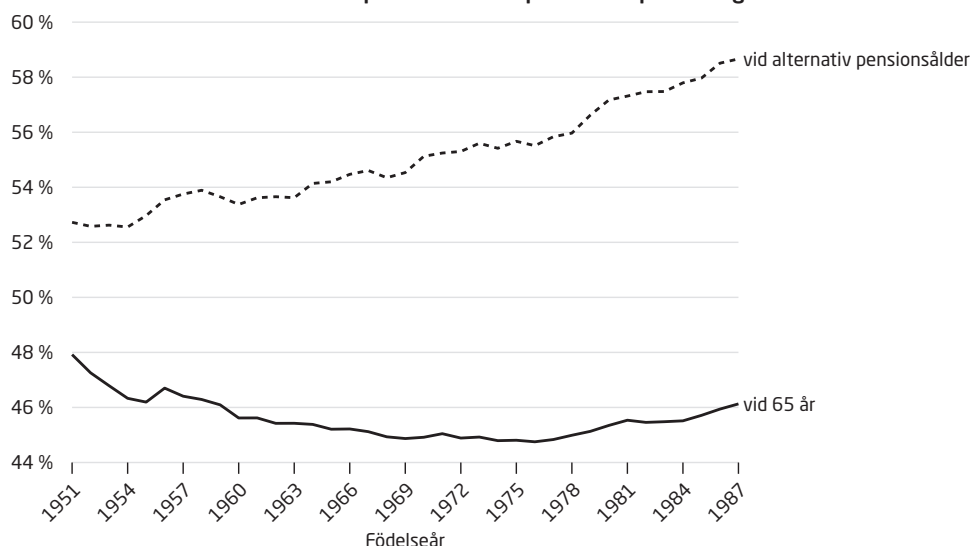
Som ett komplement till pensionsnivån för typfallen har pensionsnivån i orange kuvertets prognoser beräknats genom att varje individs pensionsprognos vid 65 års ålder, exklusive eventuell garantipension, divideras med samma individs pensionsgrundande inkomst år 2013,² fortsättningsvis benämnd ersättningsgrad. Motsvarande görs också för alternativ pensionsålder, se beskrivning ovan. Ett genomsnitt för varje årgång mellan födelseår 1951 och 1987 har därefter beräknats genom att summera alla ersättningsgrader och dividera med antalet individer i årgången.

Både antagandena bakom denna beräkning och metoden som använts skiljer sig från den som används i beräkningen av pensionsnivåerna tidigare i kapitlet under rubriken Pensionsnivåns utveckling för typfall. I figur 7.10 är jämförelseinkomsten inkomsten under intjänandetaket 2013 för respektive individ vilket motsvarar prognostiserad slutinkomst eftersom ingen reallönetillväxt

²För personer som inte hade någon inkomst detta år kan inte någon ersättningsgrad beräknas och de har uteslutits från beräkningen. Personer med ersättningsgrad större än 150 procent har också uteslutits ur beräkningen. Detta för att så höga kompensationsgrader oftast beror på så låg inkomst att den vanligen är tillfällig.

antas. För unga individer, med få intjänandeår, innebär detta att ersättningsgraden beräknats med en nära nog rak löneprofil. För personer som är relativt nära pensionsåldern beräknas pensionen med många år av faktisk inkomsthistorik vilket i genomsnitt innebär en konkvav profil.

Figur 7.10 Orange kuvertets ersättningsgrader - medelvärden för inkomstgrundad pension vid 65 år och vid alternativ pensionsålder i procent av pensionsgrundande slutinkomst

Källa: 3 870 898 individuella prognoser i orange kuvert 2015. Garantipension är inte inkluderad.

De högre ersättningsgraderna, beräknat vid pensionsålder 65 år, för de äldsta årskullarna förklaras delvis av att deras egna inkomster har börjat sjunka. Det ger högre ersättningsgrad med den metod som här används. En ytterligare förklaring är att de äldre årskullarna får en andel av sin pension beräknad med de i genomsnitt mer förmånliga ATP-reglerna. Ersättningsgraden, beräknat vid alternativ pensionsålder, ökar med senare födelseår. De yngre beräknas i prognosen ha många intjänandeår kvar. Det ger relativt höga ersättningsgrader. För äldre kohorter tillkommer det varje år nya personer som inte haft intjänande tidigare. Detta sänker ersättningsgraden för äldre kohorter jämfört med yngre. Ersättningsgraden för yngre beräknas också att minska med tiden när lönen ökar. Inkomsten brukar i regel öka mer i början av yrkeslivet för att sedan avta.

Vid beräkningar av pensionsnivån i det allmänna pensionssystemet behöver man ta ställning till om inkomster över taket ska vara med i beräkningen av jämförelseinkomsten eller inte. Pensionsnivåerna som redovisas i detta avsnitt bortser från inkomster över taket. Av alla pensionsgrundande inkomster i Sverige ligger 10 procent över intjänandetaket. Lägg inkomster över taket till jämförelseinkomsten ökar denna med 10 procent. Det minskar den genomsnittliga pensionsnivån med nästan 9 procent. Vidare jämförs bruttopensioner med bruttoinkomster. År 2007 infördes skattere- duktion för förvärvsarbete, vilket innebär att det inte längre är samma skatt på pension och på den större delen av de inkomster som ingår i pensionsgrundande inkomster. År 2008, 2009 och 2010 infördes förstärkta jobbskatteavdrag. En skattelättnad i form av förhöjt grundavdrag infördes 2009 för de som vid ingången av året hade fyllt 65 år. År 2010, 2011, 2013 och 2014 sänktes skatten ytter- ligare för de äldre. I de pensionsgrundande inkomsterna under taket utgörs omkring 95 procent av förvärvsinkomster. Införandet av skatteavdragen medför att pensionsnivån sjunker med cirka 3,1 procentenheter om skillnaden i beskattning mellan olika inkomsttyper beaktas.

Beräkningsantaganden i de tre scenarierna

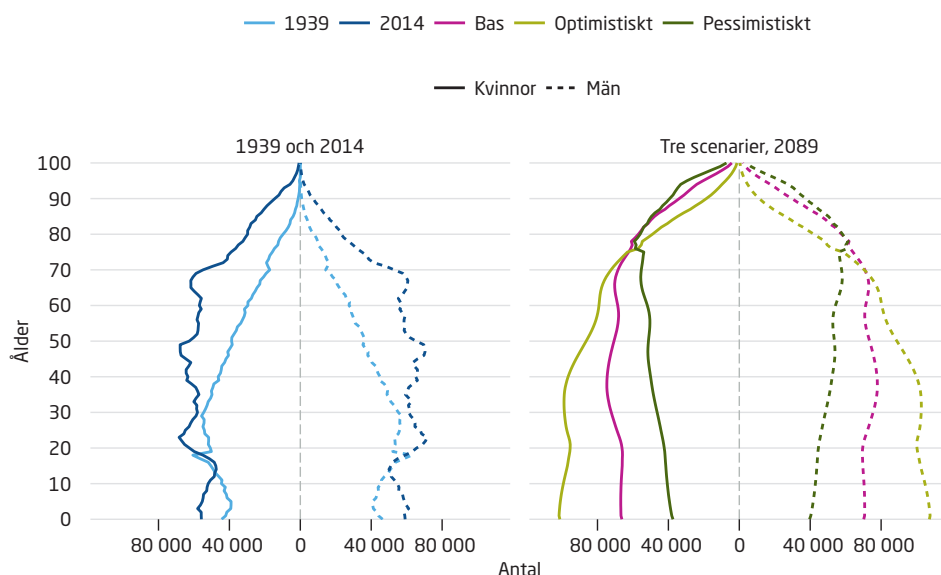
I tabellen och figuren nedan sammanfattas de tre scenariernas olika antaganden.

Beräkningsgrunder

procent

	Bas	Pessimistiskt	Optimistiskt
Inflation	2,00	2,00	2,00
Förändring av genomsnittsinkomsten	1,80	1,00	2,50
Avkastning realt netto efter fondbolagens avgifter			
Premiepensionsfonderna	3,25	1,00	5,50
Buffertfonden	3,25	1,00	5,50
Riksgälden	2,00	1,00	3,00

Figur 7.11 Befolkningen för 1939, 2014 och de tre scenariernas prognos för 2089

Basscenariot

Basscenariots demografiska utveckling följer SCB:s senaste befolkningsprognos från 2013. I den antas nativiteten vara 1,89 barn per kvinna. Den förväntade medellivslängden för män födda 2013 är 80,2 år och förväntas öka till 85,7 år 2050. För kvinnor förväntas livslängden öka från 83,9 till 87,9 år under samma tidsperiod. Fram till prognosperiodens slut, 2088, ökar livslängden ytterligare ungefär 3 år för både män och kvinnor. De senaste 20 åren har nettoinvandringen uppgått till i genomsnitt 33 800 personer per år. Sedan 2006 har nettoinvandringen varit ungefär 50 000 personer per år. Under de första åren i framskrivningen fram till och med 2017 antas nettoinvandringen uppgå till 70 000 personer. Mellan 2017 och 2026 minskar nettoinvandringen gradvis ner till

17 500 per år. Sysselsättningen följer SCB:s senaste sysselsättningsprognos huvudalternativ där andelen sysselsatta ökar från dagens nivå, främst bland utrikes födda, inrikes födda kvinnor samt bland äldre. Den reala medelinkomsten antas öka med 1,8 procent per år. Buffertfondens reala avkastning antas till 3,25 procent per år. Samma avkastning, efter förvaltningskostnader, antas för premiepensionsfonderna medan Riksgälden antas ge en ränta på 2 procent.

Optimistiskt scenario

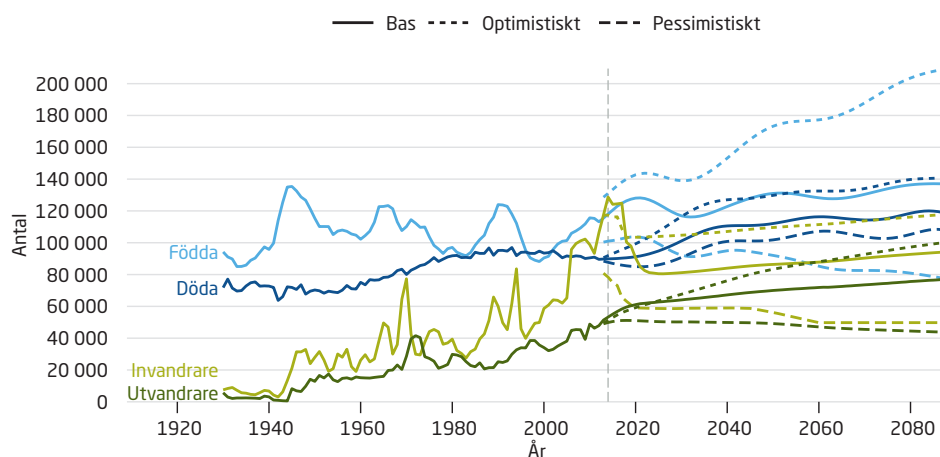
De demografiska antagandena avviker från basscenariot och baseras på SCB:s prognoser från 2012. Både nativiteten och nettoinvandringen är högre än i basalternativet. På lång sikt uppskattas nativiteten till 2,10 barn per kvinna. Den långsiktiga nettomigrationen antas ge ett positivt överskott på i snitt cirka 30 000 personer. Livslängden antas vara konstant och samma som 2012 års värden genom hela prognosperioden. Sysselsättningen antas följa samma utveckling som i basscenariot. Den reala ökningen av genomsnittsinkomst är 2,5 procent per år efter 2014 och den reala avkastningen på buffertfonden antas i framtiden till 5,5 procent per år. Även avkastningen för premiepensionen antas realt vara 5,5 procent per år efter förvaltningskostnader. Riksgälden antas ge ränta på 3 procent.

Pessimistiskt scenario

Det pessimistiska scenariots antaganden om nativitet och nettoinvandring är lägre än i basalternativet. Nativiteten antas till 1,65 barn per kvinna. Nettoinvandringen sjunker kraftigt fram till 2020 där den stabiliserar sig runt 8 000 per år för att efter 2045 sjunka till ungefär 5 000. Nativiteten och migrationen följer SCB:s låga antaganden i befolkningsprognosen från 2012. Den förväntade återstående livslängden ökar från 84,0 år för kvinnor till 90,6 år 2050. Motsvarande för männen är från 80,3 till 88,6 år. Andelen sysselsatta antas oförändrad framöver. Den reala ökningen av genomsnittsinkomsten antas vara 1 procent per år. Buffertfondens, Riksgälden och premiepensionsfondernas reala avkastning, efter förvaltningskostnader, antas också till 1 procent per år. Med en avkastning lika med ökningen i medelinkomsten bidrar, i princip, buffertfondens avkastning inte till den långsiktiga finansieringen av pensionerna. Buffertfonden blir demografiskt betingad och för systemets finansiering en neutral förvaring av pensionskapital. Antagandena i det pessimistiska scenariot innebär att avgiftsflödet växer långsamt i förhållande till den eftersträlvade indexeringen i medelinkomsten. Det pessimistiska scenariot beskriver hur pensionerna påverkas av en långvarig svag utveckling.

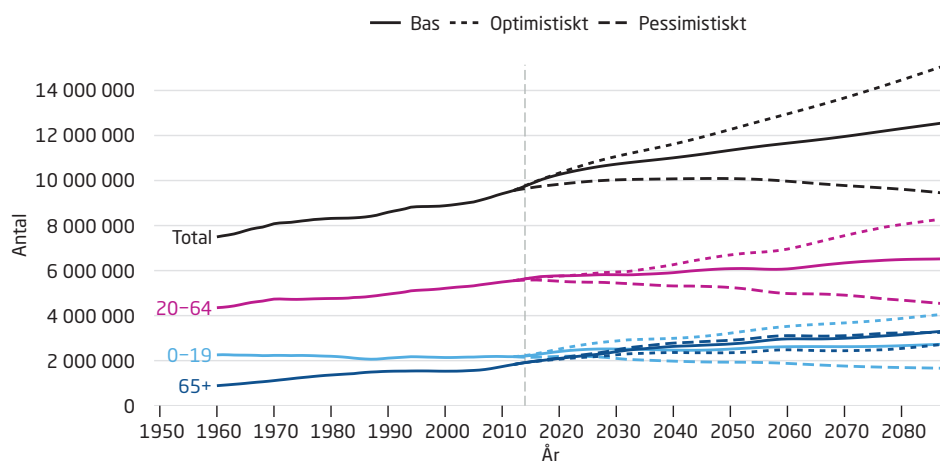
Beskrivning av scenariernas antaganden

Figur 7.12 Antal födda, döda, invandrade och utvandrade, 1935-2014 och antaganden fram till år 2088

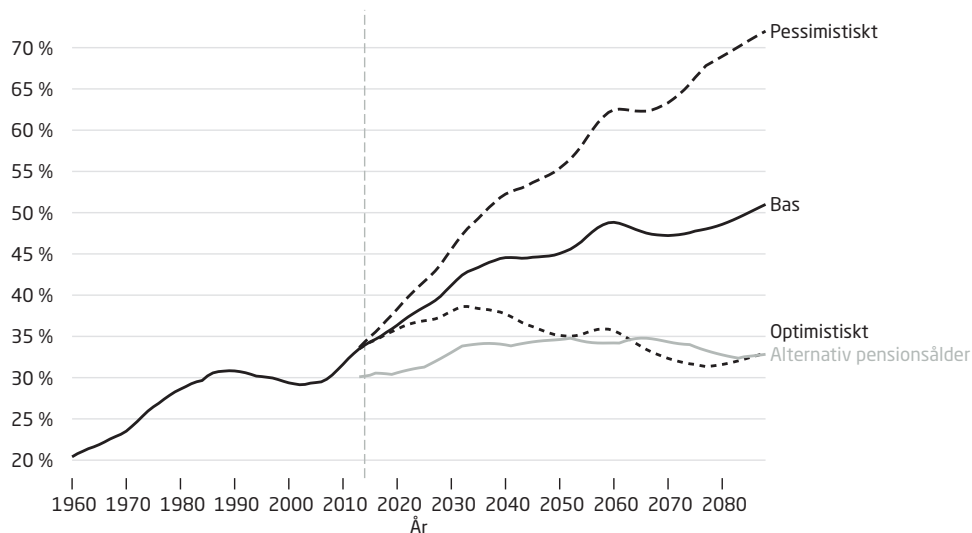

Diagrammet visar befolkningsutvecklingen sedan 1930 och antagandena 75 år framåt i tiden. De stora årskullarna på 1940-, 1960-, 1990- och 2010-talet framgår. Antalet döda ökar varje år, inte för att dödligheten ökar utan för att befolkningen växer. Topparna på invandringen är under 1960-1970-talet när arbetskraftsinvandring framför allt från Finland skedde. Ytterligare en topp inföll i början av 1990-talet när många flyktingar från bland annat forna Jugoslavien anlände. De senaste årens stora kullar av invandringen framgår också.

Figur 7.13 Befolkningens storlek

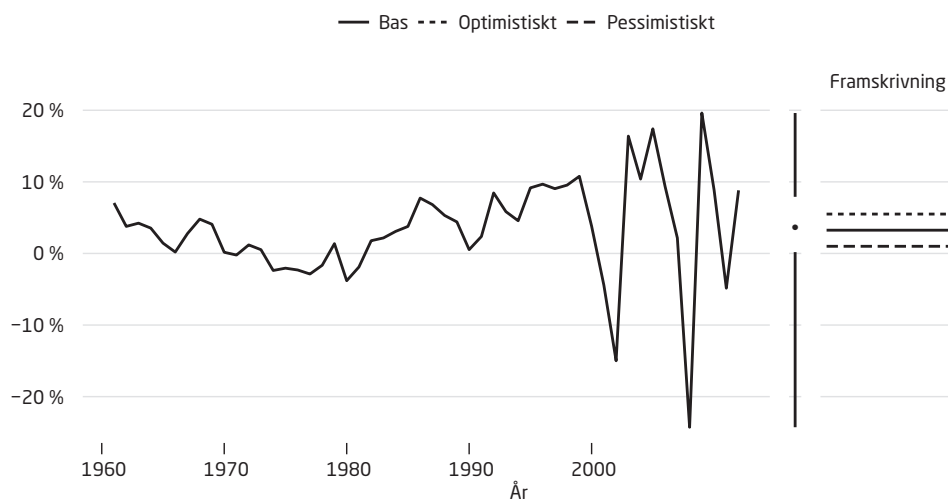

Totalbefolkningen ökar i både det optimistiska scenariot och basscenarioet. Det beror på hög nativitet och nettoinvandring. Antalet personer över 65 år är i stort detsamma mellan scenarierna. De historiska uppgifterna är skattade.

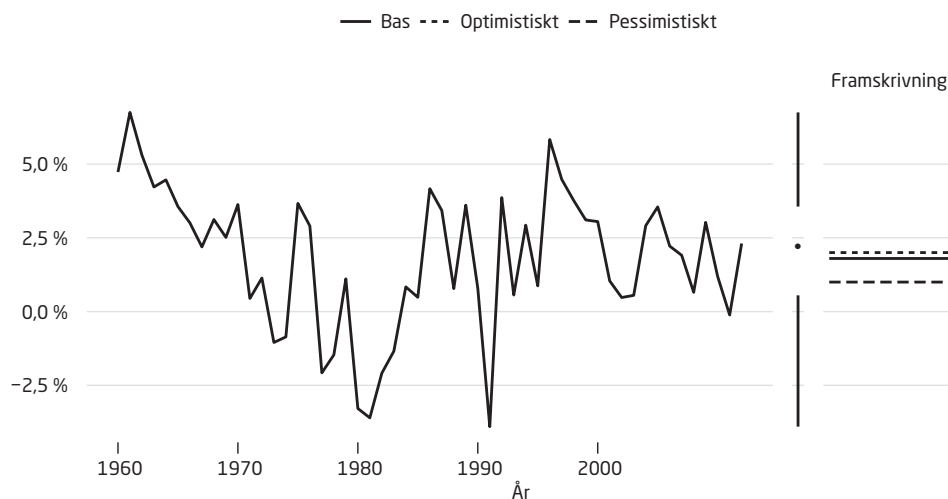
Figur 7.14 Försörjningskvoten 1960-2014 och prognos enligt SCB:s tre scenarier för 2015-2089

För de tre scenarierna beräknas försörjningskvoten som antal personer äldre än 65 år dividerat med antal personer 20-64 år. Försörjningskvoten för basscenariot har även beräknats med alternativ pensionsålder istället för att använda gränsen 65 år. För denna kurva används ett utjämnat medelvärde av försörjningskvoten.

I beräkningarna av avgiftsnetto, fondstyrka och balanstal för de tre scenarierna används en pensionsålder på 65 år och denna är konstant över simuleringsperioden. Om pensioneringsåldern förskjuts uppåt, vilket är troligt med tanke på ökade livslängder, innebär det att avgiftsnettot, fondstyrkan och balanstalet förbättras. I figur 7.14 visas även försörjningskvoten beräknad med alternativ pensionsålder istället för 65 år. Eftersom en hel kohort, de födda 1948, flyttas från att vara pensionerade till att vara yrkesverksamma med alternativ pensionsålder är utgångsvärdet 3 procentenheter lägre än för de tre scenarierna år 2012. Med stigande alternativ pensionsålder allteftersom medellivslängden ökar ligger försörjningskvoten mellan 30-35 procent. Detta kan sättas i relation till de stigande försörjningskvoterna för scenarierna med fix pensionsålder på 65 år.

Figur 7.15 Buffertfondens reala avkastning 1960-2013 och antaganden till 2088

Buffertfondens historiska avkastning de senaste 53 åren. Punkten mellan de vertikala linjerna är medianvärdet. Startpunkt för den övre vertikala linjen är 75:e percentilen, slutpunkten är maxvärdet. Startpunkt för den nedre vertikala linjen är 25:e percentilen, slutpunkten är minimivärdet.

Figur 7.16 Reallönetillväxt 1960-2013 och antaganden till 2088

Reallönetillväxtens utveckling den senaste 54 åren. Punkten mellan de vertikala linjerna är medianvärdet. Startpunkt för den övre vertikala linjen är 75:e percentilen, slutpunkten är maxvärdet. Startpunkt för den nedre vertikala linjen är 25:e percentilen, slutpunkten är minimivärdet.

8 Noter och kommentarer

Not 2–14 avser inkomstpension, not 15–25 avser premiepension. Not 1 avser båda delar av den inkomstgrundade allmänna pensionen. Samtliga belopp anges i miljoner kronor.

Not 1 Pensionsavgifter

Tabellen nedan visar pensionsavgifter som bokförts 2014 hos Försäkringskassan eller Pensionsmyndigheten. Arbetsgivaravgifter och egenavgifter bokförs hos Försäkringskassan. De avgifter som ska föras till inkomstpensionssystemet överförs till Pensionsmyndigheten och därifrån till AP-fonderna. De avgifter som beräknas motsvara pensionsrätt för premiepension förs vidare till Riksgäldskontoret. Allmän pensionsavgift och statliga ålderspensionsavgifter bokförs hos Pensionsmyndigheten innan de överförs till AP-fonderna respektive premiepensionssystemet. Av de avgifter som bokförs ett visst år avser en del året innan eller i vissa fall flera år dessförinnan. Arbetsgivaravgifter, exempelvis, bokförs minst en månad senare än när motsvarande lön betalas ut.

Den allmänna pensionsavgiften förs i sin helhet till AP-fonderna. För arbetsgivaravgifter och egenavgifter sker en preliminär fördelning enligt fastställda procentsatser mellan AP-fonderna, premiepensionssystemet och statsbudgeten. De statliga ålderspensionsavgifterna fördelas preliminärt mellan AP-fonderna och premiepensionssystemet enligt fastställda procentsatser.

Pensionsavgifter fördelat efter avgiftsslag, 2014 *

miljoner kronor

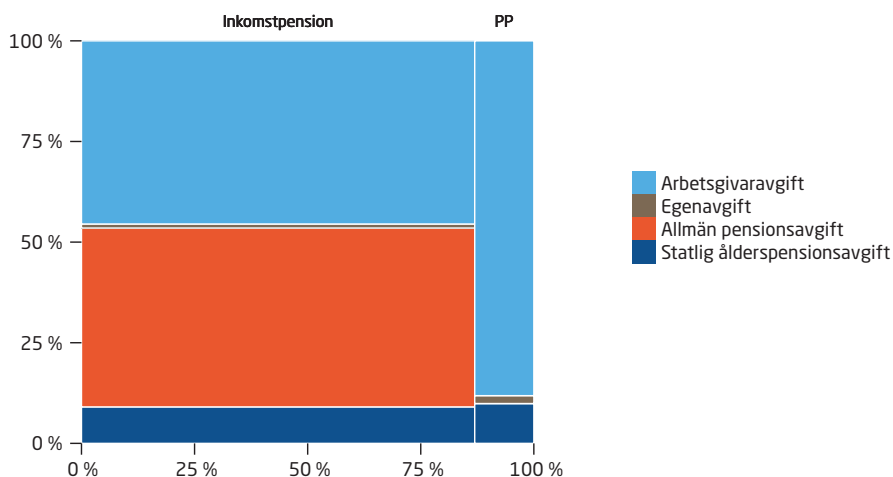
	Inkomst- pension	Premie- pension	Stats- budgeten	Summa 2014	Summa 2013
Arbetsgivaravgift	107 066	31 186	16 405	154 657	149 060
Egenavgift	2 374	693	364	3 431	5 450
Allmän pensionsavgift	104 546	0	0	104 546	101 244
Statlig ålderspensionsavgift	21 330	3 501	0	24 831	23 077
Regleringar med mera	210	333	-302	241	1 497
Reglering år 2014 avseende år 2012	355	-53	-302	0	0
Uppbördsförlust, reglering	-273	0	0	-273	-140
Anpassning till AP-fondernas redovisning och till premiepensionssystemet	128	386	0	514	1 637
Summa	235 526	35 713	16 467	287 706	280 328

* Avgifter som influtit till Försäkringskassan/Pensionsmyndigheten under 2014 och förts vidare till AP-fonderna, premiepensionssystemet respektive statsbudgeten.

Inom den allmänna pensionen finns flera olika avgifter, vilket framgår av tabellen ovan. Alla avgiftsinkomster går inte till pensionssystemet. Den del av ålderspensionsavgiften som förs till statsbudgeten avser avgifter på inkomstdelar ovanför den högsta inkomst för vilken pensionsrätt tillgodoräknas. Detta tak är före avdrag för allmän pensionsavgift 8,07 inkomstbasbelopp och 7,5 efter sådant avdrag. Eftersom dessa avgifter inte motsvaras av någon pensionsrätt är de skatter. Ålderspensionsavgift betalas av arbetsgivare och egenföretagare, den allmänna pensionsavgiften be-

talas av alla förvärvsaktiva som får pensionsrätt. Dessutom betalas statliga ålderspensionsavgifter från olika anslag i statsbudgeten för pensionsrätt som vissa transfereringar ger upphov till, exempelvis sjukpenning och arbetslöshetsersättning. Staten betalar också en pensionsavgift för så kallade pensionsgrundande belopp för till exempel barnår och studier.

Figur 8.1 Pensionsavgifter

Avgiftsinkomsterna ökade mellan 2013 och 2014. Orsaken är att lönesumman ökade mellan dessa år. Avgiftsinkomsterna till inkomstpensionssystemet ökade med 3,6 procent medan lönesumman ökade med drygt 3,7 procent enligt Konjunkturinstitutet. Det främsta skälet till att AP-fondernas avgiftsinkomster inte ökade lika mycket som lönesumman är att beloppet för bokförda egenavgifter minskade kraftigt mellan dessa år. För avgifter till premiepensionssystemet har redovisningen ändrats. Tilldelade förvaltningsavgifter ingick tidigare i summa avgifter för premiepensionssystemet men har nu istället förts till avkastning på fonderat kapital.

För att säkerställa att premiepensionssystemet för ett visst år har tillförts avgifter som motsvarar intjänad pensionsrätt och att statsbudgeten tillförts avgifterna på inkomstdelar över avgiftstaket görs en avstämning två år senare. En reglering görs därefter mellan statsbudgeten, premiepensionssystemet och AP-fonderna.

Differensen mellan Försäkringskassans/Pensionsmyndighetens redovisning av avgiftsinkomster och AP-fondernas redovisning av avgiftsinkomster (128 miljoner kronor) förklaras huvudsakligen av periodiseringsskillnader. Differensen mellan Försäkringskassans/Pensionsmyndighetens redovisning av avgiftsinkomster och redovisade avgiftsinkomster till premiepensionssystemet (386 miljoner kronor) förklaras bland annat av att vissa justeringsbelopp ingår i beloppet för premiepensionssystemet (se not 18).

Tabell A Pensionsavgifter exklusive regleringar med mera fördelat efter avgiftsunderlag, 2014 *
miljoner kronor

	Arbetsgivar-, egen- och statlig pensionsavgift	Allmän pensionsavgift	Summa
Förvärvsinkomster ¹	158 088	98 207	256 295
Transfereringar, se tabell B	9 122	6 339	15 461
Pensionsgrundande belopp, se tabell C	15 709	0	15 709
Summa	182 919	104 546	287 465

* Fördelningen av allmän pensionsavgift på de två typerna av avgiftsunderlag är beräknad, den framgår inte av redovisningssystemen.

1 Inklusive sjuklön och egenföretagarinkomster, exklusive transfereringar.

Allmän pensionsavgift tas ut med 7 procent på förvärvsinkomster och pensionsgrundande transfereringar som sjukpenning med mera, men inte sjuk- och aktivitetsersättning. Allmän pensionsavgift tas endast ut på dessa inkomster upp till taket på 8,07 inkomstbasbelopp.

Pensionsavgift, som betalas av arbetsgivare och egenföretagare på arbetsinkomster och av staten på nämnda transfereringar, uppgår till 10,21 procent. Statlig pensionsavgift på sjuk- och aktivitetsersättning och på så kallade pensionsgrundande belopp, som inte belastas med allmän pensionsavgift, är 18,5 procent.

Fördelningen i tabell A avser de avgifter som influtit till Försäkringskassan eller Pensionsmyndigheten under 2014.

Tabell B Pensionsavgifter som betalats för olika transfereringar, 2014 *
miljoner kronor

	Statlig pensionsavgift	Allmän pensionsavgift	Summa
Sjukpenning	2 826	1 959	4 785
Rehabiliteringspenning	130	90	220
Närståendepenning	15	10	25
Arbetssskadeersättningar med mera	280	194	474
Föräldraförsäkring	3 425	2 374	5 799
Vårdbidrag	272	189	461
Arbetslöshetsersättning med mera	2 172	1 505	3 677
Utbildningsbidrag	0	15	15
Konstnärsnämnden	1	3	4
Smittbärrarpenning	1	0	1
Summa	9 122	6 339	15 461

* Fördelningen av allmän pensionsavgift på de olika typerna av transfereringar är beräknad, den framgår inte av redovisningssystemen.

Tabell C Pensionsavgifter som betalats för sjuk-/aktivitetsersättning och pensionsgrundande belopp, 2014

miljoner kronor

Sjuk- och aktivitetsersättning ¹	6 679
Barnår	6 732
Studier ²	2 379
Plikttjänst ²	-81
Summa	15 709

1 Beloppet avser både avgiften på utbetald pensionsgrundande ersättning och på pensionsgrundande belopp. I båda fallen är avgiften 18,5 procent.

2 En mindre del av beloppet för studier respektive pliktjänst avser pensionsgrundande inkomst.

Noter och kommentarer avseende inkomstpension**Not 2 Pensionsutbetalningar med mera****Tilläggs- och inkomstpensionsutbetalningar och överföringar till Europeiska gemenskapen**
miljoner kronor

	2013	2014
Pensionsutbetalningar	253 960	255 102
Tilläggspension	184 913	176 914
Inkomstpension	69 047	78 188
Överföringar till de Europeiska gemenskaperna	6	9
Summa	253 966	255 111

Under år 2014 utbetalades 255 102 miljoner kronor i pensioner från AP-fonderna. Detta belopp minskar pensionsskulden till de pensionerade.

Enligt lag (2002:125) om överföring av värdet av pensionsrättigheter till och från Europeiska gemenskaperna kan värdet av pensionsrättigheter för tjänstemän i Europeiska gemenskaperna överföras från AP-fonderna och premiepensionssystemet till Europeiska gemenskapernas tjänstepensionssystem. År 2014 överfördes knappt 9 miljoner kronor från AP-fonderna. Beloppet minskar pensionsskulden till de aktiva. Sammantaget belastades AP-fonderna med 255 111 miljoner kronor till följd av pensionsutbetalningar eller överföring av pensionsrätt.

Not 3 Avkastning på fonderat kapital**Avkastningen på fonderat kapital från Första-Fjärde samt Sjätte AP-fonden, 2014 ***

miljoner kronor

	Första	Andra	Tredje	Fjärde	Sjätte	*	Summa 2014	Summa 2013
Aktier och andelar	18 594	18 265	16 593	18 959	1 560	-1	73 970	124 163
Erhållna utdelningar	3 999	4 747	3 757	4 555	86		17 144	13 370
Resultat noterade och onoterade aktier och andelar, netto	14 595	13 518	12 836	14 404	1 474	-1	56 826	110 793
Obligationer och andra räntebärande tillgångar, netto	6 265	5 534	8 801	7 555	82		28 237	1 431
Räntenetto	2 377	2 618	2 497	2 577	82		10 151	9 501
Resultat räntebärande tillgångar, netto	3 888	2 916	6 304	4 978	0		18 086	-8 070
Övrigt kapital	12 021	10 997	9 924	14 008	-81		46 869	2 984
Resultat derivatinstrument, netto	-2 061	907	1 597	618	0		1 061	10 224
Resultat valutakursförändringar, netto	14 082	10 090	8 327	13 390	-81		45 808	-7 240
Provisionskostnader	-279	-286	-162	-101	0		-828	-679
Summa	36 601	34 510	35 156	40 421	1 561	-1	148 248	127 899

* Justeringskolumn är inkluderad för att justera för avrundningseffekter när fonderna summeras. Källa: Första, Andra, Tredje, Fjärde och Sjätte AP-fondernas årsredovisningar 2013 och 2014.

Resultat derivatinstrument, netto innehåller numera alla derivat varför justering av räntenettet under Obligationer och andra räntebärande värdepapper gjorts.

Posten Provisionskostnader består av ej resultatbaserade avgifter. Resultatbaserade avgifter, courtage med mera har reducerat avkastningen (se kapitel Administrations- och kapitalförvaltningskostnader).

Not 4 Administrationskostnader**Administrationskostnader**

miljoner kronor

	2013	2014
Kostnader försäkringsadministrationen	922	895
Pensionsmyndigheten	542	487
Skatteförvaltningen med flera ¹	380	408
Kostnader fondförvaltningen	820	865
Första AP-fonden	161	177
Andra AP-fonden	178	195
Tredje AP-fonden	173	178
Fjärde AP-fonden	187	195
Sjätte AP-fonden	121	120
Summa	1 742	1 760

¹ Inklusive Kronofogdemyndigheten.

För Första–Fjärde AP-fonden redovisas endast interna administrationskostnader. Externa förvaltningskostnader och depåkostnader benämns provisionskostnader och redovisas som en negativ intäkt (se not 3). I Sjätte AP-fondens administrationskostnader ingår även vissa externa förvaltningskostnader. För samtliga fonder gäller att resultatbaserade avgifter, transaktionskostnader med mera har reducerat avkastningen i not 3 (se kapitel Administrations- och kapitalförvaltningskostnader).

Beroende på infasningsregler som gäller fram till år 2020 belastar endast en del av administrationskostnaderna (86 procent år 2014, se not 11) de försäkrades pensionsbehållningar. Varje fond finansierar sina egna förvaltningskostnader med uttag ur den egna fonden.

Not 5 Värdet av förändringen i avgiftsinkomst**Utjämnad avgiftsinkomst ***

miljoner kronor

	2013	2014
Förändring av utjämnad avgiftsinkomst	6 815	8 448
Utjämnad avgiftsinkomst 2014		234 729
Utjämnad avgiftsinkomst 2013	226 281	-226 281
Utjämnad avgiftsinkomst 2012	-219 466	
(Utjämnad omsättningstid 2014 + utjämnad omsättningstid 2013)/2		x 31,45972
(Utjämnad omsättningstid 2013 + utjämnad omsättningstid 2012)/2	x 31,4922	
Värdet av förändring i avgiftsinkomst	214 619	265 772

* Tid avser år.

Underlag för beräkning av utjämnad avgiftsinkomst
miljoner kronor

	2011	2012	2013	2014
Pensionsavgifter	215 575	221 765	227 370	235 526
Utgjämning av avgiftsinkomst	215 676	219 466	226 281	234 729
Konsumentprisindex, juni	311,28	314,45	313,99	314,7

Hur den utjämnade avgiftsinkomsten beräknas framgår av bilaga B, Balanstalet.

Not 6 Värde av förändringen i omsättningstid

Utgjämning omsättningstid *
miljoner kronor

	2013	2014
Förändring av utjämnad omsättningstid	-0,02824	-0,03672
Utgjämning omsättningstid 2014		31,44136
Utgjämning omsättningstid 2013	31,47808	-31,47808
Utgjämning omsättningstid 2012	31,50632	
(Utgjämning avgiftsinkomst 2014 + utjämnad avgiftsinkomst 2013)/2		x 230 505
(Utgjämning avgiftsinkomst 2013 + utjämnad avgiftsinkomst 2012)/2	x 222 874	
Värde av förändring i omsättningstid	-6 294	-8 464

* Tid avser år.

Underlag för beräkning av utjämnad omsättningstid

	2011	2012	2013	2014
Omsättningstid	31,44136	31,47808	31,40097	
Intjänandetid	20,55182	20,55897	20,40760	
Utbetalningstid	10,88954	10,91911	10,99337	
Utgjämning omsättningstid	31,65754	31,50632	31,47808	31,44136

Den utjämnade omsättningstiden är medianen av de tre senaste årens omsättningstider. Hur omsättningstiden räknas beskrivs i bilaga B, Omsättningstiden. Eftersom intjänandetiden inte kan beräknas innan alla pensionsrätter fastställts, är det senaste året för vilket omsättningstiden kan beräknas året före redovisningsåret.

Not 7 Nya pensionsrätter och ATP-poäng

Till posten Nya pensionsrätter och ATP-poäng har lagts vissa andra belopp som har påverkat pensionsskuldens storlek. Innebörden av dessa justeringsbelopp framgår i följande tabeller.

Värdet av nya pensionsrätter
miljoner kronor

	2013	2014
Skattad pensionsrätt för inkomstpension intjänad 2014	223 924	221 002
Ej justerad skattad pensionsrätt för inkomstpension		233 275
Justeringsbelopp för skattad pensionsrätt för inkomstpension		-12 273
Skattat värde av intjänad ATP-poäng	1 350	922
Justeringsbelopp, nya pensionsrätter	9 045	7 771
Fastställd pensionsrätt för inkomstpension intjänad 2013	218 596	226 748
Skattad pensionsrätt för inkomstpension intjänad 2013	-216 804	-223 924
Justeringar som påverkat pensionsbehållningarna med mera	-2 822	-3 058
Ändring i utbetalade belopp	10 075	8 005
Justeringsbelopp, nya ATP-poäng	7 708	640
Effekt av skillnad mellan antagande avseende 2014 och skattningen 2013 med mera	3 847	2 664
Värdet av övriga inbetalda utgifter avseende ATP ¹	1 634	1 007
Ändring i utbetalade belopp	2 227	-3 031
Summa	242 027	230 335

1 Exklusive värdet av ATP-poäng.

I och med att taxeringen för bokslutsåret inte är slutförd när bokslutet upprättas, kan värdet av intjänad pensionsrätt detta år endast skattas. Justeringar som påverkat pensionsbehållningarna avser justeringar, taxeringsförändringar med mera, se not 14 tabell A. Ändring i utbetalade belopp avser förändring i pensionsskulden till pensionerade till följd av andra ändringar i utbetalade belopp än indexering, se not 14 tabell C.

Av de ATP-poäng som tjänats in under ett år är det enbart en mindre del som kommer att ha betydelse för den framtida pensionen. Den del som beräknas bidra till höjd pension har redovisats i not 14 tabell B som skattat värde av intjänad ATP-poäng. Emellertid bidrar samtliga pensionsavgifter avseende ATP till en ökning av den beräknade pensionsskulden. Det sista år som ATP-poäng kan tjänas in är 2017. Detta innebär att pensionsavgifterna, med undantag av administrativt betingade diskrepanser, kommer att vara lika stora som tillgodoräknad pensionsrätt först 2018.¹

¹ Avgiftsinbetalningarna som avser ATP överstiger värdet av de intjänade ATP-poängen. Förhållandet förklaras av att i ATP-systemet upparbetas ofta pensionsfordran relativt tidigt under det förvärvsaktiva livet. En individ som vid 55 års ålder har sina 15 bästa intjänandeår bakom sig (och som arbetat i minst 30 år) kommer inte att öka sina ATP-poäng ytterligare och därmed höjs inte pensionen av att hon eller han fortsätter att arbeta och betala avgift till 65-årsdagen. Förhållandet illustrerar en av de negativa drivkrafter för den äldre arbetskraftens arbetsutbud som ATP-systemet gav upphov till.

Not 8 Indexering**Indexering, 2014**

miljoner kronor

	Aktiva	Pensionerade	Summa
Inkomstpension, indexering	118 220	-11 851	106 369
Effekt av inkomstindex	99 126	5 166	104 292
Effekt av balanstal	19 094	-17 017	2 077
Tilläggspension, indexering	5 977	-20 437	-14 460
Effekt av inkomstindex	5 012	8 909	13 921
Effekt av balanstal	965	-29 346	-28 381
Effekt av prisindex		243	243
Summa	124 197	-32 288	91 909

Indexering, 2013

miljoner kronor

	Aktiva	Pensionerade	Summa
Inkomstpension, indexering	-51 828	49 402	-2 426
Effekt av inkomstindex	22 592	31 762	54 354
Effekt av balanstal	-74 420	17 640	-56 780
Tilläggspension, indexering	-3 767	102 334	98 567
Effekt av inkomstindex	1 642	65 412	67 054
Effekt av balanstal	-5 409	36 330	30 921
Effekt av prisindex		592	592
Summa	-55 595	151 736	96 141

Inkomstindex och balanstal som 2014 har påverkat pensionsskulden

procent

	Aktiva	Pensionerade
Inkomstindex	2,1	0,5
Balanseringseffekt	0,4	-1,6
Totalt	2,5	-1,1

Pensionsskulden ändras med förändringen i inkomstindex när balanseringen i systemet inte är aktiverad. När balanseringen är aktiverad förändras pensionsskulden i stället med balansindex (med undantag av tilläggspensionsskulden för ålderspensionärer yngre än 65 år). Förändringen i balansindex består av förändringen i inkomstindex multiplicerat med gällande balanstal. Värdet av indexeringen avser den indexering som påverkat pensionsskulden den 31 december 2014. Pensionsskulden till aktiva 31 december 2014 har förräntats med förändringen i balansindex mellan åren 2014 och 2015 som var 2,5 procent varav förändringen i inkomstindex bidrog med 2,1 procent och balanstalet med 0,4 procent. Pensionsskulden till pensionerade samma datum omräknas

med förändringen i balansindex årsskiftet 2013 → 2014, det vill säga med -1,1 procent. För dem som tagit ut tilläggspension före 65 års ålder indexeras pensionsskulden med förändringen i prisbasbeloppet fram tills de fyllt 65 år.

Not 9 Värde av förändringen i medellivslängd

Värdet av förändringen i livslängd, 2014 miljoner kronor

	Aktiva	Pensionerade	Summa
Inkomstpension		6 964	6 964
Tilläggspension	834	12 018	12 852
Summa	834	18 982	19 816

Värdet av förändringen i livslängd, 2013 miljoner kronor

	Aktiva	Pensionerade	Summa
Inkomstpension		5 263	5 263
Tilläggspension	993	9 808	10 801
Summa	993	15 071	16 064

Den livslängd som här avses är den tid som ett genomsnittligt pensionsbelopp antas utbetalas, så kallad ekonomisk livslängd, vilken uttrycks i termer av ekonomiskt delningstal. Vid beräkningen av dessa beaktas även förskottsrentan på 1,6 procent. Hur de ekonomiska delningstalen räknas beskrivs i bilaga B, formel B.6.4.

Högre ekonomisk medellivslängd ökar pensionsskulden för tilläggspension, både avseende aktiva och pensionerade. För inkomstpensionen ökar endast pensionsskulden till de pensionerade om medellivslängden ökar.

Värdet av förändringen i medellivslängd är skillnaden mellan pensionsskulden beräknad med de ekonomiska delningstal som används det år redovisningen avser och pensionsskulden beräknad med de ekonomiska delningstal som användes föregående år.

Not 10 Uppkomna arvsvinster, fördelade arvsvinster**Uppkomna och fördelade arvsvinster**

miljoner kronor

	2013	2014
Uppkomna arvsvinster	12 055	11 711
60 år eller äldre	5 166	5 072
Yngre än 60 år ¹	6 889	6 639
Fördelade arvsvinster	14 264	13 952
60 år eller äldre	7 286	7 262
Yngre än 60 år	6 978	6 690

¹ Avled året innan, fördelas innevarande år.

Pensionsbehållningar efter personer som avlidit (uppkomna arvsvinster) fördelas till de kvarlevande i samma ålder. Fördelningen görs som ett procentuellt påslag på pensionsbehållningen med hjälp av en arvsvinstfaktor. Före det år en årskull fyller 60 år fördelas faktiskt uppkomna arvsvinster. På grund av taxeringsförfarandet sker fördelningen med ett års fördröjning. Arvsvinstfaktorerna bestäms således av summa pensionsbehållningar för avlidna i samma ålder. Arvsvinsterna efter dem som avled före det 60:e levnadsåret år 2013 (födda 1954 eller senare) fördelades till motsvarande årskullar år 2014. Skillnaden mellan uppkomna och fördelade arvsvinster förklaras bland annat av årliga justeringar i pensionsbehållningarna för taxeringsändringar.

Från och med det år en årskull fyller 60 år fördelas inte de faktiskt uppkomna arvsvinsterna utan i stället de arvsvinster som beräknas uppkomma. Arvsvinstfaktorerna beräknas med utgångspunkt från den mortalitet som Statistiska centralbyrån observerat för en tidigare period. Bland annat i och med att denna mortalitet inte exakt överensstämmer med den faktiska dödligheten det aktuella året finns en skillnad mellan uppkomna och fördelade arvsvinster. Arvsvinsterna för dem som avled under det 60:e levnadsåret eller senare år 2014 (födda 1954 eller tidigare) fördelas samma år.

Not 11 Avdrag för administrationskostnader**Avdrag för administrationskostnader**

miljoner kronor

	2013	2014
Avdrag för administrationskostnader	1 414	1 548

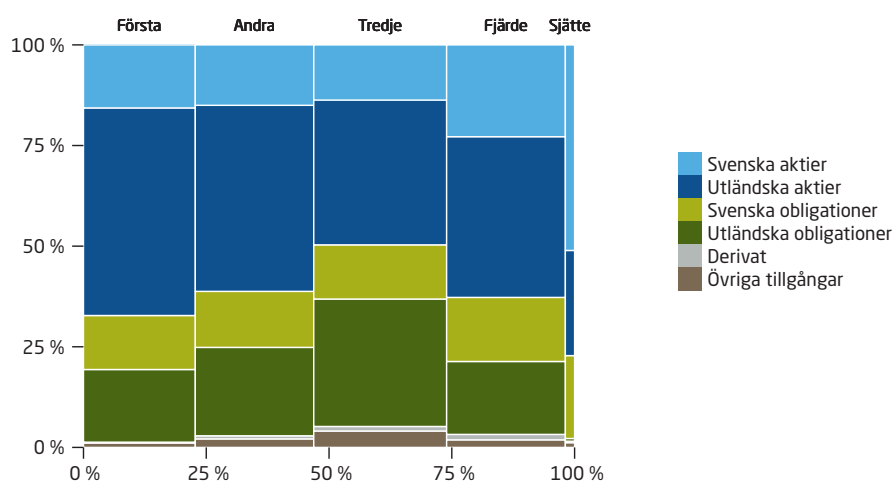
Administrationskostnaderna finansieras genom ett procentuellt avdrag från de försäkrades pensionsbehållningar. För att inte belasta yngre årskullar med en oproportionerligt stor kostnad under den tid ATP fasas ut införs kostnadsavdraget successivt. År 2014 finansierades 86 procent av kostnaden med avdrag från pensionsbehållningarna. Kostnadsavdraget ökar med 2 procentenheter per år och först 2021 motsvarar avdraget 100 procent av administrationskostnaden.

Beräkningen av förvaltningskostnadsfaktorn baseras på försäkringsadministrationens budgeterade kostnader och AP-fondernas kostnader för det aktuella året samt pensionsbehållningarna året innan (se bilaga A). Skillnaden mellan verkställt avdrag i kronor och fastställd kostnad beaktas i beräkningen av följande års kostnadsfaktor. Avdraget för administrationskostnaderna görs genom att pensionsbehållningarna multipliceras med förvaltningskostnadsfaktorn. Avdraget 2014 var 0,0326 procent och summeras till 1 548 miljoner kronor. År 2013 uppgick avdraget till 0,0307 procent.

Not 12 Fondtillgångar**Buffertfondens tillgångar och skulder, 2014**

miljoner kronor

	Första	Andra	Tredje	Fjärde	Sjätte	Summa 2014	Summa 2013
Tillgångar							
Aktier och andelar	193 524	186 822	169 944	191 761	18 400	760 451	662 793
Svenska aktier	45 070	45 792	46 897	69 704	12 172	219 635	207 207
Utländska aktier	148 454	141 030	123 047	122 057	6 228	540 816	455 586
Obligationer och andra räntebärande tillgångar, netto	90 567	109 451	154 362	104 030	5 069	463 479	373 426
Svenska obligationer	38 612	42 460	46 044	48 661	4 908	180 685	201 416
Utländska obligationer	51 955	66 991	108 318	55 369	161	282 794	172 010
Derivat	622	2 360	3 862	4 135	86	11 065	20 774
Övriga tillgångar	3 140	6 455	13 950	5 749	282	29 576	28 806
Summa Tillgångar	287 853	305 088	342 118	305 675	23 837	1 264 571	1 085 799
Skulder							
Derivat	-3 908	-9 728	-10 398	-10 166	-248	-34 448	-4 792
Övrigt	-134	-1 453	-43 388	-655	-39	-45 669	-23 456
Summa Skulder	-4 042	-11 181	-53 786	-10 821	-287	-80 117	-28 248
Summa	283 811	293 907	288 332	294 854	23 550	1 184 454	1 057 551

Figur 8.2 Fondtillgångar

I posten Övriga tillgångar ingår kassa och bankmedel, förutbetalda kostnader och upplupna intäkter med mera. I posten Skulder ingår, förutom derivatinstrument, övriga skulder samt förutbetalda intäkter och upplupna kostnader.

Not 13 Avgiftstillgång

Avgiftstillgång *

miljoner kronor

	2013	2014
Utjämnad avgiftsinkomst	226 281	234 729
Utjämnad omsättningstid	x 31,47808	x 31,44136
Avgiftstillgång	7 122 892	7 380 199

* Tid avser år.

Se not 5 och 6 samt bilaga B för de värden respektive formler som använts vid beräkningen av utjämnad avgiftsinkomst och omsättningstid.

Not 14 Pensionsskuld

Pensionsskuld, 2014

miljoner kronor

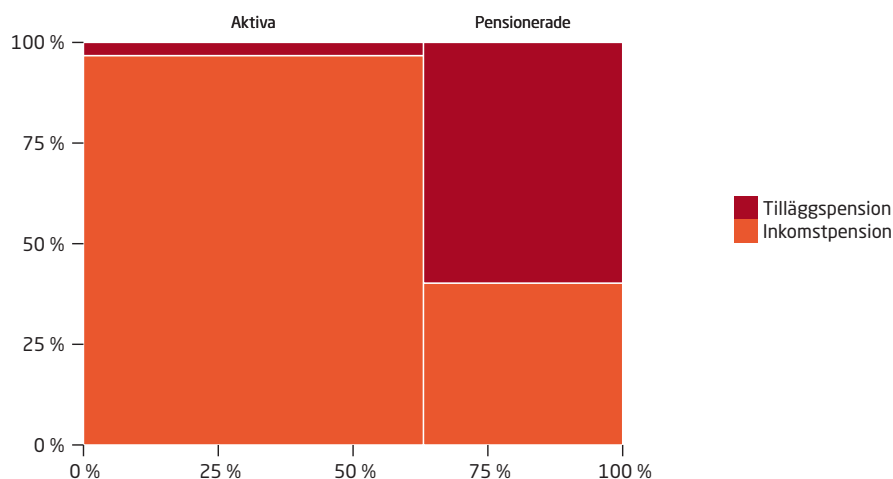
	Aktiva	Pensionerade	Summa
Inkomstpension	4 966 453	1 209 354	6 175 807
Tilläggs pension	167 763	1 797 707	1 965 470
Summa	5 134 216	3 007 061	8 141 277

Pensionsskuld, 2013

miljoner kronor

	Aktiva	Pensionerade	Summa
Inkomstpension	4 828 158	1 083 038	5 911 196
Tilläggs pension	233 643	1 908 544	2 142 187
Summa	5 061 801	2 991 582	8 053 383

Figur 8.3 Pensionsskuld, 2014

Pensionsskulden till pensionerade avseende tilläggspension och inkomstpension beräknas på samma sätt. En årskulls skuld beräknas som produkten av årskullens pensionsutbetalningar i december månad gånger 12 och årskullens ekonomiska medellivslängd. Den totala skulden till pensionerade är summan av årskullarnas pensionsskulder. Den ekonomiska medellivslängden uttrycks i form av ekonomiska delningstal. Inkomstpensionsskulden avseende aktiva är summan av alla försäkrades pensionsbehållningar den 31 december 2014 med tillägg för den skattade intjänade pensionsrätten för 2014. Hur pensionsskulden till aktiva och pensionerade och de ekonomiska delningstalen beräknas framgår i bilaga B, formel B.6.1–B.6.4.

Tilläggspensionsskulden avseende aktiva kan inte bestämmas direkt utifrån uppgifter ur intjänanderegistret. För att kunna beräkna tilläggspensionsskulden uppskattas varje individs (avseende födda 1938–1953) tilläggspension det år de fyller 65 år. Det beräknade årsbeloppet multipliceras med det ekonomiska delningstal som gäller för 65-åringar det år redovisningen avser. Personer äldre än 65 år som vid beräkningstidpunkten ännu inte tagit ut hela sin pension antas göra det nästföljande år. Nuvärdet av den beräknade pensionsskulden erhålls genom att reducera skulden med individens antagna framtida avgiftsinbetalningar och diskontera med en antagen framtida ökning i inkomstindex. Vid beräkningen av framtida tilläggspensionen antas inkomsterna öka med 2 procent per år. Tilläggspensionsskulden till aktiva minskar successivt på grund av utfasningen och är i princip borta 2018.

Tabell A Förklaring av pensionsskuldens förändring, inkomstpension aktiva *
miljoner kronor

	2013	2014
Pensionsskuld inkomstpension aktiva 31 december 2013	4 851 107	4 828 158
Varav skattad pensionsrätt för inkomstpension intjänad 2013	-216 804	-223 924
Pensionsbehållning 31 december 2013	4 634 303	4 604 234
Uppkomna arvsvinster, yngre än 60 år ¹	-6 889	-6 639
Justeringar som påverkat pensionsbehållningarna ²	-290	-364
Ingående pensionsbehållning 2014	4 627 124	4 597 231
Uppkomna arvsvinster, 60 år eller äldre	-5 166	-5 072
Taxeringsförändringar med mera som påverkat pensionsbehållningarna	-2 532	-2 694
Fastställd pensionsrätt för inkomstpension intjänad 2013	218 596	226 748
Fördelade arvsvinster, 60 år eller äldre	7 286	7 262
Fördelade arvsvinster, yngre än 60 år	6 978	6 690
Indexering	-51 828	118 220
Avdrag för administrationskostnader	-1 414	-1 548
Uttagen pension	-196 048	-202 854
Återkallade pensioner	1 238	1 468
Pensionsbehållning 31 december 2014	4 604 234	4 746 047
Skattad pensionsrätt för inkomstpension intjänad 2014	223 924	221 002
Ej justerad skattad pensionsrätt för inkomstpension		233 275
Justeringsbelopp för skattad pensionsrätt för inkomstpension		-12 273
Pensionsskuld inkomstpension aktiva	4 828 158	4 966 453

* Siffrorna för 2013 visas endast som jämförelse.

1 Fördelas 2014.

2 Överföringar till de Europeiska gemenskaperna (se not 2), justeringar för avlidna, spärrade ärenden med mera.

Tabell B Förklaring av pensionsskuldens förändring, tilläggspension aktiva *
miljoner kronor

	2013	2014
Pensionsskuld tilläggspension aktiva 31 december 2013	326 314	233 643
Effekt av skillnad mellan antagande avseende 2014 och skattningen 2013 med mera	3 847	2 664
Ingående tilläggspensionsskuld 2014	330 161	236 307
Indexering	-3 767	5 977
Skattat värde av intjänad ATP-poäng 2014	1 350	922
Uttagen pension	-96 728	-77 284
Värdet av övriga inbetalda avgifter avseende ATP	1 634	1 007
Värdet av förändringen i medellivslängd	993	834
Pensionsskuld tilläggspension aktiva	233 643	167 763

* Siffrorna för 2013 visas endast som jämförelse.

Tabell C Förklaring av pensionsskuldens förändring, tilläggs- och inkomstpension pensionerade, 2014
miljoner kronor

	Inkomst- pension	Tilläggs- pension	Summa
Pensionsskuld pensionerade 31 december 2013	1 083 038	1 908 544	2 991 582
Skuld tillkommande från aktiva ¹	201 386	77 284	278 670
Ändring i utbetalade belopp	8 005	-3 031	4 974
Pensionsutbetalningar ²	-78 188	-176 914	-255 102
Indexering	-11 851	-20 194	-32 045
Värdet av förändringen i medellivslängd	6 964	12 018	18 982
Summa	1 209 354	1 797 707	3 007 061

1. Inkomstpension: Netto av Uttagen pension och Återkallade pensioner, se tabell A. Tilläggs-pension: Se tabell B.

2. Se not 2.

Skulden till pensionerade förändras med indexeringen, ökar med livslängden och minskar med de utbetalningar som görs under året. Pensionen kan ändras av orsaker som nytt intjänande, ändrat civilstånd (gäller tilläggspension), taxeringsändringar med mera. Sådana skuldförändringar redovisas som ändring i utbetalade belopp (beloppsändringar). Skulden till pensionerade ökar också med nybeviljade pensioner. Denna ökning av skulden motsvaras av en minskning av pensionsskulden till aktiva.

Noter och kommentarer avseende premiepension**Not 15 Pensionsutbetalningar****Pensionsutbetalningar premiepension**

miljoner kronor

	2013	2014
Pensionsutbetalningar	3 196	4 456
Fondförsäkring	2 732	3 894
Traditionell försäkring	464	561
Överföringar till de Europeiska gemenskaperna	1	1
Summa	3 197	4 456

Vid pensioneringen kan pensionsspararen låta sitt tillgodohavande ligga kvar i fondförsäkringen. Då är den årliga pensionen beroende av värdeutvecklingen i de fonder som spararen har valt. Pensionsspararen kan också välja att gå över till traditionell försäkring, antingen i samband med pensioneringen eller senare. I traditionell försäkring betalas pensionen ut med ett nominellt garanterat belopp varje månad. Om förvaltning av den traditionella försäkringen ger en högre avkastning än den garanterade får pensionsspararna återbäring. Den betalas ut som ett tilläggsbelopp varje månad, vilket kan variera från år till år. Under år 2014 har 283 miljoner kronor betalats ut som tilläggsbelopp, vilket redovisas i not 23. År 2013 uppgick tilläggsbeloppet till 209 miljoner kronor.

Enligt lag (2002:125) om överföring av värdet av pensionsrättigheter till och från Europeiska gemenskaperna kan värdet av pensionsrättigheter för tjänstemän i Europeiska gemenskaperna överföras från AP-fonderna och premiepensionssystemet till Europeiska gemenskapernas tjänstepensionssystem. År 2014 överfördes 1 miljon kronor från premiepensionsverksamheten.

Not 16 Avkastning på fonderat kapital**Avkastning på fonderat kapital, 2014**

miljoner kronor

	Fondförsäkring	Traditionell försäkring	2014	Summa 2013
Avkastning				
Aktier och andelar	121 903	1 435	123 338	100 503
Direktavkastning	61	13	74	69
Realiserade och orealiserade kursvinster	121 842	1 422	123 264	100 434
Obligationer och andra räntebärande tillgångar, netto	1 386	1 698	3 084	304
Direktavkastning (räntenetto)	6	-3	3	9
Realiserade och orealiserade kursvinster	1 380	1 701	3 081	295
Valutakursresultat, netto	2 713		2 713	-714
Summa Avkastning	126 002	3 133	129 135	100 093
Tilldelade förvaltningsavgifter	3 291	10	3 301	2 611
Förändring traditionell försäkring		2 342	1 573	1 573
Summa	129 293	5 485	134 777	104 278

Avkastningen inkluderar realiserat och orealiserat valutakursresultat efter avdragen fondförvaltningskostnad samt fördelade återförda fondförvaltningsavgifter. Den genomsnittliga fondförvaltningskostnaden efter avdragna rabatter uppgår till 0,28 procent av genomsnittligt kapital.

Pensionsskulden förändrades med avkastningen i premiepensionsfonderna som summerar till 129 134 (100 093) miljoner kronor.

Not 17 Administrationskostnader

Administrationskostnader

miljoner kronor

	2013	2014
Driftskostnader	342	377
Finansiella poster, netto	21	16
Summa	363	393

Finansiella poster netto avser främst kostnader för lån, handelslagrets resultat och ränteutgifter (netto). Fondförvaltningskostnaderna tas direkt ur försäkringstillgångarna och ingår inte i premiepensionsverksamhetens driftskostnader. Totalt för år 2014 uppgick administrationskostnader till 386 miljoner kronor varav 9 miljoner kronor avser förändring traditionell försäkring. Motsvarande belopp för administrationskostnader år 2013 var 350 miljoner kronor varav 8 miljoner kronor avser förändring traditionell försäkring. En sammanställning av pensionssystemets brutto- respektive nettoredovisade kostnader finns i kapitlet Administrations- och kapitalförvaltningskostnader.

Not 18 Nya pensionsrätter

Nya pensionsrätter

miljoner kronor

	2013	2014
Preliminära avgiftsmedel inklusive ränta för premiepension intjänad 2013/2014	34 272	35 278
Justeringsbelopp, fastställda pensionsrätter	1 683	430
Fastställd pensionsrätt inklusive ränta för premiepension intjänad 2011/12 och 2012/13	34 791	34 702
Preliminära avgiftsmedel för premiepension intjänad 2011/12 och 2012/13	-33 108	-34 272
Ändrade pensionsrätter	14	5
Summa	35 969	35 713

I premiepensionsverksamheten motsvaras avgiftsinkomsten av nya pensionsrätter inklusive ränta för den period avgiftsmedlen förvaltas innan de placeras i de försäkrades fonder. Under året har ändrade pensionsrätter tillkommit från tidigare intjänandeår.

Not 19 Uppkomna och fördelade arvsvinster**Uppkomna och fördelade arvsvinster**

miljoner kronor

	2013	2014
Uppkomna arvsvinster	1 152	1 447
Fördelade arvsvinster	1 152	1 447

Uppkomna och fördelade arvsvinster motsvaras av dödsfallskapital. Arvsvinster fördelas en gång per år, en mindre del fördelas även löpande under året vid byte från fondförsäkring till traditionell försäkring. År 2014 fördelades som arvsvinst 1 447 miljoner kronor, vilket bestämdes av hur mycket kapital som frigjorts genom dödsfall under kalenderåret 2013. Motsvarande arvbelopp som fördelades 2013 uppgick till 1 152 miljoner kronor. I den fördelade arvsvinsten för 2014 (2013) ingår 28 (27) miljoner kronor som avser byte från fondförsäkring till traditionell försäkring. I posten ingår även minskningsmedel som avser den minskning av premiepensionsrätten som görs när premiepension överförs mellan makar. Under kalenderåret 2014 överförde totalt 9 171 personer ett sammanlagt belopp på 78 miljoner kronor mellan makar eller registrerade partners. (Motsvarande för 2013 var 8 392 personer och 68 miljoner kronor).

Not 20 Avdrag för administrationskostnader**Administrationskostnader**

miljoner kronor

	2013	2014
Avdrag för administrationskostnader	474	542

Beloppet 542 (474) miljoner kronor motsvarar de avgifter som Pensionsmyndigheten tog ut för att finansiera premiepensionsverksamhetens administrationskostnader 2014 (2013). Den genomsnittliga avgiften för år 2014 (2013) motsvarade 0,09 (0,10) procent av värdet på pensionsspararnas konton med ett tak på 120 (110) kronor. Under uppbyggnadsskedet och fram till 2018 finansieras premiepensionsverksamheten genom en kombination av avgiftsuttag och räntekontokredit för rörelsekapitalbehov samt låneramar hos Riksgäldskontoret. Avgiftsuttaget baserades på den prognostiserade kostnadsnivån för år 2014.

Not 21 Försäkringstillgångar**Försäkringstillgångar, 2014**

miljoner kronor

	Fond- försäkring	Traditionell försäkring	Tillfällig förvaltning	Summa 2014	Summa 2013
Aktier och andelar	713 876	7 093		720 969	566 820
Obligationer och andra räntebärande värdepapper	45 136	10 989	32 899	89 024	79 960
Pågående handel och uppkomna arvsvinster	2 144	9		2 153	1 701
Summa	761 156	18 091	32 899	812 146	648 481

Uppkomna arvsvinster som tillhör år 2014 (2013) uppgår totalt till 1 802 (1 321) miljoner kronor, varav fondförsäkring 1 717 (1 321) miljoner kronor och traditionell försäkring 86 (70) miljoner kronor, och fördelas till pensionsspararna år 2015 (fördelades 2014).

Tillfällig förvaltning av preliminära avgiftsmedel avser intjänandeåret 2014. Per den 31 december 2014 fanns totalt 5 661 199 pensionssparare, samtliga i Fondförsäkring och 1 216 633 pensionärer, varav 975 022 i Fondförsäkring och 241 611 i Traditionell försäkring.

Not 22 Övriga tillgångar**Övriga tillgångar**

miljoner kronor

	2013	2014
Pensionsmyndighetens administrativa fondandelslager (handelslager)	89	64
Övriga tillgångar	3 627	3 434
Summa	3 716	3 498

Pensionsmyndighetens administrativa fondandelslager används för att underlätta handeln med fondandelar genom att det minskar antalet handelstransaktioner med fondförvaltarna.

I övriga tillgångar ingår kassa och bank, pågående fondhandel, övriga fordringar samt upplupna ränteintäkter.

Not 23 Förändring i eget kapital**Förändring i eget kapital, 2014**

miljoner kronor

	Fond- försäkring	Traditionell försäkring	Summa 2014	Summa 2013
Eget kapital vid årets ingång:				
Konsolideringsfond	-880	4 589	3 709	2 234
Från konsolideringsfond utbetald återbäring		-283	-283	-209
Periodens resultat	149	2 342	2 491	1 684
Summa eget kapital	-731	6 648	5 917	3 709

Pensionsmyndigheten redovisar ett negativt eget kapital för fondförsäkringsverksamheten. Solvensreglerna i Försäkringsrörelselagen gäller inte för Pensionsmyndigheten, utan fram till och med år 2018 finansieras underskottet av krediter hos Riksgälden. År 2018 beräknas balans mellan tillgångar och skulder vara uppnådd. Traditionell försäkring redovisar ett positivt resultat som läggs i konsolideringsfonden i eget kapital. Medel i konsolideringsfonden fördelas till pensionärerna och utbetalas som återbäring i samband med pensionsutbetalningarna.

Not 24 Pensionsskuld**Pensionsskuld**

miljoner kronor

	2013	2014
Fondförsäkring	603 540	761 156
Traditionell försäkring	8 310	11 443
Skulder avseende preliminära avgiftsmedel	32 039	32 944
Summa	643 889	805 543

Pensionsskulden är en skuld till pensionssparare och pensionärer. Pensionsskuld, fondförsäkring är i huvudsak knuten till fondandelar och påverkas av hur marknadsvärdet i valda fonder utvecklas. Innehavet i fonderna värderas till bokslutsdagens kurs och motsvaras av tillgångsvärdet som återfinns i not 21.

Pensionsskuld, traditionell försäkring bestäms för varje försäkring som kapitalvärdet av återstående garanterade utbetalningar. Värdet beräknas med antaganden om framtida avkastning, livslängder och driftkostnader, tillgångsvärdet återfinns i not 21.

Information om hur de ekonomiska delningstalen för fondförsäkring och traditionell försäkring beräknas finns i bilaga A.

Skulder avseende preliminära avgiftsmedel motsvaras av tillgångarna som finns placerade i den tillfälliga förvaltningen, tillgångsvärdet återfinns i not 21.

Tabell A Utgående pensionsskuld, 2014
miljoner kronor

	Fond- försäkring	Traditionell försäkring	Skulder avseende preliminära avgiftsmedel
Premiepensionskapital 31 december 2014	761 156	11 443	32 944
Pensionsskuld 31 dec 2013	603 540	8 310	32 039
Värdeförändring	126 002	3 133	227
Fastställd pensionsrätt för premiepension intjänad 2013	35 366	285	-34 702
Preliminära avgiftsmedel för premiepension intjänad 2014			35 329
Tilldelade förvaltningsavgifter med mera	3 291	10	
Uppkomna arvsvinster	1 349	98	
Reglering av preliminära avgiftsmedel tidigare år			51
Ändrade pensionsrätter för premiepension	5	-1	
Skuldminskning på grund av uttagen pension 2014	-3 894	-561	
Byte till traditionell försäkring / från fondförsäkring	-2 617	2 617	
Fördelade arvsvinster ¹	-1 349	-98	
Avdrag för administrationskostnader	-542		
Förändring av pensionsskuld ²		-2 342	
Övrigt	6	-8	
Justering som påverkat premiepensionskapitalet ³	-1		
Summa	761 156	11 443	32 944

1 Arvsvinster, kapital som frigjorts under 2013, fördelas 2014.

2 Administrationskostnader -9 ingår i förändring av pensionsskuld, se not 17.

3 Överföringar till de Europeiska gemenskaperna med mera.

Pensionsskulden förändras med nyintjänande pensionsrätter, preliminära avgiftsmedel, ändrad omfattning av pensionsuttag, ändrade pensionsrätter på grund av taxeringsändringar, värdeförändring på tillgångarna, administrationskostnader, pensionsutbetalningar och uppskattning av den framtida dödligheten bland de försäkrade.

Not 25 Övriga skulder

Övriga skulder

miljoner kronor

	2013	2014
Övriga skulder	4 565	4 903
Pensionsmyndighetens gemensamma tillgångar, skulder och resultat netto	34	37
Summa	4 599	4 940

I övriga skulder ingår bland annat pågående fondhandel, lån hos Riksgäldskontoret, upplupna förvaltningsavgifter, samt upplupna räntekostnader.

Premiepensionens andel av Pensionsmyndighetens gemensamma tillgångar, skulder och resultat netto är en förenkling genom att ett nettobelopp redovisas och ingår för att balansräkningen ska balansera.

Bilaga A Beräkningsfaktorer

Enligt 58 kap. 10 § socialförsäkringsbalken (2010:110) (SFB) ska inkomstindex beräknas för varje år. Pensionsmyndigheten ska enligt regeringsbeslut beräkna och ta fram förslag till inkomstindex som regeringen sedan fastställer. Enligt förordningen (1998:1340) om inkomstgrundad ålderspension ska Pensionsmyndigheten årligen beräkna och fastställa arvsvinstfaktorer, förvaltningskostnadsfaktorer samt delningstal.

Enligt 64 kap. 3 § SFB ska premiepensionsverksamheten bedrivas enligt försäkringsmässiga principer. Det är Pensionsmyndighetens tolkning av försäkringsmässiga principer som styr beräkningen av återbäringsränta, arvsvinst och delningstal för premiepensionen. Vidare ska Pensionsmyndigheten beräkna den avgift som finansierar premiepensionsverksamheten.

Inkomstindex

Förändringen i inkomstindex visar genomsnittsinkomstens utveckling. Med inkomst avses här pensionsgrundande inkomster utan takbegränsning, men efter avdrag för allmän pensionsavgift.

$$I_t = \left(\frac{u_{t-1}}{u_{t-4}} \cdot \frac{KPI_{t-4}}{KPI_{t-1}} \right)^{\frac{1}{3}} \cdot \frac{KPI_{t-1}}{KPI_{t-2}} \cdot k \cdot I_{t-1} \quad (\text{A.1.1})$$

$$u_t = \frac{Y_t}{N_t} \quad (\text{A.1.2})$$

t	kalenderår
I_t	inkomstindex år t
KPI_t	konsumtprisindex för juni månad år t
k	korrigeringsfaktor för skattningsfel i u_{t-2} och u_{t-3}
Y_t	summa pensionsgrundande inkomster år t utan takbegränsning för personer 16–64 år, efter avdrag för allmän pensionsavgift
N_t	antal personer 16–64 år som har pensionsgrundande inkomst år t

Indexförändringen består av två delar. Den första delen är genomsnittlig årlig förändring i medelinkomst under den senaste treårsperioden, inflationen frånräknad, och den andra är inflationen under den senaste tolv månadersperioden fram till juni månad. Pensionsgrundande inkomster är kända först efter taxeringen, det vill säga i december året efter inkomståret. Det innebär att de två senaste årens inkomst baseras på skattningar. Korrigering för skattningsfel görs i senare års index. Inflationen under treårsperioden räknas bort och det senaste årets inflation läggs tillbaka för att ge en snabbare anpassning av pensionerna till förändringar i inflationstakten än vad det ”rena” treåriga glidande medelvärde för inkomstutvecklingen skulle ha inneburit.

Förändringen i inkomstindex mellan år $t-1$ och år t påverkar pensionsskulden för pensionerade år t via följsamhetsindexeringen av utbetald inkomst- och tilläggspension (se not 8 och not 14 tabell C). Förändringen i inkomstindex mellan år t och $t+1$ påverkar inkomstpensionsskulden för aktiva år t via inkomstindexeringen av pensionsbehållningar (se not 8 och not 14 tabell A).

Balansindex

När balanseringen är aktiverad används balansindex i stället för inkomstindex.

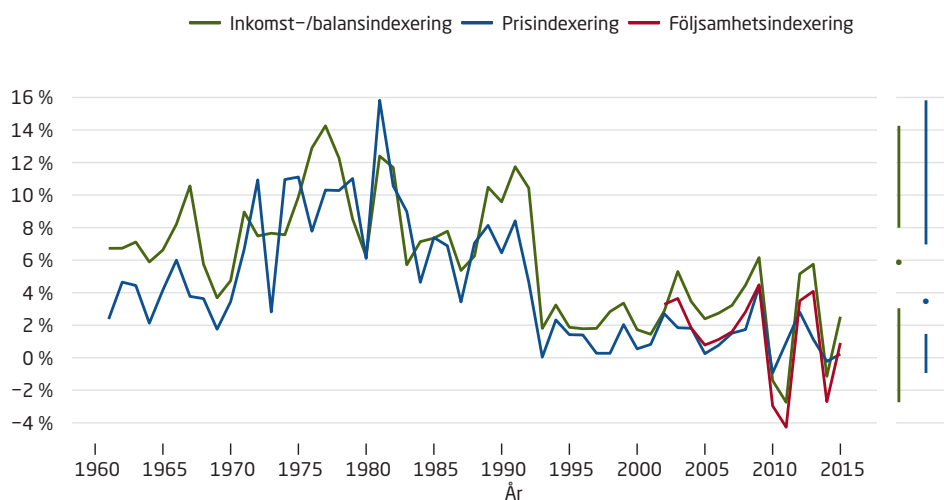
$$B_t = I_t \cdot BT_t \quad (\text{A.2.1})$$

$$B_{t+1} = B_t \cdot \left(\frac{I_{t+1}}{I_t} \right) \cdot BT_{t+1} = I_{t+1} \cdot BT_t \cdot BT_{t+1} \quad (\text{A.2.2})$$

B_t	balansindex år t
I_t	inkomstindex år t
BT_t	balanstal år t

Årsskiftet $(t - 1) \rightarrow t$ sker indexeringen genom att pensionerna multipliceras med kvoten mellan balansindex år t och inkomstindex år $t - 1$ dividerat med 1,016 och pensionsbehållningar med kvoten mellan balansindex år t och inkomstindex år $t - 1$. Årsskiftet $t \rightarrow (t + 1)$ sker indexeringen på motsvarande sätt med kvoten mellan balansindex år $t + 1$ och balansindex år t . Indexeringen med balansindex upphör när produkten av balanstalen ≥ 1 , det vill säga när balansindex når inkomstindexets nivå.

Figur A.1 Indexering

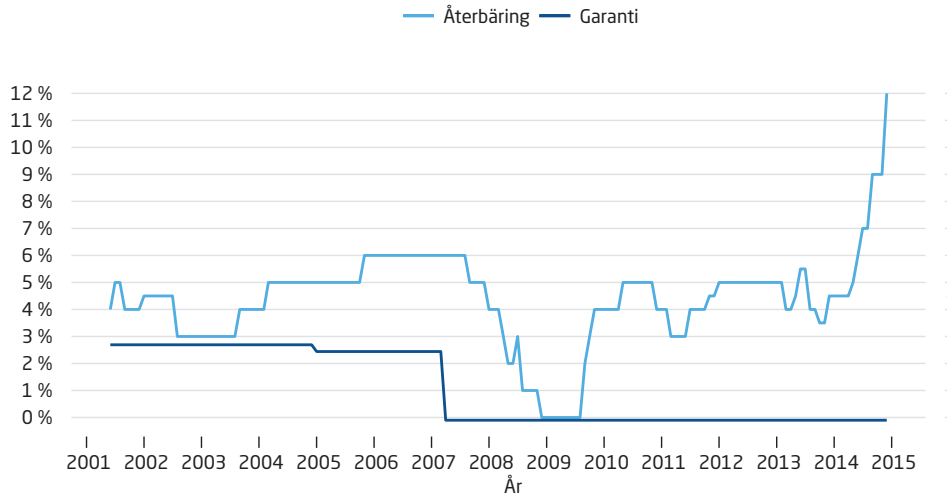

Punkten mellan de vertikala linjerna är medianvärdet. Startpunkt för den övre vertikala linjen är 75:e percentilen, slutpunkten är maxvärdet. Startpunkt för den nedre vertikala linjen är 25:e percentilen, slutpunkten är minimivärdet.

Återbäringsränta

Inom premiepensionen räknas belopp att utbetala om varje år utifrån värdet på premiepensionskontot. För de med fondförsäkring förräntas pengarna på kontot med fondavkastningen och för de med traditionell försäkring förräntas kontovärdet med återbäringsräntan. Det garanterade beloppet i traditionell försäkring räknas bara om då nya pengar kommer in. Livförsäkringsavsättningarna räknas utifrån förväntade framtida utbetalningar av garanterade belopp och påverkas därför inte av återbäringsräntan.

Figur A.2 Återbäringsränta och garanti

Punkten mellan de vertikala linjerna är medianvärdet. Startpunkt för den övre vertikala linjen är 75:e percentilen, slutpunkten är maxvärdet. Startpunkt för den nedre vertikala linjen är 25:e percentilen, slutpunkten är minimivärdet.

Arvsvinstfaktorer för inkomstpension

Avlidna personers pensionsbehållningar tillgodoräknas de kvarlevande i samma åldersgrupp i form av arvsvinster. För förvärvsaktiva sker det genom att de kvarlevandes pensionsbehållningar vid en årlig omräkning multipliceras med en arvsvinstfaktor för inkomstpension.

$$AF_{i,t} = \begin{cases} 1 + \frac{\sum_{j=2}^{17} PBd_{j-1,t-1}}{\sum_{j=2}^{17} PB_{j-1,t-1}}, & i = 2, 3, \dots, 17 \\ 1 + \frac{PBd_{i-1,t-1}}{PB_{i-1,t-1}}, & i = 18, 19, \dots, 60 \\ \frac{L_{i-1,t} + L_{i,t}}{L_{i,t} + L_{i+1,t}}, & i = 60, 61, \dots \end{cases} \quad (\text{A.4.1})$$

i ålder vid utgången av år t

$AF_{i,t}$ arvsvinstfaktor år t för åldersgruppen i

$PBd_{i,t}$ summan av pensionsbehållningarna för avlidna år t i åldersgruppen i

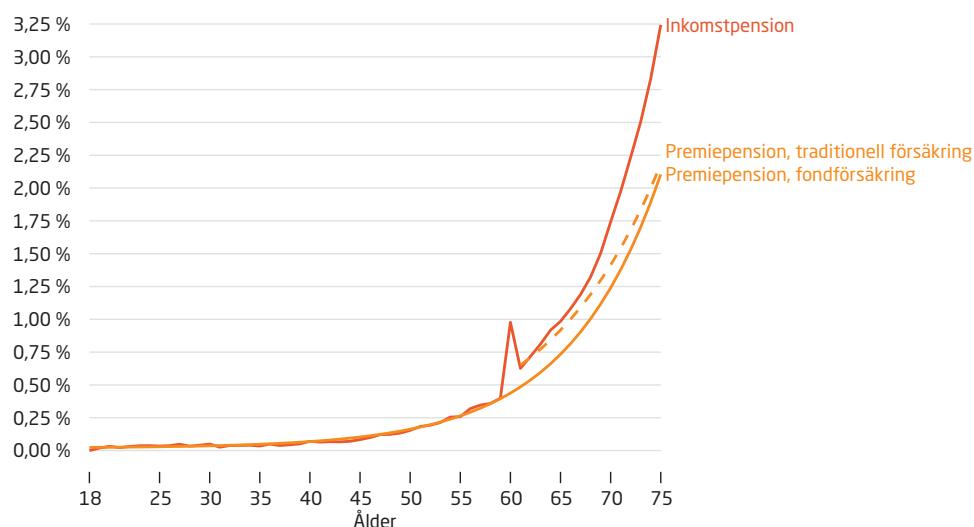
$PB_{i,t}$ summan av pensionsbehållningarna för kvarlevande år t i åldersgruppen i

$L_{i,t}$ antal kvarlevande personer år t i åldersgruppen i av 100 000 födda enligt SCB:s livslängdsstatistik för den femårsperiod som närmast har föregått det år då den försäkrade uppnådde 60 års ålder för $i = 60-64$ respektive 64 års ålder för $i = 65$ år eller äldre

Arvsvinstfaktorer för personer 60 år eller yngre beräknas som summan av pensionsbehållningar för avlidna dividerat med summan av pensionsbehållningar för kvarlevande i samma åldersgrupp. För gruppen 2–17-åringar beräknas en gemensam arvsvinstfaktor. På grund av viss fördröjning i informationen om vilka personer som avlidit under året görs arvsvinstfördelningen till personer 60 år eller yngre med ett års eftersläpning. För äldre personer beräknas arvsvinstfaktorerna utifrån livslängdsstatistik från SCB.

Arvsvinster som uppkommer efter pensioneringen inkluderas underförstått i delningstalet genom omfördelningen från dem som lever kortare än genomsnittet till dem som lever längre. För att arvsvinsttilldelningen ska ske efter samma princip för både förvärvsaktiva och pensionerade inom samma födelseår byts fördelningsmetoden från och med 60 års ålder. Genom att metodväxlingen sker när individen fyller 60 år undviks eftersläpningen i fördelningen av arvsvinster avseende året före pensionsuttaget för personer som tar ut pension från 61 år. Under det år en försäkrad fyller 60 år får hon eller han dubbla arvsvinster med anledning av de olika tillvägagångssätten.

Figur A.3 Arvsvinster

Arvsvinstfaktorer för inkomstpensionen för 60-åringar visas i diagrammet som de båda arvsvinstfaktorerna multiplicerade med varandra. Vid faktisk arvsvinstfördelning används dock de två faktorerna på olika underlag.

Arvsvinsternas påverkan på pensionsskulden är begränsad eftersom innebörden är en omfördelning av avlidnas pensionsbehållningar till de kvarlevande. En effekt på inkomstpensionsskulden till aktiva uppstår dock på grund av skillnaden mellan uppkomna och fördelade arvsvinster, som redovisas i not 10. För gruppen avlidna före det 60:e levnadsåret förklaras skillnaden av taxeringsändringar mellan det att arvsvinstfaktorerna beräknades och tillfället då fördelningen sker samt sent inkomna uppgifter om avlidna. För gruppen avlidna under det 60:e levnadsåret eller senare är orsaken skillnader i uppskattad och faktisk dödlighet samt att dödligheten kan variera beroende på den försäkrades inkomstnivå, det vill säga effekten av att låginkomsttagare inom respektive kön i genomsnitt har en kortare livslängd än höginkomsttagare.

Arvsvinstfaktorer för premiepension

I premiepensionssystemet beräknas arvsvinster som en procentsats på det premiepensionskapital de kvarlevande har. Procentsatsen motsvarar den ettåriga dödsrisken, det vill säga sannolikheten att avlida inom ett år. Arvsvinsterna delas ut en gång om året både för förvärvsaktiva och för pensionärer. I delningstalet ingår precis som i inkomstpensionen framtida förväntade arvsvinster. Om den försäkrade väljer efterlevandeskydd blir arvsvinsten betydligt lägre eftersom den då baseras på sannolikheten att den sist kvarlevande av först- och medförsäkrad avlider inom ett år.

Dödsrisken år t beräknas med hjälp av Makehams formel (se avsnitt Delningstal för premiepensionen). Värdena på a , b och c i formeln bestäms av kapitalet från pensionssparare som avlidit år $t - 1$ i förhållande till kvarlevande pensionssparares kapital samma år, räknat per åldersklass. Pensionskapitalet som används för att bestämma arvsvinsten år t motsvarar snittbehållningen på premiepensionskontot den sista i varje månad år $t - 1$. Arvsvinstbeloppen justeras med en faktor (som är nära 1) för att det totala belopp som fördelas år t så exakt som möjligt ska motsvara kapitalet från pensionssparare som avlidit år $t - 1$.

Arvsvinsterna för premiepensionens fondförsäkring påverkar inte pensionsskulden över tiden eftersom dödsfallskapital balanseras av tilldelad arvsvinst.

Värden vid bestämning av arvsvinst för 2013, tilldelad under år 2014

	a	b	c	faktor
Fondförsäkring	0,0002	0,000007	0,1071	0,9671
Traditionell försäkring	0,0001	0,000031	0,0872	1,0118

Förvaltningskostnadsfaktor för inkomstpension

Kostnaden för förvaltningen av inkomstpensionssystemet minskar de förvärvsaktivas pensionsbehållningar. Avdraget görs genom att pensionsbehållningarna multipliceras med en förvaltningskostnadsfaktor vid en årlig omräkning.

$$FF_t = 1 - \left(\frac{B_t \cdot A_t + J_{t-1}}{PB_{t-1}} \right) \quad (\text{A.6.1})$$

FF_t	förvaltningskostnadsfaktor år t
B_t	budgeterade administrationskostnader år t
A_t	andel som belastar pensionsbehållningarna år t
J_t	justeringsbelopp, uppgår till skillnaden mellan det belopp som skulle ha dragits av från pensionsbehållningarna år t , baserat på kostnadsutfall år t och justeringsbeloppet år $t - 1$ samt det faktiska avdrag som gjordes från pensionsbehållningarna år t
PB_t	summan av pensionsbehållningar år t

Förvaltningskostnadsfaktorn beräknas utifrån en viss andel, A , av de budgeterade kostnaderna för år t . Fram till år 2021 är andelen som belastar pensionsbehållningarna mindre än 100 procent (se not 11). Därtill sker en justering avseende administrationskostnaden år $t - 1$. Justeringsbeloppet uppgår till skillnaden mellan det belopp som skulle ha dragits av från pensionsbehållningarna, baserat på kostnadsutfall och justeringsbeloppet året före samt det faktiska avdrag som gjordes från pensionsbehållningarna samma år.

Förvaltningskostnadsfaktorn påverkar inkomstpensionsskulden till aktiva genom avdraget från pensionsbehållningarna (se not 14 tabell A). Skillnaden mellan de totala administrationskostnaderna (se not 4) och avdraget på pensionsbehållningarna innebär en påfrestning på balanstalet.

Administrationsavgift för premiepension

Kostnaden för förvaltningen av premiepensionssystemet får motsvara högst 0,3 procent av de sammanlagda tillgodohavandena på pensionsspararnas premiepensionskonton. Avgiften, som dras från pensionsspararnas premiepensionskonton en gång per år, ska täcka premiepensionens totala driftskostnader inklusive räntor och andra finansiella kostnader.

Förvaltningskostnaden påverkar kapitalet i premiepensionssystemet och samtidigt, genom avdraget på pensionsbehållningarna, även premiepensionsskulden med samma belopp (se not 17 och not 20) för fondförsäkring. För traditionell försäkring påverkas livavsättningen av antaganden om framtida förväntade driftskostnader.

Delningstal för inkomstpension

Delningstalen för inkomstpension används för omräkningen av pensionsbehållningen till årsutbetalning och är ett mått på den beräknade återstående medellivslängden vid pensioneringstillfället med beaktande av den ränta om 1,6 procent (förskottsränta) som tillgödöras pensionen i förväg.

$$D_i = \frac{1}{12L_i} \sum_{k=i}^r \sum_{X=0}^{11} \left(L_k + (L_{k+1} - L_k) \frac{X}{12} \right) (1,016)^{-(k-i)} (1,016)^{\frac{-X}{12}}, \quad i = 61, 62, \dots, r \quad (\text{A.8.1})$$

- D_i delningstal för åldersgrupp i
 $k - i$ antal år som pensionär ($k = i, i + 1, i + 2$, etc.)
 X månader (0, 1, ..., 11)
 L_i antal kvarlevande personer i åldersgrupp i av 100 000 födda enligt SCB:s livslängdsstatistik. Statistiken avser den femårsperiod som närmast föregick det år den försäkrade uppnådde 60 års ålder vid pensionsuttag före 65-årsåret respektive 64 års ålder vid senare pensionsuttag

För personer som tagit ut sin ålderspension före 65-årsåret sker en omräkning av utbetalt belopp vid årsskiftet det år de fyller 65 med anledning av omräknade delningstal. Omräkningen sker på grund av byte av statistikunderlag till den senaste livslängdsstatistik som är tillgänglig vid individens 65:e år. Den kontinuerliga ökningen av medellivslängden leder till att de omräknade delningstalen hittills blivit högre än de tidigare, vilket i sin tur innebär en sänkning av framtida månadsbelopp. Det resulterar i en marginell sänkning av inkomstpensionsskulden till pensionärer och är en delmängd av posten Ändring av utbetalade belopp i not 14 tabell C.

Efter 65 års ålder sker inte någon ytterligare omräkning av delningstalen. Den ökning av systemets pensionsskuld som de fasta delningstalen ger upphov till när medellivslängden ökar innebär en påfrestning på balanstalet.

Ett uttag av ålderspension innebär en överföring av pensionsskulden från aktiva till pensionerade. Själva omräkningen av pensionsbehållningen till årsutbetalning resulterar i en marginell förändring av pensionsskulden. Förändringen uppstår på grund av skillnaden mellan delningstalen och vad vi här kallar de ekonomiska delningstalen. För beskrivning av ekonomiska delningstal, se bilaga B, Pensionsskulden. De ekonomiska delningstalen används för att beräkna pensionsskulden till pensionerade.

Delningstal fastställs för varje ålder utan övre åldersgräns.

Fastställda delningstal för inkomstpension *

	61 år	62 år	63 år	64 år	65 år	66 år	67 år	68 år	69 år	70 år
1938	17,87	17,29	16,71	16,13	15,56	14,99	14,42	13,84	13,27	12,71
1939	17,94	17,36	16,78	16,19	15,62	15,04	14,47	13,89	13,32	12,76
1940	18,02	17,44	16,86	16,27	15,69	15,11	14,54	13,96	13,39	12,82
1941	18,14	17,56	16,98	16,39	15,81	15,23	14,65	14,08	13,50	12,94
1942	18,23	17,65	17,06	16,48	15,89	15,31	14,74	14,16	13,59	13,02
1943	18,33	17,75	17,16	16,58	15,99	15,41	14,84	14,26	13,68	13,11
1944	18,44	17,86	17,28	16,70	16,11	15,54	14,96	14,38	13,80	13,23
1945	18,55	17,96	17,38	16,80	16,22	15,64	15,07	14,48	13,91	13,33
1946	18,64	18,05	17,47	16,89	16,31	15,73	15,16	14,57	13,99	13,41
1947	18,73	18,15	17,56	16,98	16,40	15,83	15,24	14,66	14,07	13,49
1948	18,83	18,24	17,66	17,07	16,49	15,91	15,33	14,74	14,16	13,58
1949	18,89	18,31	17,72	17,13	16,55	15,97	15,38	14,79	14,21	13,63
1950	18,98	18,39	17,80	17,21	16,63	16,05	15,46	14,87	14,28	13,70

* Delningstal fastställs årligen upp till 80 år, men i tabellen redovisas endast upp till 70 år.

Delningstal för premiepension

För att beräkna den årliga premiepensionen divideras värdet på premiepensionskontot med ett delningstal för premiepension. Till skillnad från inkomstpensionen bygger premiepensionens delningstal på prognostiserade framtida livslängder.

$$D_x = \int_0^{\infty} e^{-\delta t} \frac{l(x+t)}{l(x)} dt \quad (\text{A.9.1})$$

$$\delta = \ln(1+r) - \epsilon \quad (\text{A.9.2})$$

$$l(x) = e^{-\int_0^x \mu(t) dt} \quad (\text{A.9.3})$$

$$\mu(x) = \begin{cases} a + be^{cx} & \text{då } x \leq 97 \\ \mu(97) + (x - 97) \cdot 0.001 & \text{då } x > 97 \end{cases} \quad (\text{A.9.4})$$

D_x	delningstal
x	exakt ålder vid beräkningstidpunkten
r	räntefot
ϵ	ränteintensiteten för driftskostnaderna

Delningstalen beräknas i kontinuerlig tid och med exakt ålder vid beräkningen men överensstämmer i princip med formeln för delningstalet för inkomstpensionen.¹ Överlevnadsfunktionen, $l(x)$, kan sägas motsvara de tal L som används vid beräkning av inkomstpensionen. Dödlighetsfunktionen, $\mu(x)$, är den så kallade Makehams formel som används för att beräkna den ettåriga dödsrisken. Värdena på a , b och c motsvarar SCB:s prognos för återstående livslängder åren 2012–2060 för individer födda 1938, 1945 eller 1952.

Så kallad kohortdödlighet används, vilket innebär att årskull 1938 används för individer födda på 1930-talet eller tidigare, årskull 1945 används för individer födda på 1940-talet och årskull 1952

¹Formeln avser utan efterlevandeskydd.

används för individer födda på 1950-talet eller senare. För $x > 97$ ansluter $\mu(x)$ till en rät linje med lutning 0,001.

Aktuella värden för belopp att utbetala i fond och trad

Kohort	a	b	c	δ
1930-tal	0,0068	0,00000054	0,1378	0,028559
1940-tal	0,0065	0,00000026	0,1454	0,028559
1950-tal	0,0058	0,00000014	0,1518	0,028559

Vid beräkning av det garanterade beloppet i den traditionella försäkringen används SCB:s alternativ med låg dödlighet sänkt med ytterligare 10 procent. Däremot används SCB:s huvudalternativ för dödlighet vid beräkningen av pensionsbelopp som ska betalas ut. Detta för att den antagna utbetalningsprofilen ska bli så realistisk som möjligt och inte onödigt försiktig.

Den tillgodoräknade ränteintensiteten, δ , baseras mellan 2007-04-01 och 2014-03-01 på räntefoten 4,0 procent före kostnadsavdrag i fondförsäkring och 2,3 procent i traditionell försäkring vid beräkning av utbetalt belopp. Från och med 2014-03-01 baseras ränteintensiteten δ på räntefoten 3,0 procent före kostnadsavdrag både i fondförsäkring och i traditionell försäkring vid beräkning av utbetalt belopp. Det motsvarar $\delta = 0,028559$. Räntefoten vid beräkning av det garanterade beloppet i traditionell försäkring är 0,0 procent.

Sedan 2008-04-01 värderas de försäkringstekniska avsättningarna (FTA) med marknadsräntorna på likvida statsskuldväxlar och statsobligationer som gäller vid värderingstidpunkten. Från och med 2013-12-31 används en ny diskonteringskurva baserad på interpolering av swappar samt en avslutande del som konvergerar mot en given forward rate. På ovan nämnda räntor görs ett kostnadsavdrag motsvarande 0,1 procent.

För traditionell försäkring är pensionsskulden lika med FTA. Den räknas ut genom att varje garanterat belopp multipliceras med ett delningstal. Delningstalet räknas ut på samma sätt som vid bestämning av pensionsbelopp, se formler ovan. Vid beräkning av FTA används dock olika dödlighetsantaganden för kvinnor och män samt ovan nämnda räntekurva. En sänkning av dödlighets- eller ränteantagandet ökar FTA. För premiepension i form av fondförsäkring är pensionsskulden per definition lika med värdet av tillgångarna som i sin tur motsvarar det samlade värdet av alla fondandelar. För fondförsäkring ger därför en ändring av delningstalen ingen effekt på pensionskulden.

Delningstal fastställs för varje ålder utan övre åldersgräns. För årligt belopp är de beräknade med räntefoten 3,0 procent.

Delningstal för årligt belopp (fondförsäkring och traditionell försäkring)

	61	62	63	64	65	66	67	68	69	70
Utan efterlevandeskydd	17,19	16,80	16,40	15,99	15,18	14,76	14,33	13,89	13,45	12,99
Med efterlevandeskydd										
Medförsäkrad 55 år	21,22	21,09	20,97	20,85	20,67	20,57	20,48	20,39	20,31	20,23
Medförsäkrad 60 år	20,15	19,97	19,80	19,64	19,38	19,24	19,10	18,98	18,86	18,75
Medförsäkrad 65 år	19,13	18,88	18,64	18,40	18,01	17,80	17,60	17,41	17,22	17,05
Medförsäkrad 70 år	18,45	18,15	17,85	17,55	17,05	16,77	16,50	16,24	15,99	15,74

Delningstal för garanterat årligt belopp (traditionell försäkring)

	61	62	63	64	65	66	67	68	69	70
Utan efterlevandeskydd	27,55	26,71	25,86	25,02	23,09	22,29	21,48	20,68	19,87	19,07
Med efterlevandeskydd										
Medförsäkrad 55 år	36,35	36,04	35,75	35,48	35,04	34,83	34,64	34,46	34,29	34,14
Medförsäkrad 60 år	33,48	33,04	32,63	32,25	31,63	31,34	31,06	30,81	30,58	30,37
Medförsäkrad 65 år	31,01	30,40	29,83	29,28	28,32	27,87	27,44	27,04	26,67	26,33
Medförsäkrad 70 år	29,65	28,94	28,25	27,58	26,33	25,75	25,20	24,67	24,17	23,70

Värdeförändring, premiepension

I kapitlet Pensionssystemets värdeförändringar används två olika mått för att beräkna värdeförändring inom premiepensionssystemet. Dessa mått är tidsviktad avkastning och kapitalviktad avkastning. Nedan beskrivs dessa mått kortfattat.

Kapitalviktad avkastning

Den kapitalviktade avkastningen tar hänsyn till kapitalflödet på kontot genom att väga samman avkastningen med det kapital som finns på kontot under motsvarande period. Det innebär att avkastningen under perioder där det förvaltade kapitalet varit stort väger tyngre i beräkningen än avkastningen under perioder då kapitalet varit litet. De kassaflöden som i huvudsak ingår i beräkningen är inbetalade pensionsrätter och pensionsutbetalningar. Räntan på de preliminära pensionsrätterna, avkastningen på fonderna i portföljen, administrationsavgiften till Pensionsmyndigheten, förvaltningsavgiften till fondbolagen, rabatten på förvaltningsavgiften och arvsvinster räknas inte som kassaflöden utan påverkar direkt avkastningen.

När den kapitalviktade avkastningen beräknas söks den så kallade internräntan. Internräntan är den diskonteringsränta som resulterar i att nuvärdet av alla kassaflöden, inklusive portföljens utgående värde med omvänt tecken, blir lika med noll.

Kapitalviktad avkastning (kallas även internränta eller IRR Internal Rate of Return) beräknas genom att lösa ekvationen

$$\sum_{t=0}^T \frac{C_t}{(1+r)^{\frac{t}{365}}} = 0 \quad (\text{A.10.1})$$

r	internräntan under perioden uttryckt i årstakt
t	antalet dagar sedan starttidpunkten
T	sluttidpunkten
C_t	transaktion (kassaflöde) vid tidpunkten t
C_T	slutvärdet, det vill säga kontovärdet per dagen värderingen görs

Ekvationen kräver att slutvärdet är negativt så ett värde av X kr ger en transaktion på $-X$ kr. C_T är alltså alltid ≤ 0 .

För att beräkna internräntan krävs alltså kännedom om utgående portföljvärde (marknadsvärde), alla kassaflöden till och från portföljen, samt tidpunkten för dessa kassaflöden. Internräntan kan sägas ta fram den "bankkontoränta" som, givet insättningar och uttag, resulterat i aktuellt slutvärde.

Ovanstående formel för internräntan är den som normalt används i finansiella sammanhang. Den kan även skrivas på följande sätt, som stämmer med hur förräntningen på ett bankkonto sker i verkligheten:

$$\sum_{t=0}^{T-1} C_t \cdot (1+r)^{\frac{T-t}{365}} = C_T \quad (\text{A.10.2})$$

Här förräntas varje insättning C_t från insättningstidpunkten t till slutdatum T . C_T är större än eller lika med noll och är behållningen vid beräkningstillfället.

Tidsviktad avkastning

Tidsviktad avkastning rensar bort effekterna av in- och utflöden av kapital, det vill säga om det har kommit in nya pensionsrätter eller om det har betalats ut pensioner så inverkar det inte på den framräknade avkastningen. Den tidsviktade avkastningen mäter alltså avkastningen för en insatt krona under en viss tidsperiod. När tidsviktad avkastning beräknas för en period vägs avkastningen för delperioderna samman med lika vikter. En delperiod utgörs av tiden mellan två kassaflöden. Ekvationen nedan beskriver den tidsvägda avkastningen.

$$R_t = \left(\prod_{t=0}^T \frac{MV_{t+1}}{MV_t + C_t} \right) - 1 \quad (\text{A.10.3})$$

R_t	avkastningen under perioden
t	antalet dagar sedan starttidpunkten
T	sluttidpunkten
MV_t	marknadsvärdet vid tidpunkten t
C_t	transaktion (kassaflöde) vid tidpunkten t

Tidsviktad avkastning kan användas för rättvisande jämförelser av avkastningen mellan fonder där fondförvaltare inte kan avsätta mer kapital vid goda avkastningsförhållanden eller omvänt. Måttet kan även användas för att jämföra med relevanta marknadsindex eller med andra förvaltares avkastning. I premiepensionssystemet kan inte pensionsspararen fritt bestämma in- eller utflödet av kapital till premiepensionskontot. Däremot avgör spararen om och när de placerade pensionsmedlen ska föras över till en annan fond. Fondbolagen har inget inflytande över kapitalflödet i fonden.

Värdeutvecklingsmått för systemet

- Hur går det för fonderna?
- Tidsviktad avkastning (premiepensionsindex)
- Hur går det för spararna?
- Kapitalviktad avkastning

Värdeutvecklingsmått för spararna

- Hur går det för *mina* fonder?
- Tidsviktad avkastning per fond
 - Tidsviktad avkastning för fondportföljen
- Hur går det för *mitt* konto/*min* pension?
- Kapitalviktad avkastning

Bilaga B Matematisk beskrivning av balanstalet

Utdrag ur förordningen (2002:780) om beräkning av balanstal¹

Enligt 58 kap. 14 § socialförsäkringsbalken (2010:110) ska balanstal årligen beräknas. Pensionsmyndigheten ska enligt förordning (2002:780) beräkna balanstalet som regeringen sedan fastställer. Balaustalet beräknas enligt följande:

Balanstalet, BT

$$BT_{t+2} = \frac{AT_t + \overline{BF}_t}{S_t} \quad (\text{B.1.1})$$

$$AT_t = \overline{A}_t \cdot \overline{OT}_t \quad (\text{B.1.2})$$

$$\overline{BF}_t = \frac{BF_t + BF_{t-1} + BF_{t-2}}{3} \quad (\text{B.1.3})$$

$$\overline{A}_t = \frac{A_t + A_{t-1} + A_{t-2}}{3} \cdot \left(\frac{A_t}{A_{t-3}} \cdot \frac{KPI_{t-3}}{KPI_t} \right)^{\frac{1}{3}} \cdot \left(\frac{KPI_t}{KPI_{t-1}} \right) \quad (\text{B.1.4})$$

$$\overline{OT}_t = \text{median}[OT_{t-1}, OT_{t-2}, OT_{t-3}] \quad (\text{B.1.5})$$

t	kalenderår om variabeln avser flöden, utgången av av kalenderåret om variabeln avser stockar
AT_t	avgiftstillgång år t
BF_t	buffertfond, det samlade marknadsvärdet av tillgångarna hos Första-Fjärde och Sjätte AP-fonden år t . Med marknadsvärde avses det värde som, enligt 6 kap. 3 § lagen (2000:192) om allmänna pensionsfonder och 4 kap. 2 § lagen (2000:193) om Sjätte AP-fonden, ska upptas i fondernas årsredovisningar
$\overline{BF}_t$	utjämnat värde för buffertfonden år t
S_t	pensionsskulden år t
$\overline{A}_t$	utjämnad avgiftsinkomst till fördelningssystemet år t
$\overline{OT}_t$	utjämnad omsättningstid år t
A_t	avgiftsinkomst till fördelningssystemet år t
OT_t	omsättningstid år t
KPI_t	konsumentprisindex för juni månad år t

¹Vissa redigeringar har gjorts för att förenkla framställningen.

Genomsnittlig pensionsålder, $\bar{R}$

$$\bar{R}_t = \frac{\sum_{i=61}^{R_t^*} U_{i,t}^* \cdot D_{i,t} \cdot i}{\sum_{i=61}^{R_t^*} U_{i,t}^* \cdot D_{i,t}}, \quad \bar{R} \text{ avrundas till närmaste heltal} \quad (\text{B.2.1})$$

i	ålder vid utgången av året
R_t^*	den äldsta åldersgrupp som det under år t nybeviljats pension för
$U_{i,t}^*$	summan av nybeviljat månatligt pensionsbelopp till personer i åldersgruppen i år t
$D_{i,t}$	delningstal år t vid ålder i

Omsättningstiden, OT

$$OT_t = IT_t + UT_t \quad (\text{B.3.1})$$

Intjänandetiden, IT

$$IT_t = \frac{\sum_{i=16}^{\bar{R}_t-1} \bar{PR}_{i,t} \cdot L_{i,t} \cdot (\bar{R}_t - i - 0,5)}{\sum_{i=16}^{\bar{R}_t-1} \bar{PR}_{i,t} \cdot L_{i,t}} \quad (\text{B.4.1})$$

$$\bar{PR}_{i,t} = \frac{\frac{PR_{i,t}}{N_{i,t}} + \frac{PR_{i+1,t}}{N_{i+1,t}}}{2}, \quad i = 16, 17, \dots, \bar{R}_t - 2 \quad (\text{B.4.2})$$

$$\bar{PR}_{\bar{R}_t-1,t} = \frac{PR_{\bar{R}_t-1,t}}{N_{\bar{R}_t-1,t}} \quad (\text{B.4.3})$$

$$L_{i,t} = L_{i-1,t} \cdot h_{i,t}, \quad i = 17, 18, \dots, \bar{R}_t - 1 \text{ där } L_{16,t} = 1 \quad (\text{B.4.4})$$

$$h_{i,t} = \frac{N_{i,t}}{N_{i-1,t-1}}, \quad i = 17, 18, \dots, \bar{R}_t - 1 \quad (\text{B.4.5})$$

$PR_{i,t}$	summan av 16 procent av pensionsgrundande inkomster beräknade enligt 59 kap. socialförsäkringsbalken och 16 procent av pensionsgrundande belopp beräknade enligt 60 kap. samma balk intjänandeår t för åldersgruppen i för individer som inte registrerats som avlidna år t
$N_{i,t}$	antalet individer i åldersgruppen i som någon gång fram till och med intjänandeår t tillgodosåknats pensionsgrundande inkomst eller pensionsgrundande belopp och som inte har registrerats som avlidna
$L_{i,t}$	andel personer i åldersgrupp i år t
$h_{i,t}$	utveckling av andel personer i åldersgrupp i år t

Utbetalningstiden, UT

$$UT_t = \frac{\sum_{i=\bar{R}_t}^{R_t} 1,016^{-(i-\bar{R}_t+0,5)} \cdot L_{i,t}^* \cdot (i - \bar{R}_t + 0,5)}{\sum_{i=\bar{R}_t}^{R_t} 1,016^{-(i-\bar{R}_t+0,5)} \cdot L_{i,t}^*} \quad (\text{B.5.1})$$

$$L_{i,t}^* = L_{i-1,t}^* \cdot he_{i,t} \quad \text{där } L_{60,t}^* = 1 \quad (\text{B.5.2})$$

$$he_{i,t} = \frac{U_{i,t}}{U_{i,t} + Ud_{i,t} + 2 \cdot Ud_{i,t}^*}, \quad i = 61, 62, \dots, R_t \quad (\text{B.5.3})$$

R_t	den äldsta åldersgrupp som uppburit pension år t
$U_{i,t}$	summan av pensionsutbetalningar i december år t till åldersgruppen i
$Ud_{i,t}$	summan av sista månatliga pensionsbelopp till personer i åldersgruppen i som fick pension utbetald i december år $t - 1$, men inte i december år t
$Ud_{i,t}^*$	summan av sista månatliga pensionsbelopp till personer i åldersgruppen i som fick sin pension beviljad under år t och som inte fick pension utbetald i december år t
$L_{i,t}^*$	andel kvarstående utbetalningar till åldersgrupp i år t
$he_{i,t}$	pensionsutbetalningarnas utveckling på grund av dödsfall år t , åldersgrupp i

Pensionsskulden, S

$$S_t = SA_t + SP_t \quad (\text{B.6.1})$$

$$SA_t = PB_t + \frac{BIX_t}{IX_t} \cdot IPR_t + TP_t \quad (\text{B.6.2})$$

$$SP_t = \sum_{i=61}^{R_t} U_{i,t} \cdot 12 \cdot \left(\frac{De_{i,t} + De_{i,t-1} + De_{i,t-2}}{3} \right) \quad (\text{B.6.3})$$

$$De_{i,t} = \frac{\sum_{j=i}^{R_t} \frac{1}{2} \cdot (L_{j,t}^* + L_{j+1,t}^*) \cdot 1,016^{i-j-1}}{L_{i,t}^*}, \quad i = 61, 62, \dots, R_t \text{ där } L_{R_t+1}^* = 0 \quad (\text{B.6.4})$$

SA_t	pensionsskuld år t avseende pensionsåtagande som inte börjat utbetalas (pensionsskulden till förvärvsaktiva)
SP_t	pensionsskuld år t till pensionerade i fördelningssystemet avseende pensioner som utbetalas
PB_t	summa pensionsbehållningar år t enligt 62 kap. 2, 5 och 7 §§ socialförsäkringsbalken
IX_t	balansindex år t
BIX_t	inkomstindex år t
IPR_t	skattad pensionsrätt för inkomstpension intjänad under år t enligt 61 kap. 5–10 §§ samma balk
TP_t	skattat värde för tilläggspension år t till personer som inte börjat att lyfta sin tilläggspension
$De_{i,t}$	ekonomiskt delningstal för åldersgrupp i år t

Bilaga C Ordlista

administrationsavgift*

avgift för att täcka kostnader för förvaltning och drift (se bilaga A).

allmän pension

pension enligt lag. Den allmänna pensionen regleras i socialförsäkringsbalken och består huvudsakligen av inkomstpension, tilläggspension, premiepension och garantipension.

allmän pensionsavgift

pensionsavgift som den enskilde betalar själv via inkomstskatten. Den motsvarar 7 procent av inkomsten upp till avgiftstaket som den enskilde betalar själv via inkomstskatten.

AP-fonderna

juridiskt och administrativt består fördelningssystemets buffertfond av fem olika fonder: Första, Andra, Tredje, Fjärde och Sjätte Allmänna Pensionsfonden. Pensionsavgifterna tillfaller Första–Fjärde AP-fonderna i lika delar och de betalar pensionsutgifter i lika delar. Den Sjätte AP-fonden tilldelas inte några avgiftsinkomster och betalar inte pensioner. Ur fördelningssystemets perspektiv kan, i vissa avseenden, de fem buffertfonderna betraktas som en enda.

arvsvinst*

pensionsbehållning eller försäkringskapital från en avliden försäkrad som tillfaller övriga liknande försäkringar. Inom den allmänna pensionen avser inkomstpensionsbehållningen och premiepensionskapitalet som ärvs av övriga sparare (se bilaga A).

ATP

se tilläggspension.

avgiftsbestämt pensionssystem

pensionssystem där pensionsrätten i kronor tillgodosätts med samma belopp som den pensionsavgift som betalats av eller för individen. I ett avgiftsbestämt pensionssystem bärs den finansiella risken, som kommer av att avkastningen på systemets tillgångar respektive dödligheten varierar över tiden, av den försäkrade. Detta innebär att pensionens värde kan variera.

avgiftsinkomst

summan av de pensionsavgifter som betalas till fördelningssystemet under ett år. I beräkningen av avgiftstillgången används en utjämnad avgiftsinkomst.

avgiftstak

högsta inkomst som utgör underlag för allmän pensionsavgift och statlig ålderspensionsavgift. Det motsvarar 8,07 inkomstbasbeloppet.

*Belopp och värden finns under statistik och publikationer på pensionsmyndighetens hemsida, www.pensionsmyndigheten.se.

avgiftstillgång

värdet av avgiftsflödet till inkomstpensionen. Beräknas genom att multiplicera den utjämnade avgiftsinkomsten med omsättningstiden.

avgiftsunderlag

de inkomster och belopp som pensionsavgift ska betalas för. Huvudsakligen förvärvsinkomster, men också ersättningar från socialförsäkringen som exempelvis sjukpenning och arbetslöshetsersättning samt pensionsgrundande belopp.

avkastning

inkomst som är resultatet av en investering. För aktier kan avkastningen bestå av utdelning och kursförändring. Här används begreppet för den direktavkastning och värdeförändring som buffertfonden samt premiepensionsfonderna erhåller.

balansering

metod för att återställa den finansiella balansen i systemet för inkomst- och tilläggspension inom den allmänna pensionen. Balanseringen aktiveras om balanstalet faller under 1,0000, det vill säga när systemets pensionsskuld är större än systemets tillgångar och avslutas när balansindex når samma nivå som inkomstindex.

balansindex*

nyckeltal som ersätter inkomstindex under en balanseringsperiod. När balanseringen är aktiv indexerar pensionsbehållningar och pensioner med förändringen i ett balansindex i stället för inkomstindex (se bilaga A).

balanstal

tal som uttrycker förhållandet mellan tillgångar och pensionsskuld i systemet för inkomstpension och tilläggspension (se bilaga B).

buffertfond

hanterar periodiska skillnader mellan pensionsavgifter och pensionsutgifter i ett fördelnings-system. En buffertfonds främsta syfte är att stabilisera pensionsutbetalningarna och/eller pensionsavgiften i förhållande till ekonomiska och demografiska variationer. Buffertfonden i den allmänna pensionen består av fem olika fonder: Första-Fjärde och Sjätte AP-fonderna.

delningstal*

tal som används för att beräkna pensionsbelopp i en premiebestämd pensionsförsäkring och i allmän pension. Delningstalet speglar den beräknade återstående livslängden vid pensioneringstillfället med beaktande av den ränta som tillgodoräknas pensionen (se bilaga A). Ekonomiska delningstal används vid beräkning av pensionsskulden (se bilaga B).

fond

juridisk enhet som förvaltas av ett fondbolag. Fondbolaget investerar i värdepapper som en investerare kan köpa andelar i.

fonderat system

pensionssystem där inbetalda pensionsavgifter eller premier fonderas och sparas separat för varje enskild person eller ett kollektiv. Premiepensionssystemet är ett exempel på ett fonderat system.

*Belopp och värden finns under statistik och publikationer på pensionsmyndighetens hemsida, www.pensionsmyndigheten.se.

fondförsäkring

försäkring där kapitalet är placerat i fonder som är valbara hos försäkringsföretaget. Den försäkrade bestämmer själv inriktningen på sitt sparande genom val av fonder och står själv risken för kapitalets utveckling.

fondstyrka

buffertfondens storlek i kronor vid utgången av ett år dividerad med samma års pensionsutbetalningar. Ett mått på buffertfondens storlek i förhållande till betalningsströmmen.

fondtillgång

värdet av tillgångarna vid utgången av fastställelseåret.

följsamhetsindexering

årlig omräkning av inkomstpension och tilläggspension utifrån förändring i inkomstindex. Förändringen i index reduceras med den ränta om 1,6 procent som tillgodoräknats i delningstalet. Observera att det inte finns något följsamhetsindex, utan endast följsamhetsindexering. Om inkomstindex för år t betecknas med I_t beräknas följsamhetsindexeringen enligt:

$$\text{Följsamhetsindexering (vid årsskiftet } (t - 1) \rightarrow t) = \frac{I_t/I_{t-1}}{1,016}$$

Under en balanseringsperiod ersätts inkomstindex av balansindex.

fördelningssystem

pensionssystem där inbetalda pensionsavgifter eller premier under ett visst år används för att finansiera samma års utbetalningar. I ett fördelningssystem med buffertfond används eventuella överskott till att finansiera andra års underskott.

förmånsbestämt pensionssystem

pensionssystem där pensionen är i förväg bestämd till ett visst belopp eller en viss andel av till exempel slutlön eller genomsnittslön under ett visst antal år. I ett förmånsbestämt pensionssystem är den finansiella risken, som kommer av att avkastningen på systemets tillgångar respektive dödligheten varierar över tiden, bärs av försäkringsgivaren. I ett nationellt pensionssystem är försäkringsgivaren lika med skattebetalarna, vilket innebär att avgiften/skatten till systemet kan komma att variera.

förräntning

här används ordet synonymt med indexering.

försäkringstekniska avsättningar

medel som ska garantera försäkringsgivarens åtaganden i traditionell försäkring. Motsvarande tillgångar måste följaktligen placeras försiktigt så att försäkringstagarna kan få sina utbetalningar under sin pensionstid.

garantipension

del av den allmänna pensionen som betalas ut till den som har låg eller ingen inkomstpension och eller tilläggspension.

garantiregel/garantitillägg

belopp som används för att höja tilläggspensionen för dem som är födda 1938–1953, så att de inte får lägre pension än vad de har tjänat in i ATP-systemet till och med 1994.

indexering*

omräkningen av pensionsbehållningar med förändringen i inkomstindex, eller balansindex, respektive omräkningen av pensioner genom följsamhetsindexering.

inkomstbasbelopp*

basbelopp som räknas om varje år med förändringen i inkomstindex. Inkomstbasbeloppet används främst för att beräkna avgifts- och intjänandetaket.

inkomstgrundad ålderspension

inkomst- och tilläggspension samt premiepension.

inkomstindex*

nyckeltal som mäter genomsnittlig inkomstutveckling i samhället för varje år. Förändringen i inkomstindex visar genomsnittsinkomstens utveckling. Med inkomst avses här pensionsgrundande inkomst utan takbegränsning, men efter avdrag för allmän pensionsavgift (se bilaga A).

inkomstpension

den del av den allmänna pensionen där avgiften, 16 procent av pensionsunderlaget, betalas till ett fördelningssystem.

internränta

se kapitalviktad avkastning.

intjänandetak*

högsta inkomst, efter avdrag för allmän pensionsavgift, som ger pensionsrätt. Det motsvarar 7,5 inkomstbasbeloppet.

intjänandetid

speglar skillnaden i år mellan förväntad genomsnittlig intjänandeålder och genomsnittlig pensionsålder.

kapitalviktad avkastning

kapitalviktad avkastning går också under namnet internränta. Inom premiepensionen används måttet för att utvärdera enskilda konton, men även för systemet i sin helhet. Hänsyn tas till tidpunkten och storleken på alla inbetalda pensionsrätter och utbetalda pensioner samt till behållningen i slutet av perioden. Den kapitalviktade avkastningen svarar mot den genomsnittliga årsräntan under perioden och kan till exempel jämföras med en bankränta. I Pensionsmyndighetens beräkning av den kapitalviktade avkastningen för premiepensionen räknas förutom fondernas värdeförändring även arvsvinster, rabatter och förvaltningsavgifter som avkastning. För mer detaljerad information se bilaga A.

omsättningstid

speglar den förväntade tiden från det att pensionsrätt tjänas in till det att den betalas ut som inkomstpension. Omsättningstiden beräknas som summan av intjänandetiden och utbetalningstiden. Omsättningstiden används för att värdera avgiftsflödet. Den bestäms av reglerna för intjänande och utbetalning av pension och av varje åldersgrupps förvärvs- och dödlighetsmönster.

*Belopp och värden finns under statistik och publikationer på pensionsmyndighetens hemsida, www.pensionsmyndigheten.se.

pensionsavgift

avgift till den allmänna pensionen, se allmän pensionsavgift, ålderspensionsavgift och statlig ålderspensionsavgift.

pensionsbehållning

värdet av intjänade pensionsrätter inom den allmänna pensionen vid en viss tidpunkt. Pensionsbehållning för inkomstpension utgör, efter avdrag för administrationsavgifter, summan av pensionsrätterna för varje år, uppräknad med fördelade arvsvinster och omräknad med förändringen av inkomstindex eller balansindex.

pensionsgrundande belopp

underlag för pensionsrätt i den allmänna pensionen som bygger på fiktiv inkomst för år med småbarn, studier, plikttjänst, sjuk- eller aktivitetsersättning.

pensionsgrundande inkomst

inkomst som utgör underlag för beräkning av pensionsrätt inom den allmänna pensionen. I princip årsinkomsten (förvärvsinkomst, sjukpenning, föräldrapenning, arbetslöshetsersättning med mera) minskad med den allmänna pensionsavgiften. För att vara pensionsgrundande måste årsinkomsten från och med 2003 överstiga 42,3 procent av ett prisbasbelopp.

pensionsnivå

här, genomsnittlig pension i förhållande till genomsnittlig pensionsgrundande inkomst för personer 16–64 år.

pensionspoäng

poäng inom allmän pension för personer födda 1938–1953 som beräknas årligen utifrån den pensionsgrundande inkomsten och som används vid beräkning av tilläggspension. Poängen beräknas enligt:

$$\text{Pensionspoäng} = \frac{\text{PGI} - \text{HPBB}}{\text{HPBB}}$$

PGI pensionsgrundande inkomst

HPBB det förhöjda prisbasbeloppet

pensionsrätt

belopp som varje år sätts av till inkomstpension samt premiepension. Pensionsrätten är 18,5 procent av pensionsunderlaget, lika stor som den sammanlagda pensionsavgiften som tillfaller pensionssystemet. Pensionsrätten för inkomstpension är 16 procent och pensionsrätten för premiepension 2,5 procent av pensionsunderlaget för personer födda 1954 eller senare.

pensionsskuld

här, pensionsåtagandet vid utgången av varje år. Pensionsskulden till förvärvsaktiva avseende inkomstpension beräknas som summan av alla individers pensionsbehållningar. Pensionsskulden till pensionerade beräknas genom att multiplicera pensionsbeloppet för varje årskull med årskullens ekonomiska delningstal. Fram till år 2018 tillkommer också en beräkning av pensionsskulden till förvärvsaktiva avseende tilläggspension. Pensionsskulden för premiepension beräknas för fondförsäkring som det samlade värdet av alla fondandelar. Pensionsskulden för traditionell försäkring beräknas som varje garanterat belopp multiplicerat med ett delningstal.

pensionsunderlag

summan av pensionsgrundande inkomst och pensionsgrundande belopp, dock högst 7,5 inkomstbasbelopp per år.

premiepension

del av den allmänna pensionen där avgiften, som är 2,5 procent av pensionsunderlaget, placeras i fonder.

prisbasbelopp*

ett belopp som i den allmänna pensionen bland annat används för att beräkna garantipension. Prisbasbeloppet räknas varje år om med förändringen i konsumentprisindex (juni månad). Det finns även ett förhöjt prisbasbelopp. Det används för att beräkna pensionspoäng och följer också förändringen i konsumentprisindex.

statlig ålderspensionsavgift

pensionsavgift som betalas av staten. Avgiften är 10,21 procent på pensionsgrundande socialförsäkringsersättningar, utom sjuk- och aktivitetsersättning. För sjuk- och aktivitetsersättning och så kallade pensionsgrundande belopp är avgiften 18,5 procent.

tidsviktad avkastning

tidsviktad avkastningen används för att beskriva en fonds eller ett index värdeförändring. Måttet visar avkastningen på en insättning som gjorts i början av perioden. Hänsyn tas inte till om ytterligare insättningar eller uttag gjorts under perioden. För mer detaljerad information se bilaga A.

tilläggspension

del av den allmänna pensionen som beräknas enligt ATP-systemet. Tilläggspensionen motsvarar tidigare ATP plus folkpension och utbetalas till personer födda före 1938. För personer födda 1938–1953 betalas ett visst antal tjugondelar av den inkomstgrundade pensionen ut i form av tilläggspension och resterande antal tjugondelar i form av inkomstpension och premiepension. Antalet tjugondelar bestäms av födelseåret. ATP-systemet var ett förmånsbestämt pensionssystem. Tilläggspensionens ATP-del motsvarar 60 procent av genomsnittet av de 15 högsta pensionspoängen och folkpensionsdelen motsvarar 96 procent av ett prisbasbelopp för ogifta och 78,5 procent för gifta pensionärer. Det krävs 30 inkomstår för oavkortad pension.

traditionell försäkring

försäkring där försäkringsföretaget bestämmer hur försäkringskapitalet ska placeras och som ger någon form av garanti för utbetalningar och möjlighet att få del av eventuellt överskott.

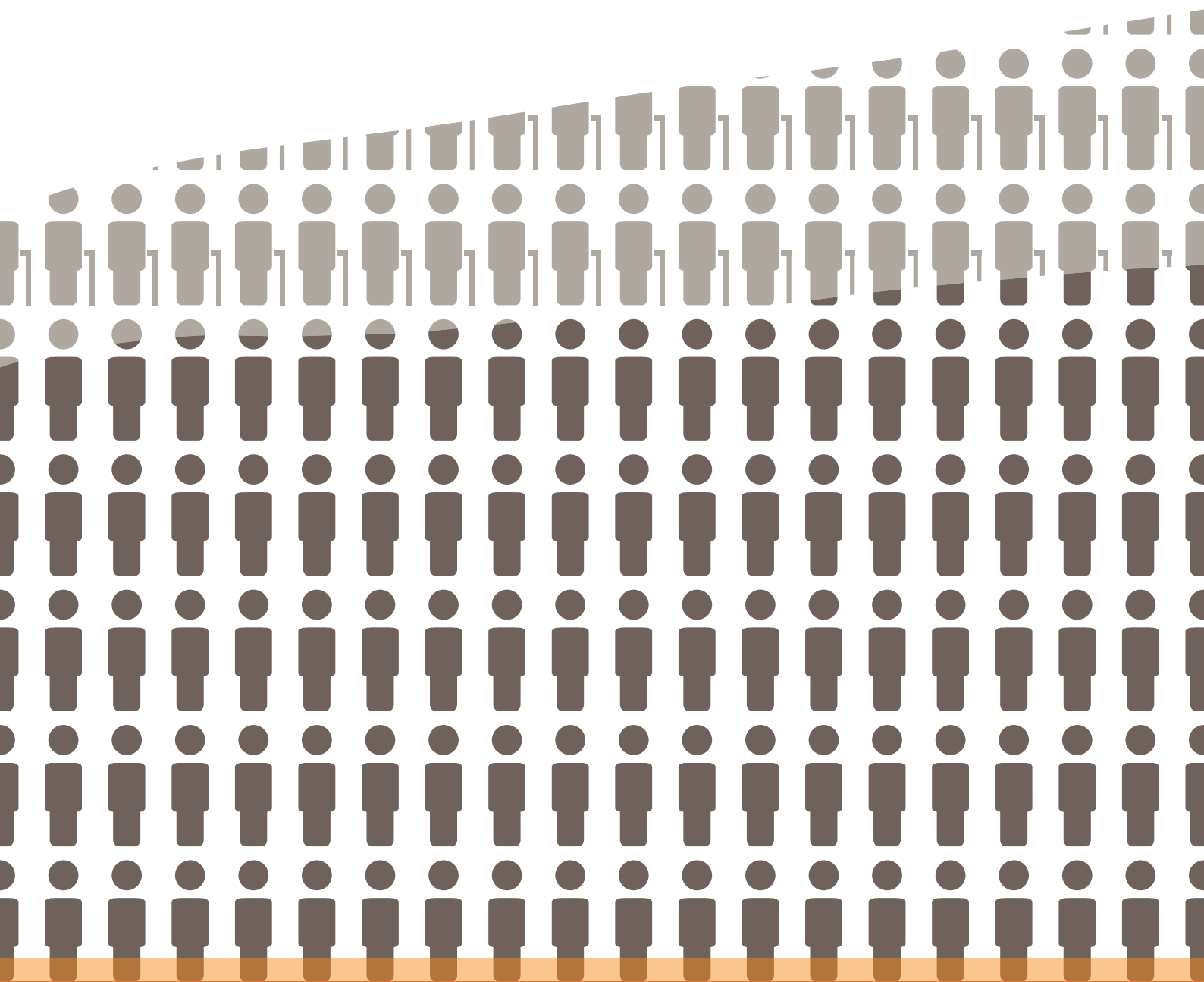
utbetalningstid

speglar skillnaden i år mellan genomsnittlig pensionsålder och förväntad genomsnittlig utbetalningsålder.

ålderspensionsavgift

betalas av arbetsgivaren via arbetsgivaravgiften och av egenföretagare via egenavgiften. Ålderspensionsavgiften är 10,21 procent. Den tas ut på hela inkomsten, men den del av avgiften som belöper på inkomstdelar över avgiftstaket tillfaller inte pensionssystemet utan staten.

*Belopp och värden finns under statistik och publikationer på pensionsmyndighetens hemsida, www.pensionsmyndigheten.se.

www.pensionsmyndigheten.se